Yaratıcı Eylem: Bir Var Olma Biçimi

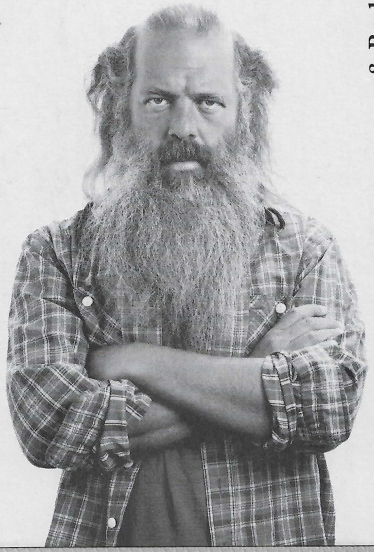
Efsane yapımcı Rick Rubin'den içimizdeki yaratıcıyı harekete geçirmenin yolları

"Rick Rubin dâhi yaratıcı dediğimiz şeyin bire bir karşılığı ve bu belki de bugüne kadar yaratıcılık üstüne okuduğum en ilham verici kitap."

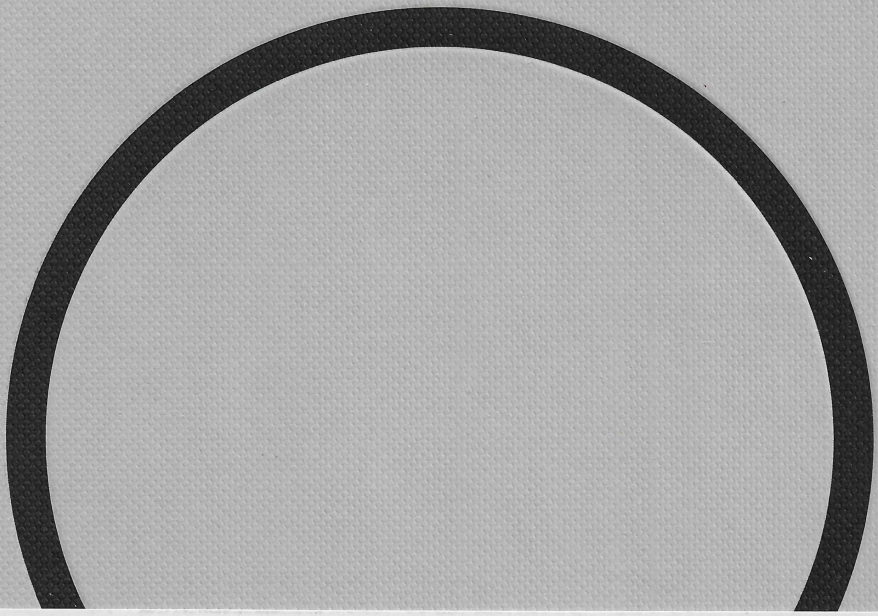
MATT HAIG

YILIN EN İYİ KURGU DIŞI KİTABI
ÖDÜLÜ FİNALİSTİ
GOODREADS

YILIN EN İYİ KİTABI FİNALİSTİ
WATERSTONES ve BARNES&NOBLE

3. Baskı

The New York Times ÇOKSATANI

Sunday Times ÇOKSATANI

Yaratıcı Eylem, sanatçının yolunu herkesin izleyebileceği bir rota olarak aydınlatan; yaratıcı sürecin sadece başarı hikâyelerinden ibaret olmadığını, aynı zamanda zorluklar ve cesur hatalardan geçtiğini gösteren bir rehber. Rubin bir ömür boyu süren çalışmalarından edindiği bilgeliği damıtıp, yaratma gücünü hepimiz için daha erişilebilir kılıyor.

Çeviri: Emre Gözgü

domingo
www.domingo.com.tr

978-605-198-319-6
9 786051 983196

Yaratıcı Eylem: Bir Var Olma Biçimi

Rick Rubin

Çeviri: Emre Gözgü

domingo

domingo

YARATICI EYLEM
Bir Var Olma Biçimi
RICK RUBIN

Özgün ismi: The Creative Act: A Way of Being
© 2023 Rick Rubin

Bu kitabın Türkçe yayın hakları AnatoliaLit Telif Ajansı aracılığıyla Canongate Books Ltd. 'den alınmıştır.

Türkçe yayın hakları:
© 2024 Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Domingo, Bkz Yayıncılık markasıdır.
Sertifika No: 46105

Çeviri: Emre Gözgü
Editörler: Buse Olçay, Algan Sezgintüredi
Son okuma: Sevim Erdoğan
Kapak uyarlama: Betül Zeynep Duman
Sayfa uygulama: Bahadır Erşık

ISBN: 978 605 198 319 6

I. Baskı: Şubat 2024
III. Baskı: Mayıs 2024
Optimum Basım
Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51 34295 Küçükçekmece İstanbul
Tel: (212) 463 71 25 • Sertifika No: 41707

Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın tümünün veya içeriğinin herhangi bir bölümünün yayıncının yazılı izni olmadan, fotokopi yöntemi dahil, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır.

Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Harbiye Mah. Cumhuriyet Cad. Pak Apt. No: 30
Kat: 1 Daire: 3 Şişli İstanbul – Tel: (212) 245 08 39
e-posta: domingo@domingo.com.tr
www.domingo.com.tr

Amaç sanat yapmak değil,
sanatı kaçınılmaz kılan
o harikulade halde olmaktır.

Robert Henri

Herkes Yaratıcıdır 1
Uyumlanmak 4
Yaratıcılığın Kaynağı 10
Farkındalık 14
Hazne ve Süzgeç 18
Görünmeyen 22
İpuçlarını Arayın 26
Uygulama 30
Keşfe Dalın
(Büyük Eserleri) 34
Doğadan Ders Almak 36
Hiçbir Şey Durağan
Değildir 40
İçe Bakış 44
Hatıralar ve Bilinçaltı 46
Hep Oradadır 49
Ortam 50
Özgüvensizlik 53
Yaratın Gitsin 56
Dikkat Dağıtma 62
Ortaklık 66
Niyet 69
Kurallar 73
Tam Tersi de Doğrudur 80
Dinlemek 82
Sabır 86
Tertemiz Zihin 90
İlham 98
Alışkanlıklar 102
Tohumlar 110
Deneme Yanılma 116
Her Şeyi Deneyin 122
Üretim 126
İvme 131
Bakış Açısı 138
Tekdüzeliği Kırmak 144
Tamamlama 152
Bolluk Zihniyeti 160
Deneyciler ve
İş Bitiriciler 163
Geçici Kurallar 165
Büyüklük 172
Başarı 175
Kendine Dışarıdan
Bakma (Olasılıklar) 180
Coşku 182

78 Düşünce Teması

Referans Noktası 186
Rekabet Etmeme 188
Öz 191
Asılsız Hikâyeler 196
Duymazdan Gelmek (Dikkat Dağıtıcı Sesleri) 200
Öz Farkındalık 204
Gözümüzün Önünde 208
Gaipten Bir Fısıltı 212
Sürprizlere Hazır Olun 215
Büyük Beklentiler 218
Açık Fikirlilik 222
Şimşek Çakması 228
7/24 (Kendinizi Vermek) 232
Kendiliğindenlik (Özel Anlar) 236
Nasıl Seçmeli? 242
Tonlar ve Ölçüler 246
Gizli Anlamlar (Amaç) 250
Özgürlük 254
Mustaripler 258
Sizin İçin İşe Yarayan Şey (İnanmak) 260
Adaptasyon 262
Çeviri 265
Temiz Bir Sayfa Açmak 268
Bağlam 271
Enerji (Eserdeki) 274
Yeni Bir Başlangıç Yapmak İçin Elimizdekini Tamamlamak (Yenileme) 278
Oyun 282
Sanat Alışkanlığı (Sangha) 286
Benlik Prizması 289
Bırakın, Olduğu Gibi Kalsın 294
İşbirliği 296
İçtenlik İkilemi 304
İçimizdeki Bekçi 308
Neden Sanat Yaparız? 314
Uyum 318
Kendimize Anlattıklarımız 322

Bu kitaptaki hiçbir şey
değişmez hakikat değildir.
Gözlemlerim üzerine düşünceler,
gerçeklerden çok, fikirlerdir.

Fikirlerin bazıları yankı yapabilir
bazıları aksine.
Birkaçı içinizde olduğunu unuttuğunuz
bir bilişi uyandırabilir.
İşinize yarayanı kullanın
gerisine boş verin.

Bu anlardan her biri birer davet
yaklaşarak ve uzaklaşarak
daha fazla araştırmaya .
daha derine bakmaya
yeni bir varoluşa
kapılar açan.

Herkes Yaratıcıdır

Genel geçer anlamda sanatla uğraşmayanlar, kendilerini *sanatçı* olarak adlandırmaktan çekinebilirler. Yaratıcılığı istisnai veya kendi yeteneklerini aşan bir şey olarak görüyor olabilirler: doğuştan yetenekli sayılı kişinin üstlenebileceği bir görev gibi.

Neyse ki öyle değil.

Yaratıcılık ender rastlanır bir beceri değildir. Ulaşılması zor değildir. Yaratıcılık, insan olmanın ayrılmaz bir parçasıdır. Doğuştan gelen bir haktır. Ve hepimize mahsustur.

Yaratıcılık yalnızca sanat yapmakla ilişkili değildir. Hepimizin her gün gerçekleştirdiği bir eylemdir.

Yaratmak, önceden var olmayan bir şeyi var etmektir. Bu bir sohbet, bir problemin çözümü, bir arkadaşa gönderilen

bir not, bir odadaki mobilyaları yeniden düzenlemek, eve dönerken trafiği atlatmak için yeni bir rota çizmek olabilir.

Ortaya çıkardığınız şeyin bir sanat yapıtı olması için görülmesi, kaydedilmesi, satılması ya da vitrinde sergilenmesi gerekmez. Gündelik varoluş halimiz içinde zaten son derece mahir yaratıcılarız; gerçeklik deneyimlerimizi yaratır ve algıladığımız dünyayı oluştururuz.

Her ânımızda, duyularımızla bilgi parçacıkları topladığımız, bir biçimlenmemiş madde alanındayız. Algıladığımız dış dünya, algıladığımız biçimde var olmaz. Bir dizi elektriksel ve kimyasal tepkime aracılığıyla içsel bir gerçeklik oluştururuz. Ormanlar ve okyanusları, sıcak ve soğuğu yaratırız. Sözcükler okur, sesler duyar, onları anlamlandırırız. Ardından, göz açıp kapayıncaya kadar bir karşılık veririz. Tüm bunlar kendi yarattığımız bir dünyada gerçekleşir.

Genel geçer anlamda sanat yapıp yapmadığımıza bakmaksızın hepimiz birer sanatçı olarak yaşıyoruz. Verileri algılıyor, süzgeçten geçiriyor ve topluyor, ardından bu bilgi setinden yola çıkarak kendimiz ve başkaları için bir deneyim oluşturuyoruz. Farkında olalım ya da olmayalım, sadece hayatta olduğumuz için bile süregiden yaratma sürecinin aktif katılımcılarıyız.

Sanatçı gibi yaşamak dünyada bir varoluş biçimidir. Bir algılayış biçimidir. Bir dikkat verme şeklidir. Bazı üstü örtülü işaretleri yakalamak için algılama hassasiyetimizi geliştirmeyi içerir. Neyin bizi kendine çektiğini ya da ittiğini keşfetmeyi. Ortaya çıkan duygu tonlarını ve bizi nereye yönlendirdiklerini fark etmeyi.

Birbiri ardına yaptığınız uyumlu seçimlerle tüm yaşamınız, kendinizi ifade etmenin başka bir şeklidir. Yaratıcı bir evrende yaratıcı bir varlık olarak yaşamaktasınız. Benzersiz bir sanat yapıtı olarak.

Uyumlanmak

Evreni bir şeylerin sürekli dönüşüp geliştiği kesintisiz bir yaratım süreci olarak düşünebilirsiniz.

Ağaçlar çiçek açar.

Hücreler çoğalır.

Nehirler yeni kollara ayrılır.

Dünya yaratıcı enerjiyle titreşir; gezegenimizde var olan her şey, bu enerjinin güdümündedir.

Bu kesintisiz dönüşüm ve gelişim sürecinin her yansıması, kendi yaratıcı dürtülerine sadık kalarak, evren adına üzerine düşen görevi kendi meşrebince yerine getirir.

Ağaçların çiçek ve meyve vermesi gibi, insanlık da sanat eserleri yaratır: Golden Gate Köprüsü, White Album, *Guernica*, Ayasofya, Sfenks, uzay mekiği, Almanya otoyol ağı,

"Clair de lune", Roma'daki Kolezyum, Phillips tornavida, iPad, Philadelphia usulü peynirli biftekli sandviç…

Çevrenize bir göz atın: Pek çok harikulade, takdir edilesi yapıt göreceksiniz. Bunların her biri, sinekkuşunun yuva yaparak, şeftali ağacının meyve vererek ve bir nimbus bulutunun yağmur üreterek kendi doğasına sadık davranması gibi, insanın kendi varoluşuna sadık kalışının bir yansımasıdır.

Her yuva, her şeftali, her yağmur damlası ve her muazzam eser farklıdır. Bazı ağaçlar diğerlerinden daha nefis meyveler veriyor, bazı insanlar da diğerlerinden daha muazzam yapıtlar ortaya koyuyormuş gibi görünebilir. Lezzet ve güzellik algısı kişiden kişiye değişir.

Bulut ne zaman yağmur yağdıracağını nereden bilir? Ağaç ilkbaharın, kuş yeni bir yuva yapma zamanının geldiğini nasıl anlar?

Evren saat gibi işler:

Her şeyin mevsimi,
Göklerin altındaki her olayın zamanı vardır
Doğmanın zamanı var, ölmenin zamanı var
Dikmenin zamanı var, sökmenin zamanı var
Öldürmenin zamanı var, şifa vermenin zamanı var
Gülmenin zamanı var, ağlamanın zamanı var
Yapmanın zamanı var, yıkmanın zamanı var
Oynamanın zamanı var, yas tutmanın zamanı var
Taş atmanın zamanı var
Taş toplamanın zamanı var

Bu düzen bizim tarafımızdan belirlenmemiştir. Yönetmediğimiz –yönetildiğimiz– daha büyük çapta bir yaratıcı

eyleme iştirak ediyoruz hepimiz. Sanatçı da tüm tabiat gibi kozmik bir takvime tabidir.

Sizi heyecanlandıran bir fikriniz varsa ve hayata geçirmiyorsanız bu fikrin başka bir fail aracılığıyla ses bulması alışılmadık bir durum değildir. Bunun nedeni, diğer sanatçının fikrinizi çalması değil, fikrin zamanının gelmiş olmasıdır.

Bu büyük çaplı yaratıcı süreçte, fikirler ve düşünceler, melodiler ve şarkılar ve diğer sanat yapıtları esîrde* var olur ve tam zamanında olgunlaştıklarında fiziksel dünyada ifade bulur.

Sanatçılar olarak bizim işimiz, bu bilgiyi kendimize çekmek, dönüştürmek ve paylaşmaktır. Hepimiz evrenin yayınladığı mesajların tercümanlarıyız. En iyi sanatçılar, belirli bir anda titreşen enerjiyi çekebilen en hassas antenlere sahip olanlar arasından çıkmaya meyillidir. Pek çok büyük sanatçı bu hassas antenleri en başta sanat yaratmak için değil, kendilerini korumak için geliştirir. Kendilerini korumak zorundadırlar çünkü her şey onlara daha yoğun acı verir. Her şeyi daha derinden duyumsarlar.

⊙

Sanatsal yaratımlar genellikle akımlar halinde ortaya çıkar. Bauhaus mimarisi, soyut dışavurumculuk, Fransız Yeni Dalga sineması, Beat şiiri, *punk rock* gibi yakın tarihten birkaç örnek sayılabilir. Bu akımlar bir dalga gibi boy gösterir; bazı sanatçılar mevcut kültürü iyi analiz eder ve o kabaran dalgadan

* Stoacıların ve teozofların görüşüne göre maddenin algılanamayan dördüncü hali. (*e.n.*)

faydalanmak üzere konum alır. Başkaları aynı dalgayı görüp akıntıya karşı yüzmeyi seçebilir.

Hepimiz yaratıcı düşünceyi çeken birer anteniz. Bazı iletimler güçlü gelir, bazıları daha zayıftır. Anteniniz hassas bir biçimde ayarlanmamışsa verilerin gürültünün arasında kaybolma olasılığı yüksektir çünkü bilhassa gelen sinyaller, duyusal farkındalık aracılığıyla topladığımız içerikten çoğunlukla daha güç algılanabilir seviyededir. Elle tutulur olmaktan çok, enerji formundadır; bilinçli olarak kaydedilmekten çok, sezgisel olarak algılanır.

Çoğu zaman beş duyumuz aracılığıyla dünyadan veri toplarız. Daha yüksek frekanslarda iletilen bilgilerle fiziksel olarak kavranamayan enerjisel içeriği yönlendiririz. Bir elektronun aynı anda iki farklı konumda bulunması gibi, bu da mantığa meydan okur. Bu yakalanması zor enerji çok değerlidir, ancak çok az insan onu tutabilecek kadar açıktır.

Ne duyulabilen ne de tanımlanabilen bir sinyali nasıl yakalarız? Yanıt: Onu arayıp bulmaya çalışmayız. Ya da ona giden yolu kestirmeye veya çözümlemeye. Bunun yerine, onu kabul eden bir açıklık yaratırız. Bu açıklık, zihnimizin tıka basa dolu, olağan halinden sıyrılmayı başardığımızda, içinde hiçbir şey olmayan bir boşluk işlevi görür ve evrenin kullanıma sunduğu fikirleri kendine çeker.

Bu özgürlüğe ulaşmak, sanıldığı kadar zor değildir. Hepimiz onunla başlarız. Çocukken, iletilen fikirleri alma ve benimseme sürecinde araya çok daha az parazit karışır. Yeni bilgileri halihazırda inandıklarımızla kıyaslamak yerine heyecanla kucaklarız; ileride ortaya çıkabilecek sonuçlar hakkında endişelenmek yerine ânı yaşarız; önce ölçüp biçmek yerine içimizden geldiği gibi

davranırız; bıkkın değil, meraklıyızdır. Gündelik hayattaki en sıradan deneyimler bile hayretle karşılanır. Derin bir hüzün ve yoğun bir coşku birbirini anlık takip edebilir. Rol yapmak, belirli bir hikâyeye bağlanmak yoktur.

Yaşamları boyunca durmadan büyük eserler yaratmayı beceren sanatçılar çoğunlukla bu çocuksu nitelikleri korumayı başaranlardır. Dünyayı bozulmamış, saf gözlerle görmenizi sağlayan bir var olma biçimi geliştirmek, sizi evrenin takvimiyle uyum içinde hareket etme özgürlüğüne kavuşturabilir.

Belirli fikirlerin ortaya çıkmasının zamanı vardır ve bu fikirler bizim aracılığımızla kendilerini ifade etmenin bir yolunu bulurlar.

Yaratıcılığın Kaynağı

Her şeyle başlarız:
görülen her şey,
yapılan her şey,
düşünülen her şey, hissedilen her şey,
hayal edilen her şey, unutulan her şey,
ve içimizde
henüz söylenmemiş ve düşünülmemiş olan her şeyle.

Kaynak malzememiz budur ve her bir yaratıcı ânı bu malzemeden inşa ederiz.

Bu malzemenin muhtevası içimizde bulunmaz. Kaynak dışarıdadır: Bilgelik, her dem hazır bulunan tükenmez bir ikram gibi bizi çepeçevre sarar.

Onu duyumsar, hatırlar ya da onunla uyumlanırız. Sadece deneyimlerimiz aracılığıyla değil. Aynı zamanda rüyalar, sezgiler, bilinçaltı unsurlar veya dışarının içeriye girmesini sağlayan, gizemini hâlâ koruyan başka yollar aracılığıyla da.

Zihne bu malzeme içeriden geliyormuş gibi görünür. Fakat bu, bir yanılsamadır. İçimizde Kaynak'ın enginliğinden kırıntılar bulunur. Bu değerli kırıntılar bilinçdışından buhar gibi yükselir ve yoğunlaşarak bir düşünce oluşturur. Bir fikir.

⊙

Kaynak'ı bir bulut olarak düşünmek faydalı olabilir.

Bulutlar asla tamamen yok olmazlar. Biçim değiştirirler. Yağmura dönüşür, okyanusun bir parçası olur, ardından buharlaşır ve yeniden bulut olurlar.

Aynı şey sanat için de geçerlidir.

Sanat, yoğun enerjili fikirlerin dolaşımıdır. Onların yeniymiş gibi görünmesini sağlayan şey, her geri geldiklerinde farklı bir şekilde birleşmeleridir. Birbirinin aynısı iki bulut bulamazsınız.

Yeni bir sanat eserinden derinden etkilendiğimizde, içimizdeki yankısını bu yüzden hissedebiliriz. Belki de bu, aşina olunanın tanıdık olmayan bir biçimde yeniden karşımıza çıkmasıdır. Ya da belki aradığımızı fark etmediğimiz bilinmeyen bir *şeydir.* Sonu olmayan bir yapbozun eksik bir parçası.

Bir şeyi fikirden
gerçeğe dönüştürmek
onu gözümüzde ufaltabilir.
Olağanüstü, olağanlaşır.

Hayal gücünün sınırları yoktur.
Fiziksel dünya ise sınırlıdır.
Eser her ikisinde de var olur.

Farkındalık

Günlük faaliyetlerimizin çoğunda gündemi biz belirler, belirlediğimiz hedefe ulaşmak için bir strateji geliştiririz. Akışı biz oluştururuz.

Farkındalık ise farklı hareket eder. Akış çevremizde gerçekleşir. Dünya özne, biz gözlemci konumundayızdır. İçerik üzerinde neredeyse hiç kontrolümüz yoktur.

Farkındalık becerisi bize, şimdiki anda, çevremizde ve içimizde neler döndüğünü fark etme olanağı sağlar. Hem de bağlılık göstermeden ve müdahil olmadan. Bedensel duyumları, gelip geçici düşünce ve duyguları, sesleri veya görsel ipuçlarını, kokuları ve tatları fark etme olanağı buluruz.

Bağımsız gözlem aracılığıyla ulaşılan farkındalık, gözlemlenen bir çiçeğin müdahalemiz olmadan kendini daha fazla gözler önüne sermesini sağlar. Her şey için bu böyledir.

Farkındalık, kendinizi zorlayarak erişebileceğiniz bir durum değildir. Pek az çaba gerektirir, ancak kararlılık elzemdir. Gerçekleşmesine bilerek izin verdiğiniz bir şeydir. Sonsuz şimdide olup bitenlerle birlikte var olmak ve onları kabul etmektir.

Kaynak'ın bir yönünü tanımladığınız anda, artık fark etmeyi bırakmış, onu irdelemeye başlamışsınızdır. İster çözümleme yapmak ister sadece farkında olduğunuzun farkına varmak olsun bu, sizi farkındalığınızın nesnesiyle birlikte var olma halinden çıkaran her türlü düşünce için geçerlidir. Çözümleme ikincil bir faaliyettir. Farkındalık önce, dikkatinizi verdiğiniz şey ile kurulan saf bir bağ olarak gerçekleşir. Bir şeyi ilginç ya da güzel bulursam önce o deneyimi yaşarım. Ancak sonrasında onu anlamaya çalışabilirim.

Fark ettiğimiz şeyin ne olduğunu değiştiremesek de fark etme kabiliyetimizi geliştirebiliriz.

Farkındalığımızın kapsamını genişletebilir veya daraltabilir, farkındalığı gözlerimiz açık veya kapalı tecrübe edebiliriz. Dış dünyayı daha fazla algılayabilmek için içimizi susturabilir ya da iç dünyamızda olup bitenleri daha fazla fark edebilmek için dışarıyı sessizleştirebiliriz.

Bir şeye onu göründüğü şey yapan özelliklerini kaybettirecek kadar yakından ya da tamamen yeni bir şey gibi görünmesini sağlayacak kadar uzaktan bakabiliriz.

Evren ancak algıladığımız kadar geniştir. Farkındalığımızı geliştirdiğimizde, evreni de genişletiriz.

Buysa sadece bir şey yaratmak için elimizin altında hazır bulunan malzemelerin kapsamını değil, yaşamımızın ufkunu da genişletir.

Derinlemesine bakabilme yeteneği
yaratıcılığın temelidir.
Sıradan ve yavan olanın ötesini görmek
ve aksi takdirde görünmez kalabilecek
şeylere ulaşmak.

Hazne ve Süzgeç

Her birimizin içinde bir saklama alanı bulunur. Bu alan sürekli veriyle doldurulmaktadır.

Düşüncelerimizin, duygularımızın, hayallerimizin ve dünyadaki deneyimlerimizin toplamını barındırır. Buna hazne diyelim.

Bilgi, bu hazneye yağmurun bir varile dolması gibi doğrudan girmez. Her birimiz için benzersiz bir şekilde süzülür. Her şey bu süzgeçten geçemez. Ve geçebilenler de her zaman doğru ve eksiksiz geçmez.

Her birimizin Kaynak'ı indirgemek için kendine has yöntemi vardır. Bellek kapasitemiz sınırlıdır. Duyularımız sıklıkla verileri yanlış algılar. Zihnimiz çevremizdeki tüm bilgileri kavrayacak işlem gücüne sahip değildir. Bilgiler bir

süzgeçten geçmese duyularımız, ışık, renk, ses ve kokularla baş edemezdi. Bir nesneyi diğerinden ayırt edemezdik.

Bu uçsuz bucaksız veri denizinde yolumuzu bulmak için küçük yaşlardan başlayarak, önemli görünen veya özel ilgi duyduğumuz bilgilere odaklanmayı ve geri kalanını yok saymayı öğreniriz.

Sanatçılar olarak, çocuksu algımızı yeniden kazanmaya çalışırız: Hayatta kalma ya da fayda sağlama gibi kısıtlarla körelmemiş, daha saf bir hayret ve takdir duyan halimizi diriltmeyi amaçlarız.

Süzgecimiz, Kaynak'tan gelen bilgiyi serbestçe geçirmek yerine, yorumlayarak kaçınılmaz olarak azaltır. Hazne yeniden düzenlenmiş parçalarla doldukça, halihazırda toplanmış olan malzemeyle ilişkiler kurulur.

Bu ilişkiler, kanı ve hikâyeler doğurur. Bunlar kim olduğumuz, çevremizdeki insanlar ve içinde yaşadığımız dünyanın mahiyeti hakkında olabilir. Nihayetinde tümü bütünleşerek bir dünya görüşüne dönüşür.

Sanatçılar olarak, bu hikâyelere sıkı sıkıya bağlanmamak ve düşünce ve inanç sistemimizin sınırları içinde kendine kolayca yer bulamayan muazzam miktarda bilgi için yer açmak isteriz. Ne kadar çok ham veri alabilir ve onları ne kadar az şekillendirirsek doğaya o kadar yaklaşırız.

⊙

Yaratıcı eylemi, haznemizin içerdiği her şeyi elimizdeki potansiyel malzeme olarak kabul etmek, o anda faydalı veya önemli görünen unsurları seçmek ve onları ifade etmek olarak düşünebiliriz.

Bu, Kaynak'ın bizim aracılığımızla damıtılarak kitaplara, filmlere, binalara, resimlere, yemeklere, işletmelere; hangi projeye giriştiysek ona dönüştürülmesidir.

Ürettiklerimizi paylaşmayı tercih edersek eserlerimiz döngüye yeniden girebilir ve başkaları için kaynak malzeme haline gelebilir.

Kaynak mevcut kılar.
Süzgeç süzer.
Hazne alır.
Ve bu, çoğu zaman kontrolümüz dışında gerçekleşir.

Bu varsayılan sistemin atlanabileceğini bilmek faydalıdır. Alıştırma yaparak, Kaynak ile etkileşimimizi sağlayan arayüzümüzü geliştirebilir ve haznenin alma kapasitesini uç seviyede genişletebiliriz. Enstrümanı değiştirmek her zaman müziğin tınısını değiştirmenin en kolay yolu değildir, ancak en etkilisi olabilir.

Yaratmak için hangi araçları kullanırsanız
kullanın,
asıl enstrüman sizsiniz.
Ve sizin aracılığınızla
Hepimizi çevreleyen evren anlaşılır hale gelir.

Görünmeyen

Günümüzdeki tanımıyla sanatın amacı, fiziksel ve dijital eserler yaratmak, rafları çanak çömlek, kitap ve plaklarla doldurmaktır.

Sanatçılar genellikle farkında olmasalar da ortaya çıkan nihai eser, daha büyük bir arzunun yan ürünüdür. Yaratıcılığımızı maddi ürünler üretmek ya da satmak için kullanmayız. Yaratıcı eylem esrarengiz bir âleme giriş yapma teşebbüsüdür. Aşkınlığa yönelik bir arzudur. Yarattığımız şey, kavrayışımızın ötesinde bir içsel manzaradan anlık görüntüler paylaşmamıza olanak sağlar. Sanat, bizim görünmeyen dünyaya açılan kapımızdır.

Tinsel bileşenin yokluğunda sanatçı, çalışırken çok önemli bir dezavantaja sahiptir. Tinsel dünya, bilimin sınırları

içinde her zaman bulunmayan bir merak duygusu ve bir miktar açık fikirlilik sağlar. Akıl dünyası dar ve çıkmaz sokaklarla dolu olabilirken, tinsel bir bakış açısı sınırsızdır ve fantastik olasılıklar sunar. Görünmeyen dünyada sınırlar yoktur.

Tinsellik sözcüğü, aklı ön plana çıkaranlara veya bu sözcüğü kurumsal din ile bir tutanlara hitap etmeyebilir. Tinselliği sadece evrensel bağlantılılığa inanmak olarak görmeyi tercih ediyorsanız hava hoş. Tinsellik dendiğinde kafanızda büyüye inanmak canlanıyorsa yine hava hoş. İnandığımız şeyler, kanıtlanabilir olup olmadıklarına bakılmaksızın bir yük taşır.

Tinsellik, yalnız olmadığınız bir dünyaya bakmanın bir yoludur. Görünür yüzeyin ardında daha derin anlamlar yatar. Çevrenizdeki enerjiyi kullanarak çalışmalarınızı daha üst seviyelere taşıyabilirsiniz. Açıklanabilir olandan çok daha muazzam bir şeyin, uçsuz bucaksız olanaklarla dolu bir dünyanın parçası olursunuz.

Bu enerjiden faydalanmak, yaratıcı uğraşlarınızda fevkalâde yararlı olabilir. Bu yaklaşımın temeli inanmaktır. İnanmak ve doğruymuş gibi davranmak. Kanıta gerek yoktur.

Bir proje üzerinde çalışırken, belirgin tesadüflerin şansla açıklanamayacak kadar sık ortaya çıktığını fark edebilirsiniz; adeta başka bir el sizinkini belirli bir yönde itiyormuş gibidir. Hareketleriniz içinizdeki bir biliş tarafından usulca yönlendiriliyordur sanki. İnanç, gittiğiniz yöne, anlamanıza gerek duymadan güvenmenizi sağlar.

Nefes kesici anlara, güzel bir gün batımına, olağandışı bir göz rengine, dokunaklı bir ezgiye, karmaşık bir makinenin zarif tasarımına özel ilgi gösterin.

Bir eser, bir farkındalık ânı ya da doğal bir unsur, bir şekilde daha büyük bir şeye erişmemizi sağlıyorsa bu, onun tinsel

bileşeninin ortaya çıkışıdır. Bize, görünmeyenin anlık görüntüsünü sunar.

Nasıl bilim için olağandışı değilse
er geç sanatı yakalaması,
sanat için de olağandışı değildir
tinsel olanı yakalaması.

İpuçlarını Arayın

Çalışmalarımızda kullanabileceğimiz malzeme yelpazesi bizi çepeçevre sarar, adeta her köşeden fışkırır. Konuşmaların, doğanın, rastlantısal karşılaşmaların ve mevcut sanat eserlerinin dokusuna işlemiştir.

Yaratıcılığa dair bir soruna çözüm ararken, etrafınızda olup bitenlere dikkat kesilin. Yeni yöntemlere veya mevcut fikirleri daha da geliştirmenin yollarına işaret eden ipuçları bulmaya çalışın.

Yazarın biri, kafede oturmuş, bir sahne yazmaya çalışıyor ve karakterinin ne söyleyeceğinden emin olamıyor diyelim. Başka bir masadaki sohbete kulak misafiri olabilir ve duyacağı bir söz, tam da aradığı çözüm ya da hiç değilse çözüme yönelik muhtemel bir ipucu olabilir.

Bu tür mesajları, onlara açık kalırsak her zaman alırız. Kitap okurken sayfadan fırlayan bir alıntı keşfedebilir ya da bir film izlerken filmi duraklatıp geriye sarmamıza neden olan bir replik fark edebiliriz. Bazen tam da aradığımız cevabı buluruz. Bazen de başka yerlerde tekrar tekrar karşımıza çıkıp daha fazla ilgi için yalvaran ya da izlediğimiz yolu onaylayan bir fikrin yankısını.

Bu iletimler örtülüdür: Hep etraftadırlar, ancak gözden kaçmaları işten değildir. İpuçlarını aramazsak hiç haberimiz bile olmadan geçip giderler. Bağlantıları fark edin ve nereye götürdükleri üzerinde düşünün.

Sıradışı bir şey gerçekleştiğinde, kendinize nedenini sorun. Buradaki mesaj ne? Daha derin anlamı ne olabilir?

Bilimsel bir süreçten bahsetmiyorum. İpuçları üzerinde denetim kuramaz, açığa çıkmalarını irademizle sağlayamayız. Bazen belirli bir yanıtı bulmak ya da belli bir izleği doğrulamak için güçlü bir niyete sahip olmanın faydası olur. Bazen de yolunuzu bulmanıza yardım eden, bu niyetten tamamen vazgeçmektir.

Bu sinyalleri deşifre etmek, sanatçının işinin ayrılmaz bir parçasıdır. Ne kadar açık olursanız o kadar çok ipucu bulursunuz ve o kadar az çaba harcamanız gerekir. Düşünmekle daha az uğraşır ve içinizden gelen cevaplara itimat etmeye başlarsınız.

Dış dünyayı üzerinde sürekli küçük paketlerin akıp gittiği bir taşıma bandı olarak düşünebilirsiniz. İlk adım, taşıma bandının orada olduğunu fark etmektir. Ardından, ne zaman isterseniz bu paketlerden birini alıp açabilir ve içinde ne olduğunu görebilirsiniz.

Bir kitabın rasgele bir sayfasını açıp gözünüze çarpan ilk satırı okumak faydalı bir alıştırma olabilir. Yazanların sizin

durumunuzla iyi kötü ne gibi bir ilgisi olabileceğine bakın. Taşıdığı ilgi tesadüfi olabilir ama tesadüften daha fazlasının devrede olma ihtimalini de göz önünde bulundurun. Apandisim iltihaplandığında, teşhisi koyan doktor hemen hastaneye gidip apandisimi aldırmam gerektiği konusunda diretti. Başka seçeneğim olmadığını söyledi. Kendimi yakındaki bir kitapçıda buldum. Ön tarafta bir masada Dr. Andrew Weil'ın yeni kitabı göze çarpıyordu. Kitabı alıp rasgele bir sayfa açtım. Gözüme çarpan ilk pasaj şöyle diyordu: "Bir doktor vücudunuzdan bir parça çıkarmak isterse ve size bunun hiçbir işlevi olmadığını söylerse inanmayın." İhtiyacım olan bilgi o anda önüme serilmişti. Ve apandisim hâlâ yerinde duruyor.

Bazen ipuçları kendilerini gösterdiğinde, saat gibi işleyen bir mekanizmanın devreye girdiğini düşünürsünüz. Sanki evren sizi, tarafınızda olduğuna dair küçük hatırlatmalarla dürtüyor ve amacınıza ulaşmak için ihtiyaç duyduğunuz her şeyi sağlamak istiyormuş gibidir.

Fark ettiğiniz ama başka kimsenin
göremediği işaretleri arayın.

Uygulama

Vahşi doğada hayvanlar hayatta kalabilmek için görüş alanlarını daraltmak zorundadır. Sıkı bir odaklanma, dikkatin hayati ihtiyaçlardan sapmasını önler.

Besin,

Barınma,

Yırtıcılardan korunma,

Üreme.

Bu güdüsel davranış, sanatçı için ket vurucu olabilir. Kişinin görüş alanını genişletmesi, daha fazla dikkat çekici ânın fark edilmesini ve toplanmasını sağlayarak daha sonra yararlanılacak bir malzeme rezervi oluşturur.

Uygulama, kavrama yönelik yaklaşımın somutlaşmasıdır. Bu, arzu edilen bir zihinsel tutuma ulaşmamızda faydalı

olabilir. Duyularımızı olana açma alıştırmalarını tekrarladığımızda, kesintisiz bir zihinsel açıklık içinde bulunmaya yaklaşırız. Bir alışkanlık ediniriz: genişletilmiş farkındalığın dünyada var olma biçimimiz haline geldiği bir alışkanlık.

Bu farkındalığı derinleştirmek, Kaynak ile daha yoğun ve köklü bir ilişkiye girmek demektir. Süzgecimizin müdahalesi azaldıkça, çevremizdeki ritimleri ve hareketleri daha iyi ayırt etmeye başlarız. Bu da onlara daha uyumlu eşlik etmemizi sağlar.

Gezegenimizin döngülerini dikkate alıp mevsimleriyle uyum içinde yaşamayı seçtiğimizde, fevkalade bir şey gerçekleşir. Bağlantı kurarız.

Kendimizi sürekli kendini yenileyen daha büyük bir bütünün parçası olarak görmeye başlarız. Böylece, bu muazzam kuvvete erişim sağlayıp dalga dalga yayılan yaratıcı enerjisinden faydalanabiliriz.

⊙

Farkındalık alışkanlığımızı pekiştirmek için her gün ya da her hafta belirli saatlerde belirli ritüelleri gerçekleştirdiğimiz günlük bir program oluşturabiliriz.

Öyle abartılı bir şey yapmamıza gerek yok. Küçük ritüeller büyük bir fark yaratabilir.

Her sabah uyandığımız gibi üç kez yavaş ve derin nefes alıp vermeyi alışkanlık haline getirebiliriz. Bu basit eylem, her güne dingin, dengeli ve anda kalarak başlamak için yol haritamız olabilir.

Keza yemeklerimizi âna odaklanıp yavaşça her lokmanın tadını çıkararak yiyebiliriz. Doğada günlük yürüyüşler yapıp

görüş alanımıza giren her şeye minnet ve bağlılıkla bakmayı deneyebiliriz. Ya da uyumadan önce birkaç dakikamızı kalp atışlarımızı ve kanın damarlarımızda akışını hayret ve hayranlıkla duyumsamaya ayırabiliriz.

Meditasyonun amacının meditasyon yapmak olmaması gibi, bu tür alıştırmalarda da asıl amaç onları yapmak değildir. Amaç, bunları uygulamadığımız zamanlarda dünyayı algıladığımız biçimi değiştirip geliştirmektir. Yaptığımız şey esasen daha derinden bir uyum yakalamak için zihnimizin kaslarını çalıştırmaktan ibarettir.

Farkındalık sürekli taze tutulmalıdır. Alışkanlık haline geldiğinde, iyi bir alışkanlık olsa bile tekrar tekrar yeniden canlandırılması gerekecektir.

Ve bir gün gelecek, her zaman, her yerde farkındalığı uygulamayı başardığınızı, almaya hep açık olduğunuzu göreceksiniz.

Sanatçı olmak bir yaşam tarzıdır
Ya bir sanatçı olarak yaşarsınız ya da yaşamazsınız.

Bu konuda iyi olmadığınızı söylemenin bir anlamı yoktur.
"Benden keşiş olmaz" demek gibi bir şeydir bu.
Ya keşiş olarak yaşarsınız ya da yaşamazsınız.

Sanatçının eserini ürün olarak düşünme eğilimindeyiz.

Sanatçının gerçek eseri dünyada var olma biçimidir.

Keşfe Dalın
(Büyük Eserleri)

Farkındalık uygulamalarımızı genişletecek seçimler yapmak her an mümkündür.

Her ne kadar merak veya açlık –güzel şeyler görmeye, güzel sesler duymaya, daha yoğun duygular hissetmeye yönelik, öğrenmek ve sürekli olarak büyülenmek ve şaşırmak için duyulan bir açlık– tarafından körüklense de yaptığımız şeye arayış diyemeyiz.

Bu güçlü açlığı gidermek için büyük eserleri keşfe dalma seçeneğini değerlendirin. Edebiyatın en nadide örneklerini okuyun, sinemanın başyapıtlarını izleyin, en etkileyici tabloları yakından inceleyin, ünlü mimari yapıları ziyaret edin. Bu eserlerin standart bir listesi yoktur; herkesin büyüklük ölçütü farklıdır. "Liste" yer ve zamana göre sürekli değişir.

Bununla birlikte, büyük sanat eserleriyle kurulacak her temas, bize yeni fırsat kapıları aralar.

Eğer bir yıl boyunca her gün, haberleri okumak yerine klasik edebiyat okumayı seçerseniz bu sürenin sonunda medya yerine kitaplardan kazanacağınız büyüklüğü ve seçkinliği fark ve takdir etme duyarlılığınız, medya okuyarak elde edeceğinizden çok daha gelişmiş olacaktır.

Sadece sanata dair değil, yaptığımız her seçim için geçerlidir bu; arkadaş seçimlerimiz, sohbet konusu seçimlerimiz, hatta üzerinde kafa yorduğumuz düşünceler için bile. Tüm bu hususlar, çok iyiyi iyiden, seçkini çok iyiden ayırt etme yeteneğimizi etkiler. Neyin zamanımıza ve dikkatimize değer olduğunu belirlememize yardımcı olur.

Kullanabileceğimiz sonsuz miktarda veriye karşın sınırlı bir bant genişliğine sahip olduğumuzdan, içeri aldıklarımızın kalitesini dikkatlice seçmek gerekebilir.

Bu, amacınız sadece kalıcı değere sahip bir sanat eseri yaratmak olduğunda geçerli değildir. Amacınız ayaküstü yemek yapmak bile olsa eldeki en iyi, en taze malzemeleri kullandığınızda ortaya muhtemelen daha lezzetli bir yemek çıkacaktır. Öyleyse lezzet duyunuza seviye atlatın.

Amaç seçkinliği taklit etmeyi öğrenmek değil, içsel büyüklük ve seçkinlik ölçütümüzü hassasiyetle ayarlayabilmektir. Böylece bizi nihayetinde kendi büyük eserimize kavuşturması muhtemel yolda yapmamız gereken binlerce seçimi daha iyi yapabiliriz.

Doğadan Ders Almak

Görüp görebileceğimiz tüm büyük eserler arasında bize en etkileyici ve en daimî deneyimi doğa sunar. Bunu, mevsimlerle birlikte değişiminde, dağlarda, denizlerde, çöllerde ve ormanlarda görebiliriz. Ayın her gece nasıl değiştiğini ve ay ile yıldızlar arasındaki ilişkiyi izleyebiliriz.

Doğada hayret uyandırıcı ve ilham verici anlar asla eksik olmaz. Hayatımızı sırf saatler geçtikçe doğal ışık ve gölgedeki değişiklikleri fark etmeye adasaydık sürekli keşfedecek yeni şeyler bulurduk.

Doğayı takdir etmek için anlamamız gerekmez. Her şey için bu böyledir. Muhteşem bir güzellik karşısında nefesinizin kesildiği anların farkına varmak yeterlidir.

Bu durum, akşam loşluğunda tek sıra olmuş, kıvrıla

kıvrıla süzülen kuşları izlerken de başınıza gelebilir, binlerce yıllık dev bir sekoya ağacının dibinde hayranlık ve huşu içinde dikilirken de. Doğanın engin hikmetini fark etmek içimizde yatan potansiyeli canlandırır. Doğayla bağlantı kurarak kendi doğamıza yaklaşırız.

Pantone kataloğundan renk seçerken, belirli sayıda seçenekle sınırlanırsınız. Doğaya adım attığınızda ise renk paleti sonsuzdur. Her bir kayaç, içinde öyle bir renk çeşitliliği barındırır ki birebir aynı tonu yakalayabileceğimiz bir boya kutusu asla bulamayız.

Doğa, etiketleme ve sınıflandırma, indirgeme ve sınırlama eğilimlerimizin ötesine geçer. Doğal dünya bize öğretilenden çok daha zengin, iç içe geçmiş ve karmaşıktır. Ayrıca, çok daha gizemli ve güzeldir.

Doğayla bağlarımızı güçlendirmek ruhumuza hizmet eder, ruhumuza hizmet eden şey de aynı şekilde sanatsal üretimimize hizmet edecektir.

Doğal dünyaya ne kadar yaklaşırsak ondan ayrı olmadığımızı ve bir şeyler yaratırken sadece benzersiz bireyselliğimizi değil, sınırsız bir bütünlükle kurduğumuz kusursuz bağı da ifade ettiğimizi o kadar çabuk fark etmeye başlarız.

Sebepsiz yere engin denizleri
seyre dalmanın çekimine kapılmayız.
Derler ki o engin sular kim
olduğumuzu tüm aynalardan
daha iyi yansıtır.

Hiçbir Şey Durağan Değildir

Dünya sürekli değişiyor.

Aynı farkındalık uygulamasını aynı yerde beş gün üst üste yapabilir ve her seferinde bambaşka bir deneyim yaşayabilirsiniz.

Ortamda farklı sesler ve farklı kokular mevcut olabilir. Hiçbir rüzgâr esintisi bir diğeriyle tıpatıp aynı hissi vermez. Güneş ışığının tonu ve kalitesi dakikadan dakikaya, günden güne değişir.

Doğanın zenginliği içinde çeşitlilikler kolayca fark edilebilir. Bazıları bağırır, bazıları fısıldar. İster müzedeki bir sanat eseri ister mutfaktaki gündelik bir eşya olsun durağan görünene derinlemesine baktığımızda yeni bir şey görebiliriz. Daha önce gözden kaçmış yönlerini fark ederiz. Aynı kitabı

tekrar tekrar okuduğumuzda muhtemelen yeni temalar, örtük anlamlar, ayrıntılar ve bağlantılar keşfederiz.

Aynı nehre iki kez girilmez çünkü nehir hep akıp gider. Her şey öyledir.

Dünya hiç durmadan değişir, bu yüzden ne kadar dikkat etmeye çalışırsak çalışalım, her zaman fark edilecek yeni bir şeyler olacaktır. Onları bulmak elimizdedir.

Aynı şekilde biz de sürekli değişir, büyür ve gelişiriz. Bir şeyler öğrenir ve unuturuz. Değişken ruh halleri, düşünceler ve bilinçdışı süreçler tecrübe ederiz. Vücudumuzdaki hücreler ölür ve yenilenir. Hiç kimse tüm gün boyunca aynı kişi değildir.

Dış dünya durağan kalmış olsaydı bile, içeri aldığımız bilgiler yine sürekli değişirdi. Ortaya çıkardığımız iş de öyle.

Bugün bir şeye başlayan
yarın o işe geri dönen ile
aynı kişi değildir.

İçe Bakış

Uzaktan suyun çalkalanma sesi duyuluyor.

Sıcak havaya ait olabilecek bir meltem hissediyorum, ancak kolumdaki tüyler bu hareketi serinletici algıladığı için kesin bir şey söylemek zor.

İki kuş şakıyor. Gözlerim kapalı; yaklaşık elli adım ötede, arkamda ve sağımda olduklarını duyumsuyorum.

Şimdi, daha küçük bir kuş ya da en azından daha cılız ve tiz bir sesle cıvıldayan bir kuş, arkamdaki işitsel peyzaja sol taraftan dahil oluyor. Aralarındaki ritmik etkileşimden, kuşların karşılıklı ötüşmedikleri açıkça anlaşılıyor. Her biri kendi şarkısını şakıyor.

Geçen bir aracın sesini ve uzaktan gelen çocuk cıvıltılarını fark ediyorum. Solumda, uzakta bir yerden belirsiz, ritmik

bir müzik geliyor.

Yüzümün sol tarafında, kulağımın hemen dibinde bir kaşıntı var.

Daha gürültülü ses çıkaran başka bir araç geçiyor ve bulunduğum konuma çok daha yakın bir yerden caz tınıları yükseliyor. Müziği daha önce kısık bir sesle açtığımı ve şu âna kadar duyulmadığını ancak şimdi fark ediyorum.

Birisi geliyor. Gözlerimi açıyorum. Ve hepsi kaybolup gidiyor.

Hayatın, bir dizi dışsal deneyimden ibaret olduğu yaygın bir kanıdır. Paylaşacak bir şeylerimiz olması için dışadönük olağanüstü bir hayat yaşamamız gerektiğine inanılır. İçsel deneyimlerimiz genellikle tamamen göz ardı edilir.

İç dünyamızda neler olup bittiğine odaklanırsak orada da içsel duyumlar, duygular ve düşünce kalıplarımızı içeren bir zenginlikle karşılaşabiliriz. İç dünyamız, en az doğa kadar ilgi çekici, güzel ve şaşırtıcıdır. Ne de olsa doğadan doğmuştur.

Kendi iç dünyamıza döndüğümüzde, dışımızda olup bitenleri işleme tabi tutarız. Ayrıklık biter. Bağlanırız. Bir bütün oluruz.

Nihayetinde, muhteviyatın içten mi yoksa dıştan mı kaynaklandığının bir önemi yoktur. Aklınıza güzel bir fikir veya cümle gelmesi ile izlediğiniz güzel bir günbatımı birbirinden daha üstün değildir. Her ikisi de farklı şekillerde ve eşit derecede güzeldir. Önümüzde daima, farkına vardığımızdan daha fazla seçenek olduğunu düşünmek faydalı olacaktır.

Hatıralar ve Bilinçaltı

Bazı vokalistler, seslendirecekleri yeni bir parçanın enstrümantal kayıtlarıyla ilk kez karşılaştıklarında, üzerinde hiç düşünmeden ya da hazırlık yapmadan ağızlarından çıkan ilk sesleri kaydederler.

Çoğu zaman rasgele sözcükler söyler ya da sözcük dahi olamayan sesler çıkarırlar. Bu anlamsız sözlerin arasından bir hikâyenin ana hatlarının ortaya çıkması veya anahtar ifadelerin belirmesi ender görülen bir durum değildir.

Bu süreçte düşünüp taşınarak söz yazma gayreti yoktur. Eser, bilinçaltında yaratılmaktadır. Malzeme, kişinin içinde gizlidir.

Derinlerinizde yatan bu kaynağa erişmenize yardımcı olabilecek alıştırmalar vardır. Örneğin, beş dakika boyunca

bir yastığı döverek öfkenizi boşaltmayı deneyebilirsiniz. Bunu beş dakika boyunca yapmak düşündüğünüzden daha zordur. Süre tutun ve kendinizi sonuna kadar zorlayın. Ardından hemen içinizden dökülenleri beş sayfa dolana kadar yazıya geçirin.

Burada amaç, yazdıklarınız hakkında düşünmemek, içeriği herhangi bir şekilde yönlendirmekten kaçınmaktır. Bırakın sözcükler aklınıza geldikleri gibi yazıya dökülsün.

Bilinçaltımızda bol miktarda yüksek kaliteli bilgi bulunur; bu bilgiye erişimin yollarını bulmak, yararlanabileceğimiz yeni malzemelerin açığa çıkmasını sağlayabilir.

İnsan ruhu evrensel bilgeliğe, bilince kıyasla daha derin bir erişime sahiptir. Çok daha az kısıtlanmış bir görüş, ucu bucağı olmayan bir kaynak sağlar.

Nasıl işlediğini ve neden işe yaradığını bilmiyoruz ancak birçok sanatçı, salt bilinçaltına erişim sağlayarak, sürecin farkına varmaksızın, kendilerinden öte bir şeyle bağlantı kurar.

Bu durumlara ulaşmak, çoğu zaman kontrolümüz dışında gelişir. Bazı sanatçılar en iyi eserlerini, yüksek ateşten havale geçirmek üzereyken yaratmıştır. Bu trans benzeri durumlar beynin düşünen kısmını devre dışı bırakıp rüya haline geçiş sağlar.

Uykuyla uyanıklık arasında büyük bir bilgelik yatar. Uykuya dalmadan hemen önce aklınıza hangi düşünce ve fikirler geliyor? Bir rüyadan uyandığınızda kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

Lamalar, Tibet rüya yogasının bilgelik anlatısında, başka inanışlarda da olduğu gibi, rüya halinin uyanıklık hali kadar gerçek –ya da gerçekdışı– olduğunu söyler.

Bir rüya günlüğü tutmak faydalı olabilir. Yatağın yanı başına kâğıt kalem koyun ve uyanır uyanmaz, başka bir şey

yapmadan önce hemen rüyanızı mümkün olduğunca ayrıntılı bir şekilde yazmaya başlayın. Gerekmeyen her türlü hareketi sınırlamaya çalışın. Sadece başınızı çevirmek bile rüyayı unutmanıza yetebilir.

Yazdıkça rüya netleşecek ve ne olduğunu, nerede geçtiğini başka çeşitli ayrıntılarla kaleminizi kâğıda ilk dokundurduğunuz andan daha fazla hatırlayacaksınız. Bu alıştırmayı ne kadar tekrarlarsanız, rüyalarınızı o kadar iyi hatırlarsınız. Uyumadan önce rüyalarınızı hatırlamaya niyetlenmek de yardımcı olabilir.

Hatıralar da rüyalara benzetilebilir. Yaşanan bir olayın gerçeklere sadık bir vesikasından çok, düşsel bir hikâye gibidirler. Geçmiş deneyimlerimize dair bu düşsel anılarda kullanabileceğimiz harika içerikler bulabiliriz.

Bir başka işe yarar araçsa rastlantısallık ya da daha doğru bir ifadeyle görünüşte rastlantısallıktır zira kavrayamadığımız bir düzeyde gerçekleşen bir düzen söz konusu olabilir.

Yi Jing'i ele alalım; fırlattığımız çubukların veya madenî paraların nasıl düşeceğini belirleyemeyiz. Ancak onlar aracılığıyla karar vermemize yardımcı olacak bilgiler edinir, bir kez daha bilincimizi devre dışı bırakarak belki de daha büyük bir bilgeliğe erişim sağlarız.

Hep Oradadır

Güneşten çok etkilenirim. Güneşli bir günde enerjiyle dolarım. Kasvetli havalarda benim de içim kararır.

Böyle kapalı havalarda güneşin hâlâ orada olduğu, sadece kalın bir bulut tabakasının ardında gizlendiği gerçeğinin farkında olmak yardımcı olur. Öğle vakti, hava ne kadar aydınlık ya da karanlık olursa olsun güneş tepededir.

Aynı şekilde, biz farkına varsak da varamasak da aradığımız bilgi oradadır. Bunun farkında olduğumuzda, daha fazlasını yakalarız. Farkındalığımız azaldığında, onu kaçırırız.

Kaçırdığımızda, sahiden elimizden kaçar gider. Yarın, farkındalık için hep yeni bir fırsat sunar ama aynı farkındalığı yakalama fırsatını asla.

Ortam

Çevremizden etkileniriz. Açık bir kanal oluşturmak için en uygun ortam kişiden kişiye değişir ve deneyerek bulunabilir. Sizin için en uygun ortamın hangisi olduğu aynı zamanda amacınıza da bağlıdır.

Orman, manastır ya da denizin ortasında bir yelkenli gibi izole yerler, evrenden doğrudan iletim almak için elverişli yerlerdir.

Bunun yerine kolektif bilince uyumlanmak istiyorsanız insanların gelip geçtiği işlek bir noktada oturabilir ve Kaynak'ı insanlığın süzgecinden geçmiş haliyle deneyimleyebilirsiniz. Bu dolaylı yaklaşım da ilki kadar makuldür.

Bir adım ötesi, kültüre doğrudan bağlanmak; sürekli sanat, gösteri ve eğlence dünyası, haberler ve sosyal medya ile

yakından ilgilenmek, bu sırada da evrenin öne çıkardığı motif ve örüntülerin farkına varmak olabilir.

Kültürel akımları, onlara kapılma zorunluluğu duymadan gözlemlemek faydalı olacaktır. Kendinizi kaptırmak yerine, tıpkı ılık bir rüzgârı fark eder gibi, bu akımların farkına da yakın ama bağımsız gözlemle varın. Kendinize akımla hareket etme izni verin, ancak akımın bir parçası da olmayın.

Birisinin evrenle bağlantı kurabildiği yer bir başkası için dikkat dağıtıcı olabilir. Ve farklı ortamlar sanatsal süreçlerinizin farklı noktalarında sizin için doğru yer olabilir. Andy Warhol'un televizyon, radyo ve pikap aynı anda açıkken yaratıcı çalışmalarını yürüttüğü söylenir. Eminem'in ise sadece televizyondan gelen ses eşliğinde çalışmayı tercih ettiği biliniyor. Marcel Proust duvarlarını ses emici mantar malzemeyle kaplar, perdeleri kapatır ve kulak tıkacı takardı. Kafka da sessizliğe aşırı ihtiyaç duyanlardandı: "Münzevi sessizliği gibi değil," demişti bir keresinde, "ölüm sessizliği gibi." Demek istediğim, yanlış bir yol yoktur. Sadece sizin yolunuz vardır. Evrenin yaydığı algılaması güç enerjisel bilginin izinden gitmek, özellikle de dostlarınız, aileniz, iş arkadaşlarınız veya yaratıcılığınızla ticari olarak ilgilenen kişiler sezgisel bilişinize meydan okuyan, görünüşte mantıklı tavsiyeler verirken her zaman kolay iş değildir. Kariyerimi ilgilendiren önemli kararlar alırken elimden geldiğince sezgilerimi takip ettim ve her seferinde bunu yapmamam önerildi. Evrenin yolunu takip etmenin çevrenizdekilerin yolundan gitmekten daha iyi sonuçlar doğurduğunu görmek, sezgilerinizi dinlemeye karar vermenizi kolaylaştırabilir.

Parazit yapan sesler bazen kendi içinizden de yükselebilir. Yeterince yetenekli olmadığınızı, fikrinizin yeterince iyi

olmadığını, sanatın harcadığınız zamana değmeyen bir yatırım olduğunu, nihai ürünün olumlu tepkiler toplamayacağını, başarısız bir yapıt ortaya koyarsanız hepten başarısızlığa mahkûm olacağınızı fısıldayıp dururlar. Kafanızın içindeki bu sesleri kısmak, zamanın geldiğini, şimdi eyleme geçmeniz gerektiğini hatırlatan kozmik saatin çanlarını duyabilmeniz için faydalı olacaktır.

Özgüvensizlik

Özgüvensizlik her insanın içinde var olan bir duygudur. Ondan kurtulmak istesek de bizim için işlevseldir.

Kusurlar insan olmanın bir parçasıdır; sanatı çekici kılan, insaniliğidir. Makine gibi olsaydık sanat duygu ve anlam uyandırmazdı. Ruhsuz olurdu. Yaşam beraberinde acı, güvensizlik ve korku getirir.

Hepimiz farklıyız ve hiçbirimiz kusursuz değiliz; tek tek her birimizi ve çalışmalarımızı ilgi çekici kılan, bu kusurlardır. Kimliğimizi yansıtan eserler yaratırız ve özgüvensizlik kimliğimizin bir parçasıysa eserimizdeki sahiciliğin derecesi çok daha yüksek olur.

Sanat yapmak rekabetçi bir eylem değildir. Eserimiz bizi temsil eder. "Ben bu işin üstesinden gelemem," demek yanlış

olur. Hayalinizdekini tam olarak gerçekleştirmek için hünerinizi geliştirmeniz elbette gerekebilir. Ama bu işi siz gerçekleştirmezseniz sizin yerinize hiç kimse yapamaz. Sadece siz yapabilirsiniz. Kendi sesinize sadece siz sahipsiniz.

Sanat yapmayı seçenler çoğu zaman mizacı en kırılgan olanlardır. Dünyanın en iyi şarkıcıları sayılanlar arasında kendi sesini dinlemeye cesaret edemeyenler vardır. Ve bu, ender görülen bir durum değildir. Farklı alanlardaki birçok sanatçı benzer sorunlar yaşıyor.

Sanat yapmalarını sağlayan duyarlılık ile onları yargılanmaya karşı daha kırılgan hale getiren hassasiyet aynıdır. Yine de birçok sanatçı bu duruma rağmen çalışmalarını paylaşmaya ve olumsuz eleştiri toplama riskini göze almaya devam eder. Adeta başka seçenekleri yoktur. Sanatçı olmak kimliklerinin bir parçasıdır ve kendilerini sanatla ifade ederek benlikleriyle bütünleşirler.

Bir sanatçı eleştirilmekten çalışmalarını ilerletemeyecek kadar çekiniyorsa yapıtını paylaşma arzusu, kendini koruma arzusu kadar güçlü olmayabilir. Belki de sanat o kişiye uygun değildir. Mizaçları başka bir alanda faaliyet göstermelerine daha uygun olabilir. Bu yol herkese göre değildir. Zorluklar sanatsal sürecin bir parçasıdır.

Sırf yetenek ya da beceriye sahibiz diye sanatı kaçınılmaz bir vazife olarak görmeye mecbur değiliz. Bir şey yaratma olanağı bulduğumuz için ne kadar şanslı olduğumuzu hatırlamakta fayda var. Bu bir ayrıcalıktır. Yapmayı biz seçiyoruz. Yapmamız emredilmiyor. Yapmamayı tercih ediyorsak yapmayalım.

Son derece özgüvensiz, kendi kendini baltalayan, bağımlılıkla mücadele eden ya da eserlerini üretme ve paylaşma

konusunda başka engellerle karşı karşıya kalan başarılı sanatçılar vardır. Sağlıksız bir benlik algısı veya hayatta karşılaşılan bir zorluk, sanatçının yararlanabileceği derin bir içgörü ve duygu kaynağı işlevi görerek büyük eserler ortaya çıkarmasını sağlayabilir. Öte yandan bunlar, sanatçının uzun bir süre boyunca birçok şey yapmasına engel de olabilir.

Bu anlamda bilhassa zorlanan kişiler, devamlı yaratıcı işler üretmeyi genellikle sürdüremezler. Bunun nedeni sanatsal açıdan yetenekli olmamaları değil, kişisel sorunlarını en fazla bir iki kez aşmayı başarıp harika işler ortaya koyabilmiş olmalarıdır.

Pek çok büyük sanatçının hayatının erken dönemlerinde aşırı dozdan ölmesinin nedenlerinden biri, çok derin bir varoluş ıstırabını dindirmek için uyuşturucu kullanmalarıdır. Duydukları ıstırabın nedeni ile ilkin onları sanatçı olmaya iten neden aynıdır: olağanüstü duyarlılıkları.

Başkalarının baktığında pek az şey gördüğü ya da hiçbir şey görmediği yerlerde muazzam bir güzellik veya muazzam bir acı görüyorsanız güçlü duygularla sürekli karşı karşıya kalıyorsunuz demektir. Bu duygular kafa karıştırıcı ve bunaltıcı olabilir. Etrafınızdakilerin sizin gördüklerinizi görmediği, hissettiklerinizi hissetmediği durumlarda, kendinizi tecrit edilmiş hissedebilir ve genel bir aidiyetsizlik, ötekilik duygusu içinde bulabilirsiniz.

Sanatsal çalışmalar aracılığıyla dışavurulduğunda güçlü etkiler uyandıran bu yüklü duygular, aynı zamanda uyuyabilmek ya da sabah yataktan kalkıp güne başlayabilmek için def edilmesi gereken kara bulutlardır: Hem bir lütuf hem de bir lanettir.

Yaratın Gitsin

Özgüvensizliğin sebep olduğu duygusal etkiler, sanatsal açıdan fayda sağlayabileceği gibi, yaratıcı süreçte köstek de olabilir. Çoğumuz bir çalışmaya başlamak, bir çalışmayı tamamlamak ve bir çalışmayı paylaşmak gibi önemli anlarda takılıp kalırız.

Peki, kendimizi inandırdıklarımıza rağmen nasıl ilerleyebiliriz?

En iyi stratejilerden biri, beklentileri düşürmektir.

Çalışmamızın hayatımızdaki en önemli şey olduğunu ve bizi ebediyen tanımlayacağını düşünme eğilimi taşırız. Daha doğru bir bakış açısıyla bunun küçük bir çalışma, bir başlangıç olduğunu düşünerek ilerlemeyi deneyin. Hedefiniz elinizdeki projeyi tamamlayıp bir sonrakine geçmek olmalıdır. O

bir sonraki çalışma da ardından gelecekler için bir basamaktır. Böylece yaratıcı faaliyetlerinizde kesintisiz bir üretkenlik yakalarsınız.

Sanatsal çalışmalar hep yapım aşamasındadır. Üzerinde çalıştığımız eseri bir deney olarak görmek faydalı olacaktır. Bu deneyden ortaya çıkacak sonucu tahmin edemeyiz ama sonuç ne olursa olsun bir sonraki deneye fayda sağlayacak yararlı bilgiler elde ederiz.

Doğru ya da yanlışın, iyi veya kötünün olmadığı, yaratıcılığın kuralsız, serbest bir oyun alanı olduğu düşüncesinden yola çıkarsanız üretim sürecine şevkle girişmeniz ve süreçten keyif almanız daha kolay olur.

Amaç oyunu kazanmak değil, oynamaktır. Nihayetinde oynamak eğlencelidir. Mükemmeliyetçilik eğlenmenizi engeller. Çalışırken kendinizi rahat bırakmak, bu rahatlıkla peşi sıra eser üretip ortaya koymak daha isabetli olacaktır.

Oscar Wilde, bazı şeylerin ciddiye alınamayacak kadar önemli olduğunu söylemiştir. Sanat da bunlardan biridir. Özellikle başlangıç aşamasında çıtayı düşük tutmak, size sonuçlara bağlı kalmadan oynama, keşfetme ve deneme yapma serbestliği sağlar.

Bu yaklaşım size cesaret aşılayıcı düşünceler kazandırmakla kalmaz. En iyi işler siz etkin biçimde oynamayı ve deney yapmayı sürdürürken bir anda sizi mutlulukla şaşırtarak bu yol sayesinde ortaya çıkar.

⊙

Güvensizliklerin üstesinden gelmeye yönelik bir başka yaklaşım da onları etiketlemektir. İçini kemiren şüpheler yüzünden

bir türlü harekete geçip ilerleyemeyen bir sanatçıyla çalışıyordum. Ona Budist *papancha* kavramına aşina olup olmadığını sordum. *Düşüncelerin baskınlığı* diye çevirebileceğimiz bu kavram, deneyimlerimiz karşısında zihnin kafa bulandırıcı gevezeliğini ifade eder.

"Ne demek olduğunu çok iyi biliyorum. Tam da yaşadığım şey," diye karşılık verdi.

Onu engelleyen şeyin adını koyduktan sonra şüphelerini normalleştirmeye ve fazla ciddiye almamaya başladı. Şüpheler belirdiğinde, onlara *papancha* diyor ve onların farkında olarak yolumuza devam ediyorduk.

Yine başka bir sanatçıyla toplantıdaydım. Yakın zaman önce çok başarılı bir albüm çıkarmış olmasına rağmen yeni işler üretmekten çekiniyor ve artık müzik yapmak istemediğine dair farklı farklı nedenler sıralıyordu. Devam etmemek için iyi bir neden hep vardır.

"Tamam, müzik yapmaya devam etmek zorunda değilsin. Bunda yanlış bir şey yok. Seni mutlu etmiyorsa bırak, gitsin. Seçim senin."

Ben bunu der demez ifadesi değişti ve yaratmaya devam etmenin onu daha mutlu kılacağını fark etti.

Minnet duygusu da işinize yarayabilir. Bir şeyler yaratmanıza ve bazı durumlarda sevdiğiniz şeyi yaparak para kazanmanıza olanak tanıyan bir konumda olma şansını yakaladığınızı fark etmek, ibreyi çalışmaya devam etmekten yana çevirebilir.

Nihayetinde, yaratma arzunuz bu konuda duyduğunuz korku ve endişeden daha baskın olmalıdır.

En büyük sanatçılardan bazılarında bile bu korku ve endişe hiçbir zaman ortadan kalkmaz. Efsanevi bir şarkıcı

sahnede yarım asrı devirmesine rağmen sahne korkusunu bir türlü yenemiyordu. Midesini ağzına getirecek kadar güçlü korkuya rağmen, her gece spot ışığının altına geçip büyüleyici bir gösteri sergiliyordu. Özgüvensizliği ortadan kaldırmaya ya da bastırmaya çalışmak yerine benimseyerek üzerimizdeki etkisini azaltırız.

⊙

Çalışmanızdan şüphe duymak ile kendinizden şüphe duymak arasındaki ayrıma dikkat etmekte fayda var. Çalışmadan şüphe duymaya şu örnek verilebilir: "Yazdığım şarkı, istediğim kadar güzel oldu mu, emin değilim." Kendinden şüphe duymaya örnekse "Güzel şarkı yazamam," olabilir.

Bu ifadeler hem doğruluk hem de sinir sistemi üzerindeki etkileri bakımından birbirinden dünyalar kadar farklıdır. Kendinizden şüphe duymak umutsuzluğa, elinizdeki işin üstesinden gelmeye esasen yeterli olmadığınız inancına yol açabilir. Ya hep ya hiç zihniyeti hiçbir fayda sağlamaz. Bununla birlikte, yaptığınız işin kalitesinden şüphe duymak, zaman zaman onu geliştirmenize yardımcı olabilir. Şüphe duyarak en iyiye ulaşabilirsiniz.

Gerçekten sevdiğiniz bir eserin tamamlanmamış, kusurlu versiyonunu, nihayet kusursuz hale getirdiğinizi düşündüğünüzde, onu artık eskisi gibi sevmediğinizi fark edebilirsiniz. Bu durum, kusurlu versiyonun aslında eserin doğru hali olduğuna işaret eder. Mesele kusursuz bir eser yaratmak değildir.

Yazım denetimi araçları sayesinde sıklıkla kelime uydurduğumu fark ettim. Bir kelime yazarım ve bilgisayar bana

böyle bir kelime olmadığını söyler. İfade etmek istediğim şeye karşılık gelebileceğini düşündüğüm için bazen yine de kullanmaya karar veririm. Ne anlama geldiğini bilirim ve gerçek bir kelime yerine bunu kullanmam, okuyucunun anlatmak istediğimi daha iyi anlamasını sağlayabilir.

Düzeltmek istediğiniz kusurlar bazen bir eseri harika kılan şeyin ta kendisidir. Bazen de değildir. Bir eseri neyin harika kıldığını çoğunlukla bilemeyiz. Kimse bilemez. En olası açıklamalara bile en fazla teori denebilir. *Nedeni* kavrayışımızın ötesindedir.

Pisa Kulesi düzeltilmeye çalışılırken daha da beter hale gelmiş bir mimarlık hatasıdır. Şimdi, yüzlerce yıl sonra, tam da bu hatadan dolayı dünyanın en çok ziyaret edilen binalarından biridir.

Japon çömlekçiliğinde *kintsugi* adı verilen bir onarım sanatı vardır. Seramik kırıldığında, *kintsugi* ustası onu ilk haline döndürmeye çalışmak yerine kırık ve çatlağı altınla doldurarak kusuru vurgular. Bu göz alıcı altın damarlar dikkati çömlekteki kırıklara çeker. Kusur, değerini azaltmak yerine eseri hem fiziksel hem de estetik anlamda güçlendiren bir odak noktasına dönüşür. Hasar izleri aynı zamanda seramiğin başına gelenleri kaydederek bize hikâyesini anlatır.

Aynı tekniği kendimize de uygulayabilir ve kusurlarımızı benimseyebiliriz. Hissettiğimiz tüm güvensizlik ve şüpheyi yaratıcılığımız için bir yol gösterici olarak yeniden tanımlayabiliriz. Bu duygular ancak bizi içimizden geldiği gibi yaratıp sunmaktan alıkoyduğunda bir engele dönüşmüş olur.

Sanat, sanatçı ile izleyici arasında derin bir bağ kurar. Bu bağ sayesinde iki taraf da iyileşebilir.

Dikkat Dağıtma

Dikkat dağıtma, ustaca kullanıldığında sanatçının elindeki en iyi araçlardan biridir. Bazı durumlarda hedefimize ulaşmanın tek yoludur.

Meditasyon yaparken zihin sessizleşir sessizleşmez oluşan boşluk, endişe veya rasgele bir düşünce tarafından ele geçirilebilir. Bu nedenle birçok meditasyon ekolü öğrencilerine mantra kullanmayı öğretir. Art arda tekrarlanan bir sözcük ya da ifade, anda kalmamızı engelleyen düşüncelerin zihnimize üşüşmesine mâni olabilir.

Dolayısıyla mantra bir dikkat dağıtıcıdır. Bazı dikkat dağıtıcılar sizi şimdiki andan uzaklaştırabilirken, diğerleri zihnin bilinçli kısmını meşgul tutarak bilinçdışının sizin için

çalışmasına olanak tanır. Tespihler, mala boncukları da aynı işlevi görür.

Yaratıcı sürecin herhangi bir aşamasında çıkmaza girdiğimizde, projeden uzaklaşarak çözümün ortaya çıkmasına olanak tanıyacak bir alan yaratmak faydalı olabilir.

Bir sorunu zihnimizde ön plana çıkarmak yerine usulca çözülmesi için arka planda tutabiliriz. Bu şekilde, basit başka bir işle meşgul olurken bir yandan da sorunla ilgilenmeye devam ederiz. Araba kullanmak, yürümek, yüzmek, duş almak, bulaşık yıkamak, dans etmek ya da otomatiğe bağlayarak gerçekleştirebileceğimiz herhangi bir faaliyet buna örnek olarak verilebilir. Bazen fiziksel hareket, zihnimizin de harekete geçmesini sağlayabilir.

Örneğin, bazı müzisyenler odaya kapanıp ses kayıt cihazının karşısına geçerek değil, araba kullanarak daha iyi melodiler yazar. Bu tür dikkat dağıtıcı unsurlar, zihnin bir kısmını meşgul tutarken geri kalan kısmın ortaya çıkabilecek her fikre açık kalmasını sağlar. Belki de bu *düşünmeden* düşünme faaliyeti, beynimizin, hedefe doğrudan giden yol dışında başka yollardan da yaklaşabilen farklı bir kısmına erişmemize olanak sağlıyordur.

Dikkat dağıtmak, işi ertelemek değildir. İşi ertelemek, bir şeyler yapma becerimizi mütemadiyen zayıflatır. Dikkat dağıtmak ise işlevsel bir stratejidir.

Bazen bir şeyle ilgilenmenin
en iyi yolu, onunla
ilgilenmemektir.

Ortaklık

Hiçbir şey bizimle başlamaz.

Dikkat ettikçe, yaptığımız tüm çalışmaların bir ortaklık olduğunu daha da çok fark etmeye başlarız.

Sizden önce gelen ve sizden sonra gelecek olan sanatla bir ortaklıktır bu. Aynı zamanda içinde yaşadığınız dünyayla da bir ortaklaşmadır. Yaşadığınız deneyimlerle. Kullandığınız araçlarla. İzleyicilerle. Ve bugün kim olduğunuzla.

"Benliğin" birbirinden farklı birçok yönü vardır. Bir eser yaratmak, onu beğenmek ve ertesi gün ona tekrar baktığınızda tamamen farklı bir şey düşünmek mümkündür. Benliğinizin yaratıcı-sanatçı yönü, zanaatkâr yönüyle uyuşmazlık yaşayabilir; yaratıcı-sanatçı, vizyonunun zanaatkâr tarafından somutlaştırılamamasından ötürü hayal kırıklığına

uğrayabilir. Soyut düşünce fiziksel dünyaya doğrudan aktarılamadığı için bu, yaratıcılar için yaygın bir çatışmadır. Sanatsal çalışma, her zaman bir yorumlamadır.

Sanatçının farklı farklı kimlikleri vardır, yaratıcılık da benliğin bu yönleri arasında yaşanan içsel bir tartışmadır. Bu benlikler birlikte yaratabilecekleri en iyi eseri yaratana dek pazarlık devam eder.

Eserin kendisinin de farklı farklı yüzleri vardır. Bir eser yaratıp onun ne olduğunu tam olarak bildiğinizi düşünebilirsiniz, başka biri de kendi açısından yarattığınız eserin ne olduğunu bildiğini düşünebilir ama sizin gördüğünüzle başkalarının gördüğü tamamen farklı olabilir. Burada bilhassa önemli ve ilgi çekici olan, iki görüşün de doğru olmaması ve ikisinin de doğru olmasıdır.

Bu konuda endişe etmenize gerek yok. Sanatçı yarattığı eserden memnunsa ve izleyici de o eserden etkileniyorsa onu aynı şekilde görüp görmemeleri önemli değildir. Doğrusu, herhangi birinin eserinizi sizinle ya da bir başkasıyla aynı şekilde deneyimlemesi mümkün değildir. Bir eserin ne anlama geldiği, nasıl işlediği ya da neden hoşunuza gittiği hakkında belirgin bir fikriniz olabilir, başka biri onu tamamen farklı bir nedenden ötürü beğenebilir ya da beğenmeyebilir.

Çalışmanızın amacı, öncelikle kendi içinizde bir şeyler uyandırmak, ardından da başkalarının içinde bir şeylerin uyanmasına olanak tanımaktır. Bunların aynı şey olmaması sorun değildir. Çalışmamızın başkalarının üzerinde de kendi üzerimizde yarattığı kadar güçlü bir etki yaratmasını umabiliriz sadece.

Bazen sanatçı eserin zanaatkârı olmayabilir. Marcel Duchamp, bir kar küreği, bisiklet tekerleği, bir pisuar gibi

gündelik nesneler bulur ve bunları sanat eseri ilan ederdi. Onlara hazır yapıt adını vermişti. Bir resim siz çerçeveleyip duvara asana kadar sadece bir resimdir, çerçevelenip duvara asıldıktan sonraysa sanat olarak adlandırılır.

Sanat olarak kabul edilen şey, yalnızca bir anlaşmadır. Hiçbir kesinliği yoktur.

Sanat yaparken asla tek başınıza değilsinizdir. Olanla ve olmuşla sürekli bir diyalog içindesinizdir ve bu diyaloğa ne kadar açık olursanız çalışmalarınız için o kadar yararlı olur.

Niyet

Kolkata'da yaşlı bir adam su çekmek için her gün kuyuya yürürmüş. Toprak bir testi taşır ve testiyi kuyunun kenarlarına çarpıp kırılmasın diye eliyle yavaşça indirirmiş.

Testi dolunca, yine yavaşça ve dikkatlice çekermiş. Yoğun konsantrasyon gerektiren ve zaman alıcı bir işmiş bu.

Bir gün gezginin biri, yaşlı adamı bu zahmetli işle uğraşırken görmüş. Düzeneklere aşina olduğundan yaşlı adama makara kullanarak nasıl su çekebileceğini göstermiş.

"Bu, testinin hızla aşağı inmesini sağlayacak," diye açıklamış, "sonra testi suyla dolacak ve kenarlara çarpmadan yukarı çıkacak. Böylesi çok daha kolay; hem çok daha az çabayla testi yine aynı dolacak."

Yaşlı adam gezgine bakıp şöyle demiş: "Galiba ben bu işi hep yaptığım gibi yapmaya devam edeceğim. Her hareketimi iyice düşünüp tartmak zorundayım ve hepsini doğru yapmak büyük özen gerektiriyor. Makara kullanmak işi elbet kolaylaştırırdı, hatta bunu yaparken bambaşka bir şey düşünmeye başlardım belki de. Ama özen göstermeyip zaman ayırmasam suyun tadı nasıl olurdu? Muhtemelen bu kadar güzel olmazdı."

Yarattığımız her eser, düşüncelerimizin, duygularımızın, yaşadığımız süreçlerin ve bilinçdışı inançlarımızın enerjisini içinde taşır; büyüsünü bu görünmez, ölçülemez güçten alır. Tamamlanmış bir proje yalnızca niyetimiz ve onun etrafında dönen denemelerden oluşur.

Niyeti çıkardığınızda geriye sadece süsten ibaret bir kabuk kalır.

Sanatçıyı harekete geçiren birden çok amaç ve güdü söz konusu olabilir, ancak sadece tek bir niyet vardır. Eserin esas manası da budur. Niyet bir düşünce alıştırması, belirlenecek bir hedef ya da bir metalaştırma aracı değil, içinizde var olan bir gerçektir. Siz kendi gerçeğinizi yaşadıkça, bu gerçek eserin içine işler. Eser sizin kim olduğunuzu ve ne yaşadığınızı temsil etmiyorsa nasıl güçlü bir etki yaratabilir?

Niyet, bilinçli bir amaçtan daha fazlasıdır, amaçla benlik arasındaki ahenge işaret eder. Kişinin benliğinin tüm yönlerinin, bilinçli düşünceyle bilinçdışı inançların, yeteneklerle adanmışlığın, çalışırken ve çalışmazken gerçekleştirilen eylemlerin uyumlanmasını gerektirir. Kişinin kendisiyle uyum içinde yaşaması demektir.

Her proje zaman almaz, ancak tümü bir ömür sürer. Kaligrafide, eserdeki çizgiler fırçanın tek bir hareketiyle oluşturulur. Niyet topyekûn bu tek vuruşta toplanmıştır. Çizgi, sanatçının, deneyimleri, düşünceleri ve kaygılarının tüm geçmişi de dahil olmak üzere varoluşundan ele aktarılan enerjinin yansımasıdır. Yaratıcı enerji, oluşturma eylemini icra ederken değil, o âna kadarki süreçte hasıl olur.

⊙

Çalışmalarımız daha büyük bir amacı temsil eder. Farkında olsak da olmasak da evren için bir aracıyız. Evrenin yaratıcı enerjisi bizim vasıtamızla maddeleşir. Biz açık bir kanal olursak niyetimiz de kozmosun niyetini yansıtır.

Çoğu yaratıcı kendini orkestranın şefi olarak görür. Gerçekliğe, kısıtlı bakış açımız yerine daha geniş bir açıdan baktığımızda, asıl işlevimizin orkestrasyonunu evrenin yaptığı çok daha görkemli bir senfonide enstrüman çalmak olduğu ortaya çıkar.

Tüm odağımızı bize düşen ufak role çevirdiğimiz için bu başyapıtın mahiyetini tam anlamıyla kavramakta zorlanıyor olabiliriz.

Çiçek kokusuna çekilen arı, önce birine sonra diğerine konarak kazara çiçeklerin döllenmesini sağlar. Arıların nesli tükenirse, sadece çiçekler değil, kuşlar, küçük memeliler ve insanlar da muhtemelen yok olacaktır. Arının bu birbirine bağlı yapbozdaki ve doğanın dengesinin korunmasındaki rolünü bilmediğini varsaymak makul olur. Arı sadece var olmaktadır.

Benzer şekilde, insanlığın yaratıcı faaliyetlerinin toplam çıktısı, tüm mozaiğimsi çeşitliliğiyle kültürel dokumuzu ilmek

ilmek bir araya getirir. Eserimizin temelinde yatan niyet, eserin bu kültürel dokuya güzelce uyum sağlamasını sağlayan yönüdür. Evrenin niyeti hakkında hiçbir fikrimiz olmasa bile yaratıcı dürtüye teslim olduğumuzda yapbozdaki biricik parçamız uygun biçimi alır.

Niyet her şeydir. Eser sadece onun hatırlatıcısıdır.

Kurallar

Yol gösterici herhangi bir ilke veya yaratıcılık ölçütü, bir kuraldır. Sanatçıya, türe ya da kültüre mahsus olabilir. Kurallar, doğaları gereği kısıtlayıcıdır.

Matematik ve bilim yasaları burada incelediğimiz kurallardan farklıdır. Bu yasalar fiziksel dünyadaki doğruluğu sınanmış kesin ilişkileri betimler.

Sanatçıların öğrendiği kurallar farklıdır. Bunlar varsayımlardır, mutlak değildirler. Kısa ya da uzun vadeli sonuçlar almaya yönelik bir hedef ya da bir yöntemi betimlerler. Denenmeleri gerekir. Ve sadece işe yaradıkları sürece kıymetlidirler. Doğa yasaları değildirler.

Bir kişisel gelişim kitabındaki öneri, bir röportajda karşılaşılan bir söz, en sevdiğiniz sanatçıdan gelen bir tüyo, bir

atasözü ya da öğretmeninizin zamanında verdiği bir nasihat gibi farklı türde pek çok varsayım değişmez bir kural kisvesine bürünebilir.

Kurallar bizi vasatlığa yöneltir. Hedefimiz olağanüstü eserler yaratmaksa çoğu kural geçersiz kalır. Vasatlık arzulanacak bir şey değildir.

Amaç, uyum sağlamak olmamalı. Aksine, farklılıkları, uyumsuzlukları, dünyaya bakış açınızı biricik kılan kendinize özgü özellikleri güçlendirmeyi hedeflemelisiniz.

Başkalarına benzemeye çalışmak yerine kendi sesinize değer verin. Onu geliştirin. El üstünde tutun.

Bir gelenek ortaya çıkar çıkmaz en çok ilgiyi muhtemelen geleneğe uymayan eser çekecektir. Sanat yapmanın nedeni, yenilik yaratmak ve kendini ifade etmek, yeni bir şey göstermek, iç dünyanızı paylaşmak ve özgün bakış açınızı aktarmaktır.

⊙

Baskılar ve beklentiler farklı yönlerden gelir. Toplumsal normlar, neyin doğru neyin yanlış olduğunu, neyin kabul edilebilir olup olmadığını, neyin hoş karşılanıp karşılanmadığını belirler.

Her kuşağın öne çıkan sanatçıları genellikle bu sınırların dışında yaşayanlardır. Kendi zamanının hâkim düşünce ve geleneklerini temsil edenler değil, onların ötesine geçenlerdir. Sanat meydan okumadır. İzleyicinin hayata, görkemli, yeni bir bakış açısı imkânı sunan yeni bir pencereden bakmasını sağlayıp gerçeklik algısını genişletir.

Başlangıçta, çalışmamıza daha önce yapılanları örnek alarak yaklaşırız. Bir şarkı yazıyorsanız üç ila beş dakika uzunluğunda ve bir nakaratı olması gerektiğini düşünürsünüz.

Bir kuş içinse şarkı çok farklı bir şeydir. Kuş üç beş dakikalık bir formatı tercih etmez ya da akılda kalıcı bir nakaratla ilgilenmez, ancak kuşun şarkısı da aynı derecede etkileyicidir. Hatta kuşun varlığına daha da içkindir. Bir davet, uyarı, bağlantı kurma yolu ve hayatta kalma aracıdır.

Çalışmalarımıza mümkün olduğunca az sayıda kabul edilmiş kural, başlangıç noktası ve sınırlama ile yaklaşmak sağlıklı bir uygulamadır. Çoğu zaman, seçtiğimiz mecradaki standartlar o kadar yaygındır ki onları kanıksarız. Göze çarpmaz ve sorgulanmazlar. Bu da standart yaklaşımın dışında düşünmeyi neredeyse imkânsız kılar.

Bir resim müzesini ziyaret edin. Jacques-Louis David'in *Sokrates'in Ölümü*'nden tutun, Hilma af Klint'in *Sunak Panosu* serisine kadar göreceğiniz çoğu tablo dikdörtgen, ahşap bir çerçeveye gerilen tuval bezine yapılmıştır. İçerik değişse de kullanılan malzemeler birbirine benzerdir. Genel kabul gören bir standart vardır.

Resim yapmak istediğinizde büyük ihtimalle işe, ahşap dikdörtgen çerçeveye gerdiğiniz tuvali şövaleye yerleştirerek başlayacaksınız. Sadece seçtiğiniz malzemelerle henüz tek bir damla boya bile tuvale temas etmeden, mümkün olan seçenekleri büyük ölçüde kısıtlamış olacaksınız.

Malzeme ve biçimi sanatın bir parçası varsayarız. Oysa herhangi bir yüzeye estetik ya da iletişimsel bir amaçla renk uygulamayı içeren her şey resimdir. Geriye kalanlar sanatçının seçimine bağlıdır.

Çoğu sanat formunda benzer kurallar mevcuttur: Kitaplar belirli sayıda sayfadan oluşur ve bölümlere ayrılır. Uzun metrajlı filmler doksan ila yüz yirmi dakikadır ve genellikle üç "perdeden" oluşur. Her mecranın, daha başlamadan çalışmalarımızı kısıtlayan kendi normları vardır.

Belirli bir türde verilen eserler benzer kurallara özellikle bağlı kalarak oluşturulur. Korku filmleri, bale gösterileri ya da *country* müzik albümlerinden belirli normlara uymaları beklenir. Üzerinde çalıştığınız şeyi tanımlamak için bir etiket kullandığınız anda, o etiketin kurallarına uyma eğilimi ortaya çıkar.

Geçmiş örnekler başlangıç aşamalarında ilham kaynağı olabilir, ancak daha önce yapılanların ötesini düşünmek faydalı olacaktır. Hiç kimse yapılmış olanın aynısı görmeye can atmaz.

Çoğu zaman en yenilikçi fikirler ya kurallara ötesini görebilecek kadar hâkim olanlardan ya da onları hiç öğrenmemiş olanlardan çıkar.

⊙

En aldatıcı kurallar görebildiklerimiz değil, göremediklerimizdir. Bunlar zihnin derinliklerinde, bilincimizin hemen ötesinde, çoğu zaman farkında olmadan saklanır. Bu kurallar çocuklukta içimize işleyenlerle, unuttuğumuz derslerle, kültürel etkileşimle ve bizi denemeye teşvik eden sanatçıları taklit etme sürecinde düşünce sistemimize yerleşmiştir.

Bu kurallar bize hizmet edebilir ya da bizi sınırlandırabilir. Alışılagelmiş bilgiye dayalı varsayımlara karşı dikkatli olun.

Bilinçsizce uyulan kurallar, bilinçli olarak belirlenenlerden çok daha güçlüdür. Çalışmayı baltalama olasılıkları da daha yüksektir.

⊙

Her yenilik, kurala dönüşme riski taşır. Ayrıca yeniliğin kendisinde bir amaca dönüşme riski vardır.

Çalışmamıza yardım edecek bir şey keşfettiğimizde, keşfimizi formüle dökme eğilimi gösteririz. Bazen sanatçı kimliğimizi, özgün ifademizi bu formüle göre belirleriz.

Bu durum yaratıcı kişilerden bazılarına fayda sağlarken, diğerleri için kısıtlayıcı olabilir. Bazen formülün getirisi gittikçe azalır. Bazen de formülün, esere gücünü veren şeyin yalnızca küçük bir yönü olduğunu fark etmeyiz.

Sürekli olarak kendi sürecinizi sınamak faydalıdır. Belirli bir tarz, yöntem veya çalışma koşulunu kullanarak iyi bir sonuç elde ettiyseniz, bunun en iyi yol ya da sizin yolunuz veya tek yol olduğunu varsaymayın. Bu konuda sıkı sıkıya bir bağlılık geliştirmekten kaçının. Başka stratejiler de aynı derece işe yarayabilir, yeni olanaklar, yönler ve fırsatlar sunabilir.

Bu hep böyle olmayabilir, ancak düşünmeye değer bir husustur.

⊙

Her kuralı yıkılabilir olarak görmek, sanatçı olarak yaşamanın sağlıklı bir yoludur. Çalışma yöntemlerimizde öngörülebilir bir tekdüzeliği teşvik eden kısıtlamaları gevşetir.

Kariyerinizde ilerledikçe, giderek daha az önemsediğiniz bir yeknesaklık içine düşebilirsiniz. Çalışmanız size bir iş ya da sorumluluk gibi gelmeye başlayabilir. Bu yüzden, başından beri aynı renk paletiyle çalışıp çalışmadığınızı fark etmeniz faydalı olacaktır.

Bir sonraki projenize bu paleti ıskartaya çıkararak başlayın. Bunun doğuracağı belirsizlik heyecan verici ve ürkütücü fırsatlar sunabilir. Yeni bir çerçeve oluşturduğunuzda, eski sürecinizin parçası olan bazı unsurlar çalışmanızda boy göstermeye devam edebilir, ki bunda bir sorun yoktur.

Alıştığınız yöntemleri kullanmayı bıraksanız da yol boyunca edindiğiniz beçerilerin kaybolmayacağını hatırlamakta fayda var. Bu zor kazanılan beceriler kurallara baskın çıkar. Onları ne zaman isterseniz kullanabilirsiniz. Bilgi birikiminizi yepyeni malzeme ve yöntemlerle birleştirdiğinizde ortaya neler çıkabileceğini bir düşünün.

Aşina olduğunuz kurallardan uzaklaştıkça, bilginiz dışında sizi sürekli yönlendiren daha gizli kurallara toslayabilirsiniz. Farkına vardığınızda, bu kuralları bir kenara bırakabilir ya da daha bilinçli bir şekilde kullanabilirsiniz.

İster bilinçli ister bilinçsiz olsun, her kural sınanmalıdır. Varsayımlarınızı ve yöntemlerinizi sorgulayın. Daha iyi bir yol bulabilirsiniz. Bulmasanız bile, bu deneyimden öğreneceksiniz olacaktır. Yapacağınız her bir deneme serbest atış gibidir. Hiçbir şey kaybetmezsiniz.

Kendi çalışma yönteminizin
sırf daha önce
öyle yaptığınız için
en iyisi olduğunu
düşünmeyin.

Tam Tersi de Doğrudur

Bir sanatçı olarak neyi yapıp neyi yapamayacağınıza, özgün ifadenizin neyi içerip neyi içermediğine, işi yapmak için neyin gerekli olduğuna ve neye ihtiyacınız olmadığına dair kabul ettiğiniz tüm kuralların tersini denemek faydalı olacaktır.

Örneğin, bir heykeltıraşsanız yaptığınız şeyin fiziksel dünyada var olması gerektiği fikrinden yola çıkabilirsiniz. Bu bir kural olur.

Bunun tam tersini düşünerek, fiziksel bir nesne olmaksızın bir heykelin nasıl var olabileceğini de ele alabilirsiniz. Somut bir iz bırakmadan, dijital veya kavramsal olarak tasarladığınız çalışma belki de en iyi eseriniz olacaktır. Ya da belki en iyi eseriniz olmayacak ama düşünce süreci sizi keşfedilmemiş ve ilginç bir yere çıkaracaktır.

Kuralları denksizlik olarak düşünün. Karanlık ve aydınlık, yalnızca birbiriyle ilişki içinde anlam kazanır. Biri olmadan diğeri var olamaz. *Yin* ve *yang* gibi birbirini tamamlayan dinamik bir sistem oluştururlar.

Yöntemlerinizi inceleyin ve tam tersi ne olurdu diye akıl yürütün. Teraziyi ne dengelerdi? Karanlığınızın aydınlığı ya da aydınlığınızın karanlığı ne olurdu? Bir sanatçının tahterevallinin sadece tek bir ucuna odaklanması alışılmadık bir durum değildir. Yaratıcılığımızı diğer uçta kullanmayı seçmesek bile bu zıtlığı anlamak seçimlerimize yön verebilir.

Başka bir strateji ise üzerinde çalıştığınız aydınlık ya da karanlık tonları daha da aşırıya götürmek olabilir.

Tahterevallinin neresinde olduğunuzu yalnızca dengeyi test ederek anlayabilirsiniz. Konumunuzu belirledikten sonra, dengeyi sağlamak için karşı tarafa geçebilir veya bulunduğunuz tarafta daha da uca giderek daha güçlü bir kaldıraç etkisi yaratabilirsiniz.

Takip ettiğiniz her kuralda tam tersinin de benzer şekilde ilgi çekici olabileceği ihtimalini göz önünde bulundurun. Sonuç illa daha iyi değil, sadece farklı da olabilir. Aynı şekilde, bu sayfalarda önerilenlerin tam tersini veya uç noktasını deneyebilirsiniz ve muhtemelen bu da aynı derecede verimli olacaktır.

Dinlemek

Dinlerken sadece şimdiki anda var olursunuz. Budizm'de çan çalmak, ritüellerin bir parçasıdır. Ses, katılımcıyı hemencecik şimdiki âna çeker. Uyanmak için küçük bir hatırlatma görevi görür.

Gözler yumulabilir, ağız kapatılabilir ama kulağın kapağı, kapatıp kısıtlayacak hiçbir şeyi yoktur. Etrafında ne varsa algılar. Sesleri işitir ama iletemez.

Kulak dünyaya hep açıktır.

İşittiğimiz sesler kendiliğinden kulağımıza girer. Çoğu zaman, seslerin tek tek her birinin ve tüm aralıklarının farkında olmayız.

Dinlemek, bu seslere dikkat etmek, onlarla ilgilenmek ve bağlantı kurmaktır. Ancak, kulaklarla ya da zihinle

dinlediğimizi söylemek yanıltıcı olabilir. Tüm bedenimizle, tüm benliğimizle dinleriz.

Etrafımızdaki titreşimler, ses dalgalarının vücuda çarpması, işaret ettikleri uzamsal algılar, uyandırdıkları dahilî fiziksel tepkiler... Bunların hepsi dinlemenin bir parçasıdır. Bazı bas sesler sadece vücutta hissedilir, kulak tarafından algılanamaz.

Hoparlör yerine kulaklıkla müzik dinlediğinizde aradaki farkı anlayabilirsiniz.

Kulaklıklar duyularınızı aldatan bir yanılsama yaratır ve sizi müziğin sunduğu her şeyi duyduğunuza inandırır. Birçok sanatçı, gerçek dinleme deneyiminin kötü bir kopyası olduğu için stüdyoda kulaklık kullanmayı reddeder. Hoparlörler, odadaki enstrümanların sesine yakınlaşmamızı sağlar ve sesin tüm titreşim yelpazesi fiziksel olarak etrafımızı sarar.

Birçoğumuz hayatı sanki kulaklıkla dinliyormuş gibi tecrübe ederiz. Tüm frekansları algılayamayız. Bilgiyi işitiriz, ancak daha ince titreşimleri vücudumuzda hissetmeyiz.

Tüm benliğinizle dinlemeye başladığınızda, algılarınızın kapsamını aksi takdirde ayırdına varamayacağı büyük miktarda bilgiyi içerecek şekilde genişletir ve sanatsal uğraşınızı besleyecek daha fazla malzeme keşfedersiniz.

Eğer dinlediğiniz şey müzikse, gözlerinizi kapatmayı deneyin. Müziğe kapılıp gidebilirsiniz. Parça bittiğinde, bulunduğunuz yer sizi şaşırtabilir. Başka bir yerdesinizdir. Müziğin yaşadığı yerde.

⊙

Bir kişi konuşup diğeri sessizce dinlerken bile iletişim çift yönlüdür.

Dinleyici kendini tamamen verdiğinde, konuşan kişi genellikle daha farklı bir iletişim kurar. Çoğu insan can kulağıyla dinlenmeye alışkın değildir ve bu onlar için rahatsız edici olabilir.

Bazen aktarılan bilgi akışını engeller ve gerçekten dinleme deneyimimize gölge düşürürüz. Zihnimiz eleştirel bir tavır takınıp katılıp katılmadığımız noktaları ya da neyin hoşumuza gidip gitmediğini not alabilir. Konuşmacıya güvenmemek ya da onu haksız çıkarmak için nedenler bulmaya çalışabiliriz.

Duyduklarınız hakkında bir fikre varmaya çalışmak, dinlemek değildir. Bir yanıt hazırlamak, kendi görüşümüzü savunmak veya başkasınınkine saldırmak da dinlemek sayılmaz. Sabırsızca dinlemek hiçbir şey işitmemek demektir.

Dinlemek, kuşkuyu askıya almaktır.

Dinlemek, aktarılanı almaya kendimizi açmaktır. Önyargılı fikirlerden arınmış şekilde dikkatimizi vermektir. Tek amaç, aktarılanı tam anlamıyla ve açıkça kavramak ve de şimdiki anda kalarak ifade edilen şeyi olduğu gibi kabul etmektir.

Aksini yapmak sırf konuşmacıya değil, kendinize de haksızlık etmek olur. Kafanızda bir hikâye yaratıp savunurken, mevcut düşüncelerinizi değiştirebilecek veya geliştirebilecek bilgileri kaçırırsınız.

Düşünmeden tepki vermenin ötesine geçebilirsek daha derinlerde içimizde yankı bulan veya anlayışımıza yardımcı olan başka şeyler yattığını görebiliriz. Yeni bilgi, bir fikri

güçlendirebilir, nispeten değiştirebilir ya da tamamen tersine çevirebilir.

İnsan olarak gelişmenin ve öğrenmenin yolu önyargısız dinlemekten geçer. Çoğu zaman doğru cevaplar yoktur, sadece farklı bakış açıları vardır. Farklı bakış açılarından bakmayı ne kadar başarabilirsek, anlayışımız o kadar artar. Süzgecimiz gerçekte olanı önyargılarımız aracılığıyla dar bir bakış açısından yorumlamak yerine daha doğru süzmeye başlayabilir.

Sanatın hangi türüyle uğraşırsanız uğraşın, dinlemek yeni kapılar açar. Daha büyük bir dünya görmenizi sağlar. Birçok görüşümüz, bize öğretilenler konusunda seçim yapma şansımızın olmadığı dönemde öğrenilmiştir. Bazıları nesiller öncesine dayanıp artık geçerli olmayabilir. Bazıları belki hiç geçerli olmamıştır.

Dolayısıyla dinlemek sadece farkındalık demek değildir. Kabul edilmiş sınırlamalardan özgürleşmektir de.

Sabır

Kestirme yol yoktur.

Piyango talihlisi, talihinin aniden değişmesinin ardından nihayetinde mutlu olmaz. Alelacele inşa edilen bir ev ilk fırtınayı nadiren atlatır. Bir kitabın ya da haberin tek cümlelik özeti tüm hikâyenin yerini tutmaz.

Çoğu zaman farkında olmayarak kestirmeden gideriz. Dinlerken acele etme ve konuşmacının anafikrini basite indirgeme eğilimi gösteririz. Temel düşünceyi yakalasak bile, konunun inceliklerini kaçırırız. Bu kestirme yol sayesinde zamandan tasarruf ettiğimizi varsaymakla kalmaz, halihazırda savunduğumuz görüşleri sorgulama sıkıntısını da bertaraf ederiz. Böylece dünya görüşümüz daraldıkça daralır.

Sanatçı, yaşamı yavaşça deneyimlemek ve sonra aynı şeyi farklı şekilde bir kez daha deneyimlemek; yavaşça okumak ve tekrar tekrar okumak için etkin çaba gösterir.

Okuduğum bir paragraf zihnimde bir fikir uyandırabilir ve gözlerim okuma eylemini fiziksel olarak gerçekleştirmeye devam edip sayfa üzerinde hareket ederken, aklım hâlâ o önceki fikre takılı kalmış olabilir. Zihnim artık yeni bilgi almaz. Bunu fark ettiğimde, aklımı meşgul eden son paragrafa dönüp oradan tekrar okumaya başlarım. Bazen üç dört sayfa geriye gitmem gerekir.

İyi anlaşılmış bir paragrafı veya sayfayı bile yeniden okumak gayet aydınlatıcı ve yararlı olabilir. Yeni anlamlar, ilham verici fikirler ve nüanslar yakalayabilir, daha derin bir kavrayışa erişebiliriz.

Dinlemek, yemek yemek ve diğer pek çok fiziksel aktivitenin yanı sıra okumak da araba sürmek gibi deneyimlenebilir: Bu eylemi otomatik pilotta ya da odaklanmış bir gayretle gerçekleştirebiliriz. Çoğu zaman hayatımızı uyurgezer gibi yaşarız. Yaptığınız her şeyi uçak indiriyormuşçasına büyük bir dikkatle ele alsaydınız dünyayı ne kadar farklı deneyimleyebileceğinizi düşünün.

Bazılarımız her yeni günün sunduğu fırsatlara kendilerini tamamen vererek ilgi göstermek yerine yapılacaklar listesindeki maddelerin üzerini çizer gibi yaklaşır.

Süregelen verimlilik arayışımız derinlemesine bakıp incelemeyi zorlaştırır. Ortaya iş çıkarma baskısı tüm olasılıkları değerlendirmemize zaman tanımaz. Oysa ancak bilinçli eylem ve tekrar yoluyla daha derin bir kavrayış kazanılabilir.

⊙

Sanatınızın inceliklerini öğrenmek
sabır gerektirir.

Bilgiyi mümkün olan en doğru şekilde almak
sabır gerektirir.

Yankı uyandıran ve verebileceğimiz
her şeyi verdiğimiz bir eser yaratmak
sabır gerektirir.

Sanatçının sabretmeyi huy edinmesi çalışmalarının ve hayatının her aşamasına fayda sağlar.

Sabır da tıpkı farkındalık gibi geliştirilir: olanı olduğu gibi kabul ederek. Sabırsızlık gerçeklikle tartışmaktır. Bir şeyin şimdi ve burada deneyimlediğimizden farklı olmasını arzulamaktır. Zamanın hızlanmasını, yarının daha çabuk gelmesini, dünü yeniden yaşamayı ya da gözlerinizi kapatıp açtığınızda kendinizi başka bir yerde bulmayı dilemektir.

Zamanı kontrol edemeyiz. Dolayısıyla sabır, zamanın doğal ritmini kabul etmekle başlar. Sabırsızlıksa hızlanıp bu ritimlerin önüne geçerek zaman kazanabileceğinizi düşündürtür. Çelişkiye bakın ki sonunda daha fazla zaman ve enerji harcamış olursunuz. Sabırsızlık, boşa çaba harcamaktır.

Yaratıcı süreç söz konusu olduğunda sabretmek, işin büyük kısmında kontrolün bizde olmadığını kabul etmek anlamına gelir. Zorla büyük bir eser yaratamayız. Tek yapabileceğimiz onu davet edip faal olarak beklemektir. Fakat sabırsızca değil, çünkü bu onu ürkütebilir. Onu içtenlikle karşılamaya daima hazır olmak yeterlidir.

Bir eserin gelişim denkleminden zamanı çekip çıkarırsak,

geriye sabır kalır. Sabır sadece eserin gelişimi için değil, sanatçının bütünsel gelişimi için de gereklidir. Kısa zamanda ortaya çıkarılmış başyapıtlar bile diğer başka eserler üzerinde sabırla çalışılarak geçirilen onlarca yılın toplamının ürünüdür.

Yaratıcılıkla ilgili hiç kırılmaması gereken bir kural varsa o da daima sabırlı olmak gerekliliğidir.

Tertemiz Zihin

Go adlı strateji oyunu yaklaşık üç bin yıl önce Çin'de yaratıldı. Savaş ağaları ve generallerin bu oyunu muharebe planlarını belirlemek için haritalara yerleştirdikleri taşlardan yola çıkarak geliştirdikleri düşünülmektedir. Go, insanlık tarihinin en eski masa oyunu olmanın yanı sıra, aynı zamanda en karmaşık oyunlardan biridir.

Modern zamanlarda, bu oyunda kazanmak yapay zekâ camiasında kutsal hedef haline geldi. Tahta üzerindeki olası dizilimlerin sayısı evrendeki atomların sayısından daha fazla olduğundan, bilgisayarların usta bir insan oyuncuyu yenmek için gereken işlem gücüne sahip olmadığına inanılıyordu.

Bu zorluğa meydan okuyan biliminsanları AlphaGo adında bir yapay zekâ (YZ) programı geliştirdiler. Program,

yüz binden fazla geçmiş oyunu inceleyip kendini eğiterek oynamayı öğrendi. Ardından, oyunun yaşayan büyük ustasına meydan okumaya hazır hale gelene dek kendine karşı defalarca oynadı.

İkinci maçın 37. hamlesinde bilgisayar, oyunun geri kalanının gidişatını belirleyecek bir seçimle karşı karşıya kaldı. Önünde iki bariz seçenek vardı. A seçeneği, hücuma geçeceğini gösteren bir hamleydi. B seçeneği ise savunma yapacağını gösteriyordu.

Bunun yerine bilgisayar, oyunun binlerce yıllık tarihinde hiç kimsenin yapmadığı üçüncü bir hamle yapmaya karar verdi. Bir yorumcu, "Hiçbir insan oyuncu o 37. hamleyi seçmezdi," dedi. Çoğu kişi bunun bir hata ya da düpedüz kötü bir hamle olduğunu düşündü.

Makineye karşı oynayan büyük usta o kadar şaşırmıştı ki ayağa kalkıp odadan dışarı çıktı. Sonunda geri döndü, her zamanki kendinden emin tavrından eser yoktu, açıkça sarsılmış ve hüsrana uğramış görünüyordu. Sonuçta AlphaGo oyunu kazandı. Uzmanlar göre, daha önce hiç görülmemiş bu hamle oyunun gidişatını YZ lehine çeviren hamleydi.

Sonunda, bilgisayar beş maçın dördünü kazandı ve büyük usta profesyonel müsabakalardan kalıcı olarak çekildi.

⊙

Bu hikâyeyi ilk duyduğumda gözyaşlarına boğuldum ve bu ani duygu kabarması karşısında şaşırdım. Biraz daha düşündükten sonra, hikâyenin önyargısız ve berrak bir zihnin nasıl yaratıcı bir güce dönüşebileceğine işaret ettiğini fark ettim.

Bir makinenin binlerce yıldır oynanan bu oyunda daha önce hiç kimsenin yapmadığı bir hamleyi tasarlamasını sağlayan şey neydi?

Bunu mümkün kılan, makinenin zekâsından ziyade oyunu sıfırdan, bir çalıştırıcı ve insan müdahalesi olmadan, bir uzmanın geçmiş deneyimlerine dayalı dersler almadan öğrenmesiydi. YZ, kabul görmüş binlerce yıllık kültürel normları değil, sabit kuralları takip etmişti. Go'nun üç bin yıllık gelenek ve teamüllerini dikkate almamış, bu oyunun nasıl doğru oynanacağına dair anlatıya bağlı kalmamış, kısıtlayıcı görüşler tarafından engellenmemişti.

Dolayısıyla YZ gelişiminde bir dönüm noktasından fazlası söz konusuydu. Go'nun tarihte ilk kez mevcut olasılıkların tümünü içerecek şekilde oynanışıydı. AlphaGo temiz bir sayfayla başlayıp bir yenilik yaratmayı başarmış, tamamen yeni bir şey tasarlamış ve oyunu sonsuza dek değiştirmişti. Ona bu oyunu oynamayı insanlar öğretseydi büyük olasılıkla turnuvayı kazanamazdı.

Bir Go uzmanının yorumu şöyleydi: "İnsanlık binlerce yıldır taktiklerini geliştiredursun, bilgisayarlar bize insanların tamamen yanıldığını söylüyor. Hatta ben, tek bir kişinin dahi Go'nun gerçeğinin sınırına erişmediğini söyleyecek kadar ileri gideceğim."

Daha önce hiçbir insanın görmediğini görmek, bilmediğini bilmek, yaratmadığı gibi yaratmak için sanki daha önce hiç görmemiş gözlerle görmek, hiç düşünmemiş bir zihinle bilmek, hiç eğitilmemiş ellerle yaratmak gerekebilir.

Deneyimlerimizin bize öğrettiklerini bir kenara atıvermeyi gerektirdiğinden, acemi zihni bir sanatçı için girilmesi en zor zihin hallerinden biridir.

Acemi zihni ya da tertemiz zihin, tıpkı bir çocuğunki gibi bilgiyle kirlenmemiş bir zihinle başlangıç yapmaktır. Mümkün olduğunca az sabit fikirle anda kalmaktır. Şeyleri kendilerini bize sundukları gibi görmektir. İşe yarayacağını düşündüğümüz şeye değil, o an içimizde bir kıpırtı oluşturan şeyle uyumlanmak ve kararlarımızı buna göre almaktır. Önceden kabul edilmiş tüm fikir ve teamüller yapabileceklerimizi sınırlar.

Ne kadar bilirsek mevcut olasılıkları o kadar net görebileceğimizi düşünürüz. Bu doğru değildir. Olanaksız görünen ancak deneyimlerimizden öğrendiklerimiz tarafından sınırlandırılmadığımızda erişilebilir olur. Bilgisayar büyük ustadan daha çok mu yoksa daha az mı bildiği için kazanmıştır?

Bilmemekte büyük bir güç yatar. Zorlu bir görevle karşı karşıya kaldığımızda kendimize bunun çok zor olduğunu, çaba göstermeye değmeyeceğini, işlerin böyle yürümediğini, işe yaramayacağını ya da en azından *bizim için* işe yaramayabileceğini söyleyebiliriz.

Bir göreve bilgisizlikle yaklaşmak, ilerlemeyi engelleyen bilgi barikatını kaldırabilir. İlginçtir, bir zorluğun farkında olmamak, o zorluğun üstesinden gelmek için ihtiyacımız olan şey olabilir.

⊙

Saflık ve deneyimsizlik yeniliğe kapı açar. Bilgisizlik yeni bir çığır açmak için daha fazla fırsat yaratabilir. Ramones grubu ana akım pop müzik yaptıklarını düşünüyordu. Oysa çoğu kişi için lobotomi, tutkal koklama ve budalalar hakkındaki şarkı sözleri bile tek başına bu varsayıma meydan okumak için yeterliydi.

Grup kendini bir sonraki Bay City Rollers olarak görürken, farkında olmadan *punk rock*'ı icat etti ve bir karşı kültür devrimi başlattı. Bay City Rollers'ın müziği zamanında büyük başarı kazanmış olsa da Ramones'un *rock and roll*'a getirdiği özgün yaklaşım daha popüler ve etkili oldu. Ramones hakkında söylenenlerden belki de en uygun düşeni şudur: bilgisizlik yoluyla yenilikçilik.

⊙

Deneyim, yararlanabileceğimiz bir bilgelik sağlar, ancak saflık ve bilgisizliğin sağladığı gücü de azaltır. Geçmiş, bize test edilip onaylanmış yöntemler ve sanatsal standartlara aşinalık, potansiyel risklere dair farkındalık ve duruma göre ustalık kazandıran bir öğretmen olabilir. Bizi, elimizdeki işle kirlenmemiş bir zihinle ilgilenme fırsatından mahrum bırakan bir kalıba sokar.

Benimsediğiniz yaklaşım ne kadar içinize işlemişse, onun ötesini görmek de o kadar zorlaşır. Tecrübe, yenilikçiliği ortadan kaldırmasa da ona ulaşmayı zorlaştırabilir.

Hayvanlar da çocuklar gibi karar verme konusunda zorlanmaz. Öğrenilmiş davranışlarla değil, doğuştan gelen içgüdülerle hareket ederler. Bu ilkel güç, bilimin henüz yakalayamadığı kadim bir bilgelik barındırır.

Bu çocuksu süper güçler arasında, anda kalabilmek, oyunu her şeyden daha değerli görmek, sonuçlara aldırmamak, acımasız dürüstlük ve tutarlılık, devamlılık derdi olmadan bir duygudan diğerine özgürce geçebilmek sayılabilir. Çocuk için ne geçmiş ne gelecek, sadece o an vardır. *Şimdi istiyorum. Açım. Yorgunum.* Hep saf gerçeklik.

Tarih boyunca büyük sanatçılar, bu çocuksu heyecan ve coşkuyu tüm doğallığıyla koruyabilenler arasından çıkmıştır. Sanatları söz konusu olduğunda, bir çocuğun bencilliğiyle her zaman işbirlikçi olmayan korumacı bir tavır sergilerler. Yaratıcılıklarına dair ihtiyaçları, çoğu zaman özel yaşamları ve kişisel ilişkileri pahasına her şeyden önce gelir.

Gelmiş geçmiş en sevilen şarkıcı-şarkı yazarlarından biri, ilham geldiğinde, diğer tüm yükümlülüklerin önüne geçtiğini söylüyor. Ailesi ve arkadaşları, bir yemeğin, sohbetin veya etkinliğin ortasında bir şarkının çağrısını duyarsa hiçbir açıklama yapmadan ortamı terk edip o şarkıyla ilgileneceğini bilirmiş.

Sanatımızda ve yaşamımızda çocuksu ruhu yakalamak önemlidir. Fazla sayıda sabit fikir ve alışkanlık biriktirmediyseniz bunu yapmak kolaydır. Aksi halde çok zordur. Hatta neredeyse imkânsızdır.

Bir çocuğun dünyayı anlamlandırmak için bel bağladığı önkabulleri yoktur. Bu sizin için de faydalı olabilir. Kendinize biçtiğiniz tüm etiketler ki bu, heykeltıraş, rap şarkıcısı, yazar veya girişimci gibi temel bir etiket bile olsa yaratıcı çalışmalarınıza yarardan çok zarar getiriyor olabilir. Etiketleri kaldırın. Şimdi dünyayı nasıl görüyorsunuz?

Her şeyi sanki ilk kez deneyimliyormuş gibi yaşamaya çalışın. Eğer hiç ayrılmadığınız, denize kıyısı olmayan bir kasabada büyüdüyseniz ilk kez seyahat edip denizi görmek muhtemelen çarpıcı bir deneyim olurdu. Öte yandan, tüm yaşamınızı deniz kıyısında geçirdiyseniz denizle ilgili deneyimleriniz neredeyse kesinlikle daha az çarpıcı olacaktır.

Etrafınızdaki şeylere ilk kez görüyormuş gibi baktığınızda, hepsinin aslında ne kadar hayret verici olduğunu fark etmeye başlarsınız.

Bir sanatçı olarak hedefimiz, görünüşte sıradan olanın içinde sakladığı olağanüstülüğü fark edebilmektir. Ardından, gördüklerimizi başkalarının da bu olağanüstü güzelliği bir parça görmesine olanak tanıyacak şekilde sunmaya soyunuruz.

Yetenek, fikirlerin sizin aracılığınızla görünürlük kazanmalarını sağlama becerisidir.

İlham

Bir anda ortaya çıkar.

Kusursuz bir kavrayış sağlar.

İlahi bir ışık çakar. Normalde büyük bir emek gerektirecek bir fikir tek bir nefeste aniden belirir.

İlhamın belirleyici özelliği, gelen fikrin niteliği ve niceliğidir. Ansızın içimize doğar, işlenmesi imkânsız gibidir. İlham çalışmalarımızı besleyen roket yakıtıdır. Bir parçası olmayı arzuladığımız, evrenle kurulan bir iletişimdir.

Sözcüğün İngilizcesi *inspiration*, Latince nefes almak veya içine üflemek anlamına gelen *inspirare*'den gelir.

Akciğerlerin hava çekmesi için önce boşaltılması gerekir. Zihin de ilham almak için yeniye yer açmak ister. Evren

denge arar. Bu boşluk ve açıklık sayesinde enerjiyi içeri davet edersiniz.

Hayatın her alanında aynı ilke geçerlidir. Halihazırda bir ilişki içindeyken başka bir ilişki arıyoruz diyelim. Zaten doluyuzdur ve yenisi için yer yoktur. Arzuladığımız ilişkiyi hayatımıza buyur edemeyiz.

İlhama alan yaratmak için zihni susturma alıştırmalarını deneyebiliriz: örneğin meditasyon, farkındalık, inziva, tefekkür, dua ya da dikkat dağıtıcı unsurlardan ve *papañca*'dan uzak durmamıza yardımcı olacak herhangi bir ritüel.

Bizzat nefes, zihnimizi dinginleştirmek, alan yaratmak ve uyumlanmak için etkili bir araçtır. İlhamın geleceğini garanti edemez, ancak sağladığımız açıklık ilham perilerini kendine çeken bir oyun alanı sunabilir.

Daha tinsel bir açıdan ele alındığında, ilham, *içine hayat üflemek* demektir. Eski zamanlardan kalma bir yorum, bunu ulvi gücün anlık etkisi olarak tanımlar. Sanatçı için ilham, naçiz benliğine bir anlık üflenen yaratıcı güçtür. Bu anlık içgörü ve kavrayışın nereden kaynaklandığından emin olamayız. Bunun yalnızca bizimle ilgili olmadığını bilmek faydalı olacaktır.

İlham, geldiğinde güç vererek bizi istisnasız harekete geçirir. Ancak sırf ona bel bağlayamayız. Sanatsal yaşamımızı yalnızca beklemek üzerine inşa edemeyiz. İlham bizim kontrolümüz dışındadır ve gelmesi hiç kolay olmayabilir. Çaba gösterilmesi ve belki de defalarca davet edilmesi gerekir. Yokluğunda, projenin bu kozmik iletimden bağımsız diğer yönleri üzerinde çalışabiliriz.

Aydınlanmalar en sıradan anlarda saklıdır: düşen bir gölge, tutuşan bir kibritin kokusu, kulağa çalınan veya yanlış

anlaşılan alışılmadık bir söz. Sürekli bir arayış ve çaba içinde olmak ana gerekliliktir.

İlham kaynaklarınızı çeşitlendirmek için bilgi akışını da çeşitlendirmeyi deneyin. Bir film izlerken sesi kapatın, aynı şarkıyı tekrar tekrar dinleyin, bir öyküdeki her cümlenin yalnızca ilk kelimesini okuyun, taşları boyutlarına veya renklerine göre dizin, bilinçli rüya görmeyi öğrenin.

Alışkanlıklarınızı kırın.

Farklılıkları bulmaya çalışın.

Bağlantıları fark edin.

İlhamın bir göstergesi de hayret ve hayranlık duymaktır. Pek çok şeyi kanıksama ve hafife alma eğilimindeyiz. Etrafımızdaki doğal ve insan yapımı harikalar karşısında kopukluğu ve duyarsızlaşmayı nasıl aşabiliriz?

Dünyada gördüğümüz çoğu şey, bıkkın bir bakış açısından sıyrılarak bakıldığında hayret ve hayranlık uyandırma potansiyeline sahiptir. Görünenin ardındaki olağanüstülüğü görmeye çalışın. Dünyaya mümkün olduğunca sık bu bakış açısından bakın. Kendinizi kaptırın.

Etrafımızdaki güzellikler hayatımızı pek çok açıdan zenginleştirir. Bu, çalışmalarımız için örnek teşkil etmesi gereken kendi başına bir amaçtır. Ortaya çıkardığımız eserlerde, sanki dağlar ve tüyler gibi doğal çevremizin hep bir parçasıymışçasına uyum ve dengeyi yakalamaya çalışan bir bakış geliştirebiliriz.

⊙

Rüzgârı arkanıza aldığınızda ilerleyebildiğiniz kadar ilerleyin. İlhamın kapınızı çalması şansını yakalarsanız, bu

fırsattan sonuna kadar yararlanın. Bu ender ânın enerjisiyle mümkün olduğunca uyumlanın. Akışta kalın.

Bir yazarsanız ve uykudan hemen önce bir fikir akışına kapılırsanız, şafak vaktine kadar bu akışın içinde kalmak isteyebilirsiniz. Müzisyenseniz ve yazmayı hedeflediğiniz şarkı adedine ulaştıysanız bile müzik akmaya devam ettikçe yazabildiğiniz kadar yazın.

Ortaya çıkan çalışma, şu anki projenizde kullanılmasa da başka bir zaman kullanışlı olabilir. Olmayabilir de. Sanatçının üzerine düşen, ilhamın iletimini fark etmek ve iletim devam ettikçe minnet duygusu içinde akışta kalmaktır.

Öncelik ilhamdadır. Ardından siz gelirsiniz. İzleyici en son sırada gelir.

Bunlar özel anlardır ve büyük bir özveriyle ele alınmalıdır. Bu kısacık aydınlanma anları geldiğinde programlar bir kenara bırakılır. Gücünüzü toplayın ve ilham uygunsuz bir zamanda ortaya çıksa bile kendinizi ona adayın. Bu ciddi bir sanatçının yükümlülüğüdür.

John Lennon, bir şarkı yazmaya başlandığında, bir oturuşta sonuna kadar yazılması gerektiğini söylemiştir. Başlangıçta gelen ilham, eserin sonunu getirmenize yetecek kadar güçlüdür. Bazı bölümler istediğiniz kadar iyi olmasa bile endişelenmeyin. Kabaca bir taslak oluşturun. Çoğu zaman, kusurlu ama tam bir versiyon, kusursuz görünen bir parçadan daha faydalıdır.

Bir fikir oluştuğunda veya bir şarkının nakaratı yazıldığında, şifreyi çözdüğümüzü ve gerisinin kendiliğinden geleceğini düşünebiliriz. Başından kalkıp ilk kıvılcımın sönmesine izin verirsek, geri döndüğümüzde onu yeniden alevlendirmenin o kadar da kolay olmadığını fark edebiliriz. İlhamı, entropi yasalarına karşı dirençsiz bir güç olarak düşünün.

Alışkanlıklar

Antrenmanların ilk gününde oyunculara gösterdiğim ilk şey, ayakkabı ve çoraplarını düzgün bir şekilde giymek için daha uzun zaman ayırmaları gerektiğiydi.

Ekipmanınızın en önemli parçası ayakkabılarınız ve çoraplarınızdır. Sert bir zeminde oynuyorsunuz. Bu yüzden ayakkabınız ayağınıza tam oturmalıdır. Çoraplarınızın, en çok su toplayan ayak serçeparmağı veya topuk çevresinde kırışmamasına dikkat etmelisiniz.

Oyuncularıma bunu nasıl yapmalarını istediğimi gösterdim. Ayağınızı çoraba serçeparmak ve topuk bölgesi etrafında kırışıklık kalmayacak şekilde düzgünce yerleştirin. İyice düzelttikten sonra ayakkabınızı giyerken çorabı yukarı çekin. Ayakkabı genişçe açılmalı ve bağcıklar sadece en üsten çekilmemelidir.

Bağcıkları her bir kuşgözünde sıkılaştırıp bağlayın. Çözülmemeleri için bir kez daha bağlayın. Ayakkabıların antrenman ya da maç sırasında çözülmesini istemiyorum. Bu hiç yaşanmamalı.

Bu, koçların faydalanması gereken ufak bir detaydır, zira ufak detaylar büyük farklar yaratır.

Yukarıdaki ifadeler, kolej basketbolu tarihinin en başarılı koçu olan John Wooden'a aittir. Çalıştırdığı takımlar tarihte üst üste en fazla maç ve şampiyonluk kazanan takımlar olmuştur.

Sahaya çıkıp neler yapabileceklerini göstermeye can atan üst düzey sporcuların, bu efsanevi koçla ilk kez antrenmana çıkıp ondan, "Bugün ayakkabılarımızı bağlamayı öğreneceğiz," sözünü duyduklarında muhtemelen sinirleri bozulmuştur.

Wooden maçları kaybetmekle kazanmak arasındaki farkın en küçük ayrıntısına kadar etkili alışkanlıklar oluşturmaktan geçtiğine dikkat çekiyor. Alışkanlıklar tek tek önemsiz görünebilir, ancak bir araya geldiklerinde performansı katlayan bir etki yaparlar. Herhangi bir alanın en üst rekabet seviyesinde, tek bir alışkanlık bile rakiplere karşı avantaj sağlamaya yetebilir.

Wooden, oyunun sorun çıkabilecek her yönünü düşünmüş ve oyuncularına muhtemel her bir senaryo için idman yaptırmıştır. Tekrar tekrar. Ta ki alışkanlık haline gelene kadar.

Amaç kusursuz performanstır. Wooden rekabet ettiğiniz tek kişinin kendiniz olduğunu sık sık tekrar ederdi. Gerisi sizin kontrolünüz dışındadır.

Bu düşünce tarzı sanatsal yaratıcılık bağlamında da geçerlidir. Detaylar, farkına varılsın varılmasın, hem sanatçılar hem de sporcular için önemlidir.

İyi alışkanlıklar iyi eserler yaratır. Herhangi bir şeyi yapma şeklimiz, her şeyi yapma şeklimizdir. Yaptığınız her seçime, gerçekleştirdiğiniz her eyleme, ağzınızdan çıkan her sözcüğe büyük bir özen gösterin. Hedef, hayatınızı sanatsal çalışmalarınıza fayda sağlayacak bir biçimde yaşamaktır.

⊙

Yaratıcı faaliyetlerinizi istikrarlı bir düzen içinde sürdürmeyi deneyin. Oturmuş bir düzene bağlı kaldığınız ölçüde, bu çerçeve içinde kendinizi ifade etme özgürlüğünüz de artar.

Disiplin ve özgürlük birbirine zıt iki kavram gibi görünse de aslında işbirliği içindedirler. Disiplin özgürlük eksikliği değil, zamanla uyumlu bir ilişki kurmaktır. Pratik ve yaratıcı kabiliyetlerinizi büyük eserler yaratmak üzere harekete geçirebilmeniz için programınızı ve günlük alışkanlıklarınızı iyi yönetmeniz gerekir.

Hatta verimlilik odaklı bir disiplinin gündelik yaşamınızda çalışmalarınıza kıyasla daha önemli olduğu bile söylenebilir. Gündelik işlerinizi orduya yaraşır bir disiplin içinde ele almak sanatsal faaliyetleriniz çerçevesinde çocuksu bir özgürlük kazanmanızı sağlar.

Yaratıcılığı besleyen alışkanlıkları her gün uyanır uyanmaz uygulamaya başlayabilirsiniz. Henüz uygun bir alanda yaratıcı faaliyetlerinize başlamadan, ekran ışığından önce güneş ışığına bakmak, meditasyon yapmak (mümkünse açık

havada), egzersiz yapmak ve soğuk suyla duş almak bunlar arasında sayılabilir.

Bu alışkanlıklar herkes için farklıdır, hatta aynı sanatçı için bile günden güne farklılık gösterebilir. Ormanda oturabilir, dikkatinizi düşüncelerinize verebilir ve notlar alabilirsiniz. Ya da kafanızda belli bir istikamet olmadan bir saat boyunca araba sürüp klasik müzik dinleyerek herhangi bir kıvılcım çıkıp çıkmadığına bakabilirsiniz.

Planlanmış çalışma saatleri ya da hayal gücünüzü coşturmak için sadece keyifle oyun oynamaya ayırdığınız zaman aralıkları belirlemek faydalıdır. Bu zaman aralığı bazısı için üç saat, bir başkası için otuz dakika olabilir. Bazıları gün batımından şafağa kadar çalışmayı tercih ederken, başkaları yaratıcı faaliyetlerini yirmi dakika çalışıp beş dakika mola verdikleri oturumlar şeklinde yürütürler.

Çalışmalarınız için en faydalı, sürdürülebilir ritüelleri bulun. Bunaltıcı bir rutin oluşturursanız, kaytarmak için bahaneler yaratmanız muhtemeldir. Başlangıçta, uyması kolay bir program oluşturmak sanatınızı geliştirmek adına faydalı olacaktır.

Günde yarım saatinizi muhakkak çalışmaya ayırdığınızda şevkle çalışmaya devam etmenizi sağlayacak gelişmeler kaydedebilir, saate baktığınızda yakaladığınız ivmeyle iki saattir kesintisiz çalıştığınızı fark edebilirsiniz. Alışkanlık bir kere oluştuktan sonra yaratıcı çalışmalara ayırdığınız süreyi uzatma seçeneği daima mevcuttur.

Denemekten çekinmeyin. Hedef, yaratıcı çalışmalarınız için ruh halinize göre şekillenmeyen bir düzene sadık kalmaktır. Aksi takdirde her yeni güne, o gün sanatınız üzerinde ne zaman ve nasıl çalışacağınızı düşünerek başlarsınız.

Ne zaman çalışacağınıza değil, çalışmanıza dair kararlar vermekle uğraşın. Kendinizi gündelik yaşamınızı sürdürmeye yönelik işlerle ne kadar az meşgul ederseniz, zihniniz yaratıcı kararlarla ilgilenmeye o kadar yoğunlaşabilir. Albert Einstein her gün aynı şeyi giyerdi: gri bir takım elbise. Erik Satie'de aynı kıyafetten yedi adet vardı, haftanın her bir günü birini giyerdi. Gündelik hayatınızda vermeniz gereken kararların sayısını azaltarak yaratıcı hayal gücünüzü serbest bırakın.

⊙

Hepimiz egzersiz yapma, daha yerel ve doğal beslenme ya da sanatımız üzerinde daha düzenli çalışma gibi sağlıklı ve verimli, yeni alışkanlıklar edinmeyi arzularız.

Ancak günlerimize yön veren alışkanlıkları mercek altına almayı ve terk etmeyi ne sıklıkla düşünüyoruz? "İnsanın doğası bu" ya da "bizim doğamız bu" diye kabul edilen davranışları ne sıklıkla sadece birer alışkanlık olarak değerlendiriyoruz?

Her birimizin otomatikleşmiş alışkanlıkları vardır. Hareket edişimizde vardır, konuşmamızda, düşünüş ve algılayışımızda. Hatta kendimiz olma konusunda bile. Bazılarını çocukluğumuzdan beri her gün yerine getiriyoruzdur. Bunlar beyinde bir sinir ağı oluşturur ve değiştirilmesi zorlaşır. Bizi kontrol eden, kararlarımızdan çok, neredeyse vücut ısımızın düzenlenmesi gibi kendiliğinden ve bağımsız bir işleyiş kazanan bu tür alışkanlıklardır.

Yakın zamanda farklı bir yüzme stili öğrendim. Yüzmeyi çok küçükken öğrendiğim için bu yeni stil bana tuhaf ve

mantıksız geldi. Eski stilim zihnime o kadar işlemişti ki, üzerinde hiç düşünmeme gerek kalmıyordu. Bu şekilde yüzmek kolay geliyordu. Daha hızlı ve daha uzağa yüzmemi sağlayacak başka stiller olmasına rağmen, beni havuzun bir tarafından diğer tarafına götürmeye yetiyordu.

Sanatsal uğraşlarımızda da bir noktadan diğerine ulaşmak için alışkanlıklarımıza güveniriz. Bunlardan bazıları çalışmalarımıza bir fayda sağlamadığı gibi gelişimine zarar da verebilir. Algımızı açtığımızda ve konsantre olduğumuzda bu pek bir işe yaramayan alışkanlıkları fark etmek ve etkilerini hafifletmek mümkündür. Tabii, farklı farklı yeni alışkanlıklar geliştirmeyi denemek de. Yaratıcı hayatımıza geçici işbirlikçiler gibi girip çıkarlar, işe yaradıkları müddetçe uygulamaya devam ederiz, artık işe yaramadıklarındaysa onları terk ederiz.

Size fayda sağlamayacak bazı düşünce ve alışkanlıklar:

- **Yeterince iyi olmadığınıza inanmak.**
- **Gerekli enerjiyi kendinizde bulamamak.**
- **Benimsenmiş kuralları mutlak doğrular sanmak.**
- **İşi yapmak istememek (tembellik).**
- **Elinizden gelenin en iyisini yapmamak (razı olmak).**
- **Çok iddialı hedefler koyup işe başlayamamak.**
- **Ancak belirli koşullar altında iyi bir iş çıkartabileceğinizi düşünmek.**
- **Belirli araçlar veya ekipman olmazsa işi yapamamak.**
- **Zorlaşır zorlaşmaz bir projeyi yarıda bırakmak.**
- **Başlamak veya ilerlemek için izne ihtiyacınız olduğunu düşünmek.**
- **Finansman, ekipman veya destek konusunda eksik gördüğünüz algılanan ihtiyaçların sizi durdurmasına izin vermek.**
- **Çok fazla fikre sahip olmak ve nereden başlayacağınızı bilememek.**
- **Başladığınız bir projeyi asla bitirememek.**
- **Süreçte yaşanan aksaklıklar için koşulları ya da başkalarını suçlamak.**
- **Olumsuz davranış ve bağımlılıkları romantize etmek.**
- **İşinizi en iyi şekilde yapmak için belirli bir ruh halinde veya havada olmanın gerekliliğine inanmak.**
- **Başka faaliyet ve sorumluluklara, sanat yapmaktan daha fazla öncelik vermek.**
- **Dikkat dağınıklığı ve ertelemek.**
- **Sabırsızlık.**
- **Kontrolünüz dışında olan her şeyin size engel olduğunu düşünmek.**

İfade etmekten çekindiğiniz
şeyleri özgürce ifade
edebileceğiniz bir ortam yaratın.

Tohumlar

Yaratıcı sürecin ilk aşamasında tamamen açık olmalı, ilgimizi çeken her şeyi toplamalıyız.

Buna, sevgi ve ihtimamla ele alındığında güzel bir şeye dönüşme potansiyeli taşıyan başlangıç noktalarını aradığımız Tohum aşaması diyebiliriz. Bu aşamada, birbirleriyle karşılaştırarak en iyi tohumu bulmaya çalışmayız, toplayabildiğimizi toplarız sadece.

Bir şarkının tohumu bir söz, melodi, bas dizilimi veya ritim olabilir.

Bir yazın eseri için bu, bir cümle, karakter taslağı, mekân, anafikir veya olay örgüsünün küçük bir parçası olabilir.

Bir yapı söz konusuysa bu tohum, biçim, malzeme seçimi, işlev veya mekânsal bir özellik olabilir.

Ticari bir girişim içinse, ortak bir sıkıntı, toplumsal bir ihtiyaç, teknolojik bir ilerleme veya kişisel bir ilgi olabilir.

Tohum toplama genellikle çok büyük bir çaba gerektirmez. Bu daha çok bir iletimin alınması, fark edilmesidir.

Balık yakalar gibi suyun başına gider, kancaya yem takar, oltayı atar ve sabırla bekleriz. Balıkları kontrol edemeyiz, sadece oltamızın mevcut olmasını sağlayabiliriz.

Sanatçı evrene bir çizgi çeker. Fark edişin ne zaman gerçekleşeceğini ya da ilhamın ne zaman geleceğini seçemeyiz. Sadece iletimi almak için mevcut olabiliriz. Meditasyon yaparken olduğu gibi, sonucu sağlayan şey süreçte yer almamızdır.

Tohum toplamaya etkin bir farkındalık ve sınırsız bir merakla yaklaşmak en iyisidir. Zor kullanarak yapılamaz, ancak belki iradeyle gerçekleştirilebilir.

⊙

Tohumlar toplandığı sırada değerleri veya akıbetleri hakkında sonuçlar çıkarmak sahip oldukları potansiyelin ortaya çıkmasının önüne geçebilir. Bu aşamada sanatçının işi tohumları toplamak, onları ekmek, özenle sulamak ve kök salıp salmadıklarına bakmaktır.

Bir tohumun neye dönüşeceğine dair belirli bir tasavvura sahip olmak, ilerleyen aşamalarda faydalı bir rehber görevi görebilse de başlangıç aşamasında daha ilginç olasılıkların önünü kesebilir.

Bazen sönük görünen bir fikir, güzel bir esere dönüşebilir. Bazen de en heyecan verici tohum nihayetinde meyve vermeyebilir. Başlangıç aşaması bunu bilebilmek için çok erkendir.

Süreçte daha da ilerleyene ve fikir geliştirilene kadar, bu fikir tohumları hakkında doğru bir değerlendirme yapmak imkânsızdır. Doğru tohum zamanla kendini belli edecektir.

Bir tohuma çok fazla önem vermek ya da onu henüz olgunlaşmadan göz ardı etmek, doğal gelişimine engel olabilir. İlk aşamaya kendinizden çok fazla şey katma eğilimi tüm girişimi baltalayabilir. Kestirme yollara başvurmaktan ya da listenizdeki maddelerin üstünü çok çabuk çizmekten kaçının.

Sulanmayan tohum meyve verme kabiliyetini ortaya koyamaz. Fazla fazla tohum toplayın ve zamanla hangilerinin yankı uyandırdığına bakın. Bazen tohumlara gerçek potansiyellerini fark edemeyecek kadar yakınlaşırız, bazen de bir tohumun hayat bulmasına ilham veren o büyülü ânın tohumun kendisinden daha heyecan verici olduğu anlaşılır.

Birkaç hafta veya ay boyunca fikir biriktirdikten sonra hangilerine odaklanacağımıza karar vermek, elimizde ne varsa alelacele onlarla bir şeyler ortaya çıkarma dürtüsü veya zorunluluğuna kapılmaktan daha tercih edilesi bir yaklaşımdır.

Ne kadar çok tohum biriktirirseniz onları değerlendirmeniz de o kadar kolay olur. Yüz tohum topladıysanız elli dört numaralı tohumun sizde diğerlerinden bambaşka bir yankı uyandırdığını fark edebilirsiniz. Elinizde sadece elli dört numaralı tohum olsa diğer tohumlar bağlamında bir değerlendirme yapamayacağınızdan, bunu fark etmek daha zor olurdu.

Hangi tohumların işe yaramayacağı veya sanatsal kimliğimize uymayacağına dair varsayımlarda bulunmak, yaratıcı kimliğimizin gelişimine engel olabilir. Bazen bir tohumun

amacı, bizi yepyeni bir yöne sürüklemektir. Bu süreçte, tohum ilk halinden bambaşka bir biçim alabilir, hatta şimdiye kadarki en iyi eserimize bile dönüşebilir.

Bu aşamada, çalışmalarımızı bizden daha büyük bir şeyin parçası olarak görebilmek, ortaya çıkabilecek olasılıklara hayret ve hayranlık duygusu içinde yaklaşmak ve bu üretkenliğin sadece bizim elimizle oluşmadığını fark etmek faydalı olacaktır.

Siz çalışmalarınızda ilerledikçe eser
kendini açığa vurur.

Deneme Yanılma

Başlangıç noktaları ve olasılıklardan oluşan bir avuç tohum topladık. Şimdi ikinci aşamaya, Deneme evresine geçiyoruz.

Bir başlangıç noktası keşfetmenin verdiği ilk heyecanla, tohumun nasıl gelişmek istediğini ortaya çıkaracak farklı kombinasyonlar ve olasılıklarla oynarız. Bunu bir yaşam arayışı olarak düşünebilirsiniz. Tohumların kök salıp filizlenmesini sağlayıp sağlayamayacağımızı görmeye çalışırız.

Denemenin doğru bir yolu yoktur. Genel olarak, tohumlarla etkileşime geçmek, başlangıç noktamızı farklı yönlere doğru geliştirmek isteriz. Bitkilerin büyümesi için en uygun koşulları yaratan bir bahçıvan gibi, her bir tohumu büyütürüz.

Bu, projelerin en eğlenceli aşamalarından biridir çünkü riske atılan hiçbir şey yoktur. Formlarla oynar, nasıl

şekilleneceklerine bakarsınız. Uymanız gereken kurallar yoktur. Bu süreç her bir sanatçı ve her bir tohum için farklıdır.

Tohum bir roman karakteriyse içinde yaşadığı dünyayı genişletebilir, karakterin geçmişini geliştirebilir ya da kendimizi karakterin yerine koyup onun bakış açısından yazmaya başlayabiliriz.

Eğer tohum bir film senaryosu ise aynı hikâyeyi farklı ortamlara uyarlamayı deneyebiliriz. Bu, farklı ülkeler, topluluklar, dönemler ya da gerçeklikler olabilir. Örneğin Shakespeare'in oyunları, New York sokak çetelerinden samuraylara, Santa Monica'dan uzaya kadar bambaşka temaları merkeze alarak filmlere uyarlanmıştır.

Sayısız yönde keşfe çıkabiliriz ve hangi yolun bizi çıkmaza sokacağını, hangisinin yeni diyarlara götüreceğini denemeden bilemeyiz. Örneğin, bir şarkı söz konusu olduğunda, şarkıcı bir müzik parçasına çok hızlı tepki verebilir ve melodi hemen ortaya çıkar. Bazen de şarkıcı müzik parçasını çekici bulsa da bin kere dinlemesine rağmen ortaya hiçbir şey çıkmaz.

Bu aşamada, hangi versiyonun en çok ve en hızlı geliştiğine değil, hangisinin en çok ümit vadettiğine bakarız. Tohumların gelişimine odaklanır ve budamayı bekleriz. Olasılıkları ortadan kaldırmak yerine, yeni olasılıklar yaratırız. Tohumlar olgunlaşmadan düzenleme yapmak, bizi daha önce görülmemiş güzel manzaralara götürebilecek yolları kapatabilir.

⊙

Deneme aşamasında sonuçlara tesadüfen ulaşılır. Bu sonuçlar, beklentilerimizi karşılamaktan çok, bizi şaşırtır veya zorlar.

Eski çağlarda Çinli simyacılar ölümsüzlüğü ararken güherçile, sülfür ve odun kömürünü karıştırdılar. Ama başka bir şeyi buldular: barutu. Penisilin, plastik, kalp pili, yapışkanlı not kâğıdı gibi sayısız başka icat da kazara bulunmuştur. Sırf birileri hedeflerine aşırı derecede odaklanıp gözlerinin önündeki şaşırtıcı sonuçları gözden kaçırdığı için, dünyayı değiştirebilecek ne kadar çok yenilik fırsatının kaçtığını düşünün.

Denemenin özünde gizem vardır. Bir tohumun nereye varacağını ya da kök salıp salmayacağını önceden tahmin edemeyiz. Yeni ve bilinmez olana açık olun. Bir soru işaretiyle başlayın ve keşif yolculuğuna çıkın.

Tohumun öz enerjisinden sonuna kadar yararlanın ve mümkün olduğunca ona müdahale etmemeye çalışın. Müdahale edip tohumun gelişimini belirli bir hedefe ya da önceden tasarlanmış bir fikre yönlendirmek isteyebilirsiniz. Sürecin bu aşamasında bu istek, en verimli sonuçları almanızı sağlamayabilir. Tohumun taşıdığı potansiyeli açığa çıkarması için güneşe doğru kendi yolunu izlemesine izin verin. Müdahale etme zamanı ileride gelecektir. Şimdilik, mucizenin gerçekleşmesi için kenara çekilin.

·⊙

Her tohum büyümek zorunda diye bir kaide yok. Ancak her biri doğru zamanı bekliyor olabilir. Eğer bir tohum gelişmiyor ya da karşılık vermiyor gibi görünüyorsa, onu atmak yerine saklamayı düşünün.

Doğada bazı tohumlar, büyümelerine en elverişli mevsimi bekleyerek uykuya yatar. Bu, sanat için de geçerlidir. Henüz zamanı gelmemiş fikirler vardır. Ya da belki de onların

zamanı gelmiştir ama siz henüz onlarla uğraşmaya hazır değilsinizdir. Bazen de farklı bir tohumu geliştirmek, uykuda olan bir tohuma ışık tutabilir.

Bazı tohumlar ânında çimlenmeye hazırdır. Denemeye başlayabilir ve birden kendinizi çalışmayı tamamlamış ve sonuçtan memnun olmuş halde bulabilirsiniz. Ya da projenin yarısını tamamladıktan sonra ne tarafa yönelmek istediğini kestiremeyebilirsiniz.

Heyecanımızı kaybettiğimizde, genellikle bir tohum üzerinde çalışmaya devam ederiz, çünkü ona bu kadar çok zaman harcadığımız için çalışmamızın iyi bir sonuç vermesi gerektiğine inanırız. Eğer enerjiniz düşmeye devam ederse bu, mutlaka tohumun kötü olduğu anlamına gelmez. Sadece onun için doğru denemeyi henüz yapmamış olabiliriz. Belki bir süreliğine uzaklaşmamız ve bakış açımızı değiştirmemiz gerekiyordur. Baştan başlamaya karar verebilir ya da bir süreliğine bir kenara koyup diğerleri üzerinden çalışabilirsiniz.

Ortaya çıkacak sonuç bizim kontrolümüzde değildir. Her tohuma, potansiyeline inanıp inanmamanızdan bağımsız olarak biraz ilgi gösterin ve güzel bir karşılık almaya bakın.

Sadece tek bir tohumunuz –gerçekleştirmek istediğiniz belirli bir tasavvurunuz– olması da mümkündür. Bu işin tek bir doğru yolu yoktur. Bununla birlikte, bunun sizi sınırlayabileceğini de göz önünde bulundurabilirsiniz, çünkü artık tüm potansiyelinizden faydalanamıyorsunuzdur. Olasılıklara açık olmak sizi gitmek istediğiniz ama gitmek istediğinizi bilmediğiniz bir yere götürür.

Ne yapmak istediğini bilip yapmak, zanaatkârın işidir. Bir soruyla yola çıkıp keşif macerasında soruyu rehber olarak kullanmak ise sanatçının işidir. Yol boyunca karşılaşacağınız

sürprizler, çalışmanızı ve hatta bizzat sanat formunun ufkunu genişletebilir.

⊙

Bir bitki yeşerdiğinde, her sap, yaprak ve çiçekten hayat fışkırdığını görürüz. Peki, bir fikrin yeşerdiğini nasıl anlarız?

Çoğu zaman zihnimizin değil, duygularımızın kılavuzluğuyla hareket etmek daha isabetli olur. Heyecan, odaklanılacak tohumları seçmek için genellikle en iyi ölçüttür. İlgi çekici bir şeyler ortaya çıkmaya başladığında zevk ve heyecanla dolarız. Şevke gelir, daha fazlasını görmek isteriz. İlgimiz ve merakımız canlanıp içimiz kıpır kıpır olur. İşte bu enerjiyi takip edin.

Deneme aşaması sırasında, canlanan ilgimizin uyandırdığı bedensel tepkileri ve hislerimizi dikkate alırız. Zihnimizin devreye girmesinin zamanı da gelecek, ama henüz değil. Bu aşamada kalbimizi takip ederiz. Daha sonra geriye dönüp bakabilir ve hislerin neden ortaya çıktığını anlayabiliriz. Anlayamasak da sorun değil. Şimdilik bunun bir önemi yok.

⊙

Aşağı yukarı aynı yakınlıkta durduğunuz iki fikirden birini seçmeniz gerekiyorsa ve birinin güzel bir şeye dönüşme potansiyeli açıkken diğeri daha az potansiyel barındırdığı halde size daha ilginç geliyorsa, ilginizi çekeni takip etmekten çekinmeyin. Kararlarınızı içinizde uyanan hislere dayandırın ve neyin neyin hâlâ ilginizi çektiğini fark edin. Çalışmanız için en faydalısı her zaman bu olacaktır.

Başarısız denemeler
hedefinize ulaşmak için
ihtiyacınız olan bilgiyi sağlar.

Her Şeyi Deneyin

Maviyle sarıyı karıştırınca ortaya yeşil çıkar. İki artı iki dört eder.

Hayatın olağan akışı içinde temel unsurlar bir araya getirilirken ortaya çıkacak sonuç, çoğunlukla öngörülebilirdir.

Bir sanat eseri yaratırken, parçaların toplamı çoğu zaman beklentilerin dışında bir sonuç ortaya çıkarır. Teori ve uygulama her zaman uyumlu olmaz. Dün işe yarayan formül, yarın işe yaramayabilir. Kanıtlanmış çözümler bazen hiç fayda sağlamaz.

Hayal gücü ile gerçeklik arasında bir uçurum vardır. Bir fikir zihnimizde parlak görünebilir. Ancak uygulamaya geçirildiğinde, hiç işe yaramayabilir. Bir diğeri başta hiç umut

vadetmiyorken uygulamaya geçirildiğinde tam da gereken şey olduğu ortaya çıkabilir.

İşe yaramayacağını düşünerek bir fikri reddetmek, sanatsal çalışmanız için zararlı bir davranıştır. Bir fikrin gerçekten işe yarayıp yaramadığını anlamanın tek yolu onu sınamaktan geçer. En iyi fikrin peşindeyseniz her şeyi denemeniz gerekir.

Kendinize sorabileceğiniz tüm farazi soruları sorun. Ya bu, birinin hayatında gördüğü ilk resim olsaydı? Cümleden tüm zarfları çıkarırsam ne olur? Yüksek sesli tüm kısımları sessiz yapsaydım ne olurdu? Farklı uçlarda gezinin ve bunun eserinizi nasıl etkilediğini gözlemleyin.

Belki de kötü fikir yoktur gibi geçici bir kuralı benimseyebilirsiniz. Tüm fikirlerinizi, hatta işe yaramayacak gibi görünenleri bile deneyin.

Bu yöntem özellikle grup çalışmalarında faydalı olur. Genellikle başkalarıyla çalışırken, farklı fikirler ortaya atılır ve aralarında bir rekabet oluşur. Deneyimlerimize dayanarak, her bir kişinin ne hayal ettiğini ve ortaya nasıl bir sonuç çıkacağını kestirebileceğimizi düşünebiliriz.

Ancak, bir başkasının tam olarak ne düşündüğünü bilmek imkânsızdır. Kendi fikirlerimizin bile işe yarayıp yaramayacağını öngöremezken bir başkasının hayal ettikleri hakkında nasıl çıkarımda bulunabiliriz?

Farklı çözümleri tartışarak en iyisini bulmaya çalışmak yerine, meseleyi sözel düzlemden çıkarın. Seçenekleri doğru değerlendirebilmek için fiziksel dünyaya taşımak gerekir. Fikirlerinizi canlandırma yaparak, deneysel uygulamalar gerçekleştirerek veya maketini hazırlayarak sınayın. Betimlemeler, fikirlerin hakkını vermez.

Karar verirken iknanın yanıltıcı gücünden etkilenmeyeceğimiz bir ortam oluşturmak önemlidir. İkna olmak, vasatlıkla sonuçlanır. Fikirleri doğru değerlendirmek için onları görmemiz, duymamız, tatmamız veya dokunmamız gerekir.

En iyisi, fikri ortaya atan kişinin onu uygulayarak göstermesi ya da önerdiği fikri tam olarak yansıtana kadar uygulamaya nezaret etmesidir. Bu, yanlış anlamaları önlemeye yardımcı olacaktır.

Fikir tam anlamıyla hayata geçtiğinde, ortaya çıkan sonuç hayal ettiğinizden çok daha iyi, hatta mükemmel bile olabilir. Ya da tam da beklediğiniz gibi çıkabilir. Sonuç ne olursa olsun, süreçten bir şeyler öğreneceksiniz. Yanılmaktan çekinmeyin ve şaşırtıcı sonuçların zevkini çıkarmaya bakın.

Bir bulmacayı çözmenin yollarını ararken hata yapmak söz konusu değildir. Her başarısız çözüm sizi işe yarayan bir çözüme yaklaştırır. Sorunun ayrıntılarına takılıp kalmaktan kaçının. Bakış açınızı genişletin. Bir fikir projeyi daha güçlü ve etkili olacağı bir istikamete yönlendiriyorsa bu yönde ilerleyin. Sanat eserinin gelişimini tamamen kendi kontrolünüz altında tutmak istemek, meşe ağacının sizin istediğinize göre büyümesini talep etmek kadar aptalcadır.

Eserin kendi istediği yönde, özüyle uyumlu, doğal bir biçimde gelişmesine, kendince var olmasına olanak tanıyın. Bir çalışmanın nihai şeklini ortaya çıkarmak için tüm olasılıkların denendiği sürecin keyfini çıkarın.

Yanlış bir yola sapmak,
başka türlü göremeyeceğiniz manzaraları
görmenizi sağlar.

Üretim

Bir tohumun şifresi kırıldıktan ve alması gereken biçim anlaşıldıktan sonra süreç değişir. Sınır konulmamış bir keşif yolculuğunda değilizdir artık. Yönümüz açıkça belli olmuştur.

Çoğu zaman farkında olmadan kendimizi Üretim aşamasında buluruz. Şimdi el emeğiyle eseri meydana getirme zamanıdır.

Deneylerimizin sonucunda ortaya çıkan temelin üstüne eseri inşa etmek için çalışırız. Çizgiler çizilmiştir. Şimdi içlerini renklendirmenin zamanıdır.

Daha önceki aşamalar daha serbest ve açık uçlu iken, şimdiki ilham ve fikirler mevcut meselelerle daha doğrudan ilgilidir. Daha önce sadece herhangi bir biçim arayışındaydık,

şimdiyse belirli bir boşluğu dolduracak belirli bir biçimi arıyoruz.

Üretim aşaması bazı açılardan sanatçının işinin en cazip olmayan kısımlarından biridir. Yaratıcılık söz konusudur, ancak işin içinde genellikle keşfetmenin büyüsünden çok, duvar örüyormuşçasına emek vermek vardır.

Sanatsal yolculukta bazılarının devam etmekte zorlandığı nokta tam da burasıdır. Çünkü şimdi düzlüğü geride bırakıp yüz kat yüksekliğinde dolambaçlı bir merdivenle yüzleşmemiz gerekiyordur. Bizi bekleyen tırmanış, uzun ve tehlikelidir.

Geri dönüp yeni fikirler başımızın üzerindeki ampulü yanıp söndürdüğünde duyduğumuz heyecanı kovalamak daha cazip gelebilir. Ancak ilk iki aşamanın kendi başına pek bir işlevi ve anlamı yoktur. Sanat, sadece eserin tamamlanmasıyla var olabilir; sanatçı da yine sadece bu şekilde kendini geliştirebilir.

⊙

Peki eserimizi hangi denemeyi temel alarak inşa edeceğimize nasıl karar veririz?

Heyecanın izlerini takip etmeye devam ederiz. Her birimizin kendi yolunu bulması gerekir. Birden fazla yön ilgi çekici görünüyorsa, aynı anda birden fazla deneme üzerine bir şeyler inşa etmeyi düşünün. Birden fazla deneme üzerinde çalışmak genellikle sağlıklı bir mesafede kalmamızı sağlar.

Yalnızca birine odaklanıldığında, dar bir bakış açısına sıkışıp kalmak işten bile değildir. Bir proje doğru yönde

ilerliyor gibi görünse de gerçekten böyle olup olmadığını bilemeyecek kadar onunla iç içeyizdir.

Biraz uzaklaşıp taze bir bakış açısıyla geri dönmek, sonraki adımlar için daha berrak bir kavrayış sağlar. Başka projelere geçmek farklı kasları ve düşünce kalıplarını harekete geçirecektir. Bunlar, aksi takdirde farkına varmayacağınız yollara ışık tutabilir. Bunun gerçekleşmesi günler, haftalar, aylar, hatta yıllar sürebilir.

Çalışırken tek bir oturumda bile birden fazla proje arasında geçiş yapmak faydalı olabilir.

Bazen tek bir tohum öyle güçlüdür ki yalnızca ona odaklanmayı seçersiniz, böyle yapıp yapmamak size kalmıştır.

Deneme aşamasında, tohumu ektik, suladık ve ortaya çıkan bitkiye güneşin altında büyümesi için zaman verdik. İşi doğal akışına bıraktık. Şimdi, bu üçüncü aşamada, projeye kendimizi dahil edip neler sunabileceğimizi görmeye çalışıyoruz.

Deneme ve Üretim aşamaları arasındaki sınırda doğrusal bir ilerleme kaydedilmemesinin bir nedeni de budur. Sık sık ikisi arasında gidip geliriz, çünkü bazen bizim eklediklerimiz doğanın sunduğu kadar iyi olmaz. Bunu fark ettiğimizde, durur ve işi doğadan teslim aldığımız noktaya geri döneriz.

Deneme aşaması tohumun neler sunabileceğiyle ilgiliyken, şimdi kendi süzgecimizi uygulama zamanıdır. Dünyadaki deneyimlerimizi tümden gözden geçirip bağlantılar ararız: Bu bize neyi hatırlatıyor, neyle karşılaştırabiliriz, hayatımız boyunca fark ettiğimiz şeylerle nasıl ilişkilendirilebilir?

Bu aşamada, kendiliğinden gelişen bir projeyle başlar, içerdiği potansiyelin farkına varırız. Onu daha da geliştirmek

için neler ekleyebileceğimizi, çıkarabileceğimizi veya neyle birleştirebileceğimizi görürüz.

Üretim aşaması sadece bir inşa süreci değildir, aynı zamanda bir yıkım sürecidir. Eseri geliştirme hedefi, küçük kesiklerle yapılan bir dizi budama işlemiyle gerçekleştirilebilir. Enerjimizi ve odağımızı temel unsurları beslemeye harcayabilmek üzere hangi detay ve yönlerin çıkarılabileceğine karar veririz.

⊙

Üretim aşaması zor geçebilse de hep böyle olmak zorunda değildir. Bazı sanatçılar bir fikri somut olarak hayata geçirmekten çok, kavramsal olarak biçimlendirmeye odaklanır. Bazı projelerde, Üretim aşamasını başkalarına devretmek gerekebilir.

Andy Warhol'un resimlerinin birçoğu başka sanatçılar ve makineler tarafından yapılmış olsa da fikir ve eser sahipliği kendisine aittir. 60'ların bazı ünlü *Kaliforniyalı rock* grupları kendi albümlerinde çalmazdı. Bazı üretken yazarlar sadece karakter ile olay örgülerini yaratır ve yazma işini başka yazarlara bırakır.

Sürecin yoğun emek gerektiren bu bölümlerini bizzat sizin gerçekleştirmeniz gerekip gerekmediği sorusunun doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur. Cevap projeye göre değişir. Eserinizi mümkün olan en iyi haline kavuşturmak için ne gerekiyorsa yapmaya açık olun. Bu, sürecin detaylarına daha fazla dahil olmak ya da onlardan daha fazla uzaklaşmak anlamına gelse bile.

Bazı projelerde sanatçı çalışmanın tüm aşamalarında yer alması gerektiğini düşünebilir. İşin işçiliğini bizzat yapmak eseri daha iyi kavramalarını ve detaylar üzerinde daha doğrudan kontrol sahibi olmalarını sağlayabilir. Başka projelerde, sanatçının bu aşamada bir orkestra şefi veya tasarımcı kimliğiyle dahil olması ve başkalarının yaptığı işi yönetmesi eser için daha faydalı olabilir.

Eserin işçiliğini üstlenmek göz korkutucu olabilir. Bunu yeni bir oyun fırsatı olarak düşünmek faydalıdır. Üretim aşaması bazı sanatçılar için sürecin en sevdikleri kısmıdır. Bir dizi talimatı izleyerek somut ve güzel bir şey yaratmak doğal bir mutluluk ve başarı duygusunu beraberinde getirir. Bu aşamada gösterdikleri ilgi ve sevgi, ortaya çıkan nihai eserde açıkça görülebilir.

İvme

Kendinden önceki aşamalar gibi zaman kısıtlaması ve sınırları olmadan ele alındığında, üretim aşaması gereğinden uzun sürebilir.

Yeterli veri toplandığında ve vizyon netleştiğinde, işlerin tamamlanması için mühlet belirlemek faydalı olabilir. Seçenekler artık sınırsız değildir; süreç daha az açık uçludur. Görünürde net bir bitiş çizgisi olmayabilir, ancak temel unsurlar artık hazırdır.

Elinizde görsel taslağa dökülmüş bir senaryo olduğunu düşünün. Görsel taslaktan filmin hazır haline geçiş, az çok mekanik bir süreçtir. Bir yandan sanatsal süreç de devam eder, yeni yeni parlak fikirler ortaya çıkabilir, yapılması

gereken binlerce seçim söz konusudur, ancak izlenecek yol açıkça bellidir. İşin yaratıcılık yönüne ayrılan alan daralmıştır.

Taslaktan memnunsak, ona birçok farklı şekilde nihai biçimini verebiliriz. Şekillenmeye başlayan eserin kafamızda tasarladığımız kadar iyi olup olmadığından emin olmak için devamlı olarak geriye dönüp kontrol ettiğimiz sürece işte bu diyebileceğimiz birkaç farklı versiyon üretmek mümkündür. Asıl güç, temelde yatan yapıdadır.

Bir bina inşa ediyor olsaydık, onu hangi malzemelerle kaplayacağımızı ve hangi tür pencereleri takacağımızı seçerdik. Bu noktada farklı tercihleriniz olabilir, ancak bina, bütünlüğünü koruyacaktır. Detaylar önemlidir ama tüm çalışmanızı mahvetmesi pek olası değildir.

Üretim aşamasında, belirlenen bitiş tarihleri mutlak değildir, öneri niteliği taşır. Eseri meydana getirme süreci sürprizlere ve yeni keşiflere açıktır; kendimizi her an Deneme aşamasına geri dönmüş bulmamız da olasıdır.

Sanatçı eserini üretirken, onu tamamlayıp dünyaya sunmak için kesin bir tarih belirleme konusunda dış baskılara boyun eğebilir. Hazırlıklar yapılmış, ilgili kişiler bilgilendirilmiştir. Ancak bazen, gayretle çalışıp son aşamaya yaklaşırken bambaşka bir yönde ilerleme arzusu ağır basabilir. Ama sanatçı bu arzunun peşinden gidecek zamanı bulamaz. Bu da arzu edilen sonuçtan taviz verilmesine yol açar.

Sanatçının amacı sadece üretmek değil, elinden gelenin en iyisini ortaya koymaktır. İş dünyası dönemsel kazanç ve üretim programları açısından düşünür, sanatçı ise zamandan bağımsız fevkaladeliği yakalamak açısından. Eserinizi üretirken son teslim tarihlerini yalnızca kendinizi motive etmek

için belirleyin. Kendinizi kanıtlamanıza bir katkısı yoksa, bunları başkalarıyla paylaşmanız gerekmez.

Ancak Üretim aşaması sona doğru yaklaşıyorsa, işte o zaman kesin bir tarih belirlemeyi düşünebilirsiniz.

⊙

Üretim süreci bir çelişki içerir. Eseri elimizden gelen en iyi şekilde yaratmak için sabırla, süreci aceleye getirmeden çalışırken, aynı zamanda gecikmeden, hızla çalışmamız gerekir.

Bu aşamada gereğinden uzun süre kalmak, birçok tuzağın ortaya çıkmasına neden olabilir. Bunlardan biri kopukluktur. Eğer bir sanatçı güzel bir eser yaratıyor ve onu sürekli, gereğinden fazla şekillendirmeye devam ediyorsa, bazen aniden tüm işe en baştan başlama isteği duyabilir. Bunun nedeni sanatçının kendisinin veya zamanın değişmiş olması olabilir.

Sanat, sanatçının yaratım sürecindeki iç ve dış dünyasının bir yansımasıdır. Bu süreyi uzatmak, sanatçının belirli bir varoluş halini yansıtma becerisini zorlaştırır. Sonuçta, zaman geçtikçe eserle olan bağı ve heyecanı kaybolabilir.

Karşılaşabileceğimiz başka bir sorun, *demo-itis* olarak adlandırılabilir. *Demo-itis*, sanatçının ilk taslağına çok uzun süre sıkı sıkıya bağlandığında ortaya çıkar.

Bir eserin üretim sürecinin çok uzamasının tehlikesi, sanatçının belirli bir taslağa ne kadar çok maruz kalırsa, o versiyonu o kadar çok benimseyip eserin nihai versiyonu olarak görebilecek olmasıdır. Bir müzisyen bir şarkının demosunu çok hızlı bir şekilde kaydedebilir. Binlerce kez dinleyip ona mümkün olan en iyi biçimini vermeyi hayal edebilir. Ancak

sıra gerçekten şarkının en iyi versiyonunu yapmaya geldiğinde, demo zihninde yer ettiği için üzerinde herhangi bir değişiklik yapmak kabul edilemez gelebilir. Geliştirilmemiş bir versiyonuna aşırı bağlandığımızda, eserin potansiyeline zarar veririz.

Demo-itis'ten kaçınmak için basit bir teknik vardır. Bir eseri iyileştirmek için aktif olarak çalışmadığınız sürece, onu dinlemekten, okumaktan, çalmaktan, incelemekten veya arkadaşlarınıza göstermekten kaçının. Eserin üretiminde ilerleyebildiğiniz kadar ilerleyin, sonra başından kalkın ve tamamlanmamış versiyonuyla sürekli haşır neşir olmayın. Tamamlanmamış çalışmayı standart versiyon olarak kabul etmeyerek, olgunlaşmanın, değişimin ve gelişimin devam etmesi için alan yaratırız.

Çok hızlı bir şekilde harika bir iş ortaya çıkarmanın mümkün olduğunu unutmayın. Bir sanatçı bir eserin taslağını beş dakikada oluşturup, üzerinde çok fazla durmayabilir. Harika bir eserin tohumunu sezebilir ve bunu geliştirmek için saatler ya da yıllar harcayabilir. Ancak beş dakika içinde ortaya çıkan ilk eskiz veya demonun aslında en iyi versiyon, tohumun en saf ifadesi olması mümkündür. Onu süsleyene ya da bir süreliğine ondan uzaklaşana kadar bunu fark etmeyebiliriz.

Bazı sanatçıların karşılaştığı bir başka engel de tasavvurlarındaki eserin onu ortaya koyma becerilerini aşmasıdır. Örneğin davul partisyonunu zihinlerinde duyabildikleri halde ritim, çalamayacakları kadar karmaşıktır. Ya da bir dansı kafalarında canlandırabilirler ancak bedenleri hareketleri yeterince zarif bir şekilde gerçekleştiremez. Sıradaki adım, uçurumu atlayarak geçmek kadar imkânsız görünebilir.

Böyle anlarda cesaretimizin kırılması kolaydır. Eserin hayalimizdeki versiyonunun gerçeğe dönüşebileceği yanılgısına kapılırız. Bir eserin zihnimizdeki versiyonunun fiziksel düzleme neredeyse birebir aktarıldığı durumlar olabilir tabii. Ama çoğu zaman zihnimizdeki versiyon, gerçekçi olmayan, idealleştirilmiş bir versiyondur. Bazen de tasavvur ettiğimiz eseri ortaya çıkarma hedefiyle çalışırken bu süreçte bambaşka ve beklenmedik bir sonuca ulaşacağımızı anlarız.

Hayalimizdeki eseri gerçekleştirmekte yetersiz kalmak, aslında eseri tam da olmak istediği biçimde var edebilir. Hayal gücünüzün, projenizin daha pratik bir versiyonunu gerçekleştirmenin önüne geçmesine izin vermeyin. Bu versiyonun zihninizde tasavvur ettiğiniz ve imkânsız olduğu anlaşılan ilk versiyondan daha iyi olduğunu fark edebiliriz.

⊙

Üretim aşamasında bir ivme yakaladığınızda, ortaya tamamlanmış bir ilk taslak çıkarmaya gayret edin. İvmeyi sürdürün. Eserin sizi zorlayan bir bölümüne ulaştığınızda, bu engelin sizi durdurmasına izin vermek yerine, başka kısımlar üzerinde çalışın. Eserinizi yaratırken sıralı ilerlemeniz gerektiğini düşünseniz de takıldığınız bölümü atlayın, diğer kısımları tamamlayın ve sonra ona geri dönün.

Bazen zorlandığınız bölümlere dair çözümler, genel görüntü netleştiğinde, kendiliğinden ortaya çıkabilir. İki tarafında ne olduğu belli olan bir köprüyü inşa etmek daha kolaydır.

Ayrıca eserin ortalarında bir yerde takılıp kalırsanız, çalışmanın sadece yarısını tamamladığınızı bilmek sizi

bunaltabilir. Taslağın geri kalanını bitirip atladığınız bölüme geri dönmenin başka bir faydası da eserin tamamlanması gereken yalnızca yüzde beş veya onluk bir kısmı kaldığında onu tamamlamayı başarmanın daha kolay gelebilmesidir. İşin sonu göründüğünde, bitirmek için kendinizi motive etmek daha kolaydır.

Yapbozun orta yerinden bir parça tutuyor ve boş bir masaya bakıyorsanız, onu nereye yerleştireceğinizi belirlemek zor olabilir. Eğer yapboz o parça dışında tamamlanmışsa, onu tam olarak nereye yerleştireceğinizi bilirsiniz. Sanatta da genellikle durum böyledir. Eserin ortaya çıkartılan kısmı ne kadar büyükse son detayları açıkça ait oldukları yere yerleştirmek o kadar kolay olur.

Sanat, yapabileceğiniz en iyi işi yapmak için
bir şeyi ustalıkla yapmayı seçmek,
detaylara özen göstermek,
her şeyinizi ortaya koymaktır.
Egonun, kibrin, kendini yüceltmenin ve
onaylanma ihtiyacının ötesindedir.

Bakış Açısı

Sanatın amacı mükemmeliyeti yakalamak değil, kim olduğumuzu ve dünyayı nasıl gördüğümüzü paylaşmaktır.

Sanatçılar, göremediğimiz ama bir şekilde zaten bildiğimiz şeyleri görmemizi sağlarlar. Mesela bize dünyaya alışık olduğumuzdan çok daha farklı bakmayı gösterebilirler. Ya da bakış açıları kendi bakış açımıza o kadar yakındır ki sanatçı sanki mucizevi bir şekilde bizim gözlerimizden bakıyormuş gibi gelir. Her iki durumda da sanatçının algısı, bize kim olduğumuzu ve kim olabileceğimizi hatırlatır.

Sanatın yankı uyandırmasının bir nedeni de insanların birbirine çok benzemesidir. Eserin içinde barındırdığı ortak deneyimden, bu deneyimin kusurlarından bile etkileniriz.

Onlarda kendimizden bir parça görür ve anlaşıldığımızı duyumsarız. Bir bağ kurarız.

Carl Rogers, "Kişisel olan evrenseldir," der. Kişisel olan, sanatın anlam kazanmasını sağlar. Bahsedilen, çizim becerilerimiz, müzikteki virtüözlüğümüz ya da hikâye anlatma yeteneğimiz değil, sahip olduğumuz öznel bakış açımızdır.

Sanat ile diğer alanlar arasındaki farkı düşünün. Sanatta, eseri tanımlayan unsur, onu geçirdiğimiz süzgeçtir. Bilim veya teknolojide ise amaçlar farklıdır. Sanat eseri yaratırken ortaya başkaları için faydalı bir şey çıkarmayı amaçlamayız. Kendimizi ifade etmek için yaratırız, kim olduğumuzu ve hayat yolculuğunun neresinde olduğumuzu göstermek için.

Bakış açımızın tutarlı olması gerekmez. Dünyaya nadiren düz ve yalın bir açıdan bakarız. Çeşitli konularda farklı ve bazen çelişkili bakış açılarına sahip olabiliriz. Tüm bunları incelikli tek bir ifadeye indirgemeye çalışmak gerçekçi değildir ve sınırlayıcıdır.

Bakış açımız ne olursa olsun, onu değiştirmeden ve tahrif etmeden paylaştığımız sürece, sanatın temel amacına ulaşmış oluruz.

Sanat icra ederken, insanların kendi gizli yansımalarını görebileceği bir ayna yaratırız.

⊙

Bir bakış açısına sahip olmak, bir görüşe sahip olmaktan farklıdır.

Görüş, maksatlı olarak ifade edilen fikirdir. Bakış açısı ise eseri şekillendiren çerçevedir; bu çerçeve bilincimiz ve bilinçdışı unsurların bir araya gelmesiyle oluşur.

Bir sanat eseri nadiren ortaya koyduğu görüş yüzünden dikkatimizi çeker. Bizi çeken şey, fikirlerin kendisi değil, sanatçının o fikirleri süzgecinden nasıl geçirdiğidir.

Bakış açınızın ne olduğunu bilmek bir fayda sağlamaz. O zaten oradadır, arka planda çalışır, sürekli değişir. Bakış açınızı bilinçli olarak yansıtmaya çalışmak genellikle kendinizi yanlış temsil etmenize yol açar. Hayata baktığımız çerçeveye dair yanıltıcı ve sınırlayıcı hikâyelere bağlı kalırız.

Wayne Dyer'ın dediği gibi, portakalı sıktığınızda portakal suyu çıkar. Sıkılan siz olduğunuzda ise içinizdekiler ortaya çıkar. Bu çıkanların bir parçası da farkında bile olmadığınız bakış açınızdır. Yarattığınız eserin ve paylaştığınız görüşlerin içine işlemiştir.

Bir eseri, tamamlandıktan çok sonra bile hangi bakış açısıyla yarattığımızı anlayabiliriz.

Bir görüş belirtmek konusunda ısrarcı olmaya gerek yok. Ortaya çıkacağı varsa çıkar. Asıl görüş, algılama ve yaratma eylemiyle birlikte zaten en saf haliyle oluşturulmuştur. Bunun farkında olmanın özgürleştirici bir etkisi vardır. Üzerimizdeki baskıyı biraz hafifletir. Eserimizin yankı uyandırıp uyandırmayacağına ya da başkalarının çıkış noktamızı anlayıp anlamayacağına dair endişelerimizden sıyrılırız. Açık olmayı ve içeriğin bizim aracılığımızla ortaya çıkmasını sağlamayı ya da ortaya çıktığında içeriğe köstek olmamayı özgürce seçebiliriz.

Bir eserin etkileyiciliği büyük ölçüde sezgisel olarak algılanır. Kendinizi ifade ediş biçiminiz kitlenizin de kendi

ifadesini bulmasına yardımcı olur. Eğer eseriniz onlara dokunuyorsa anlaşılıp anlaşılmamanın önemi yoktur.

Eserinizin layıkıyla kavranıp kavranmayacağı gibi endişeleri bir kenara bırakın. Bu tür düşünceler hem eserin hem de kitlenizin önünde engel oluşturmaktan başka işe yaramaz. Çoğu insan ne düşünmesi ya da hissetmesi gerektiği konusunda yönlendirilmek istemez.

Büyük eserler, sanatçının kendini özgürce ifade edebilmesiyle oluşur, kitle de bu eserleri özgürce yorumlar.

Büyük eserler insanları arasında bir diyalog başlatır. Genellikle de bu diyalog kazara başlar.

⊙

İnsanların çoğu uyum sağlamayı sever.

Sadece bizim aracılığımızla ortaya çıkan içeriğin değişen akışına değil, aynı zamanda içinde bulunduğumuz kültürün sınırlarına ve kalıplarına da uyum sağlarız.

Uyum sağlamış biri büyük sanat eseri ortaya çıkarabilir mi? Ve kendimize özgü benzersiz bakış açımızı inkâr edeceksek sanatçı olmanın ne anlamı kalır?

Sanatçı olarak yaşamayı seçenler, kişisel süzgeçlerini bir armağan gibi kucaklar. Reddetseler gerçekten trajik olurdu. Süzgeçten süzülen ışık, yalnızca o sanatçıya ait sanatsal olasılıklardan oluşan benzersiz bir manzara yansıtır. Bir sanat eserinden alınan zevkten neden mahcup olunsun ki?

⊙

Beatles, Amerikan *rock and roll*'undan, Chuck Berry ve Shirelles gibi sanatçılardan ilham almıştı. Ama Beatles'ın yaptığı müzik farklıydı. Onlar öyle olmasını istedikleri için farklı değildi. Farklıydı çünkü kendileri de farklıydı. Bu farklılık, dünyada yankı buldu.

Taklidin gerçek yeniliğe dönüşmesine sayısız örnek vardır. Bir sanatçıya, türe ya da geleneğe romantik bir bakış açısıyla yaklaşmak, yeni bir şey yaratmanıza olanak sağlayabilir çünkü daha benzer olanlardan farklı bir perspektifle bakarsınız. Sergio Leone'nin Spagetti Western filmleri, aynısını yapmayı umduğu 1940'lar ve 50'lerin Amerikan Western filmleriyle karşılaştırıldığında, adeta soyut psikedelik bir mitolojiye dönüşmüştür.

Başka bir sanatçının bakış açısını taklit etmek imkânsızdır. Tek yapabileceğimiz, onlarla aynı sularda yüzmektir. Bu yüzden kendi sesinizi bulma yolunda size ilham veren eserleri taklit etmekten çekinmeyin. Bu yöntem, test edilip onaylanmış bir âdettir.

⊙

Geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek arasında, sanat üzerindeki etkisi her zaman açık olmasa bile, daima kültürel bir etkileşim vardır. Sanatçılar ve sanatseverler olarak, bu alışverişe katılmak ve onu ilerletmek amacıyla bakış açılarımızı başkalarıyla paylaşırız.

Yeni bir şey duyduğumuzda, hangi yolları geçtiğimiz ve daha hangi yollardan gidebileceğimize dair içgörü kazanırız. Sadece ileriye gidebileceğimizi düşünmüş olabiliriz. Ancak

birisi sola döndüğünde, bu bizim de sağa gidebileceğimizi gösterir. Bizim sağa dönüşümüz de bir başkasına bambaşka bir yönde ilerlemesi için ilham verebilir.

Bu, simbiyotik bir döngüdür. Kültür kim olduğunuzu, kim olduğunuz da çalışmalarınızı etkiler. Ortaya çıkardığınız eserler de kültürün bir parçası olur ve onu etkiler.

Sürekli bilinmeze doğru bu ilerleyiş, milyonlarca farklı bakış açısının eşzamanlı paylaşımı olmadan var olamazdı.

Kendini dünyaya ifade etmek ve yaratıcılık aynı şeydir. Kendinizi bir şekilde ifade etmeden kim olduğunuzu bilmeniz mümkün olmayabilir.

Tekdüzeliği Kırmak

Üretim aşamasında duvara tosladığınız ve çalışmalarınızda hiçbir ilerleme kaydedemediğiniz zamanlar olur. Eserden uzaklaşmadan önce tekdüzeliği kırmanın ve sanki eserle ilk kez ilgileniyormuşsunuz gibi heyecanınızı tazelemenin bir yolunu bulmak, faydalı olacaktır.

Kayıt stüdyosunda zaman zaman sanatçılara buna yönelik alıştırmalar öneririm. Alıştırmaları herhangi bir sonuç alma beklentisi olmadan deneriz. Amaç sadece heyecanı yeniden canlandırmak ve yeni icra yöntemleri keşfetmektir.

Yaptığımız alıştırmalardan birkaçı aşağıda yer alıyor. Çıkmazda olup olmamanız mühim değil, belki bunlar kendi alanınızda benzer denemeler yapmanıza ilham verebilir.

Küçük Adımlar

Tıkanmış bir müzisyeni harekete geçirmek için ona küçük bir görev verip her gün sadece bir satır yazmasını söyledik. Yazmakta kararlı olduğu sürece, yazdıklarını iyi ya da kötü bulması önemli değildi. Daha fazla yazarsa ne âlâ ama bir satır da yeterliydi. Üstesinden gelinemez gibi görünen bir işi satırlara bölerek yaratıcı kanalı yeniden açmayı başardı ve sonunda bestelerini tamamlamaya yeniden başladı. Eski formuna dönmesi beklenenden çok daha hızlı gerçekleşti.

Ortamınızı Değiştirin

Farklı nitelikte bir performans arayışı içindeysek bulunduğumuz ortamdaki bir unsuru değiştirmek yardımcı olabilir. Işıkları kapatmak ve karanlıkta çalmak bilinçte bir değişim yaratabilir ve performanstaki tekdüzeliği kırabilir. Denediğimiz diğer değişimler arasında şarkıcının mikrofonun önünde durmak yerine mikrofonu tutması ve kaydı gece yerine sabahın erken saatlerinde yapması da vardı. Hatta bir keresinde bir şarkıcı daha büyük bir farklılık yakalamak için baş aşağı asılı dururken şarkı söylemeyi denemişti.

Önem Derecesiyle Oynayın

Dış dünyayı değiştirmenin yanı sıra, iç dünyanızı da değiştirebilirsiniz. Eğer bir grup, bir şarkıyı çalmadan önce son çalışları olduğunu hayal ederse muhtemelen alelade bir kayıtta sergileyeceğinden farklı bir performans gösterecektir. Ya da

bazen kayıttan önce prova yapmak gibi daha rahat bir yaklaşım en iyi performansı ortaya çıkarabilir.

İzleyici Toplayın

Sanatçı kalabalık karşısında daha iyi performans sergiliyorsa çalışmasını izlemeleri için birkaç kişi davet edebiliriz. İzlenmek, sanatçının davranışlarını değiştirir. Seyirci, projeyle bağlantısı olmayan tek bir kişiden ibaretse bile yeterli gelebilir. Bazı sanatçılar izleyici karşısında abartılı performans sergilerken, bazıları kendilerini tutabilir. Sanatınız yazı yazmak ya da yemek yapmak gibi performansa dayalı olmasa bile bir izleyicinin varlığı muhtemelen işleri değiştirecektir. Amaç, her durumda elinizden gelenin en iyisini ortaya çıkaracak özel değişkenleri bulmaktır.

Bağlamı Değiştirin

Tıpkı bir aktörün repliklerini okurken hiçbir duyguyu karşı tarafa geçirememesi gibi, bir şarkıcının şarkıyla bağ kuramadığı zamanlar olur. Şarkının sözlerine yeni bir anlam katmak veya ek bir hikâye yaratmak faydalı olabilir. Bir aşk şarkısı, uzun süredir görüşmediğiniz ruh eşinize, artık anlaşamadığınız otuz yıllık hayat arkadaşınıza, sokakta gördüğünüz ama hiç konuşmadığınız bir kişiye ya da annenize söylendiğinde farklı tınlayabilir.

Tanıdığım bir sanatçıya, bir kadına yazılmış bir aşk şarkısını ilahiymiş gibi söylemesini önermiştim. Aynı şarkıyı söylerken, sözlerini hiç değiştirmeden, hangi versiyonun en

iyi performansı ortaya çıkardığını görmek için birçok farklı permütasyon deneyebiliriz.

Perspektifi Değiştirin

Stüdyoda arada sırada kullandığımız tekniklerden biri de kulaklıklardan gelen sesi son seviyeye çıkarmaktır. Tüm sesler kulağınızda patladığında, dengeyi sağlamak için çok daha sessiz çalma eğilimi kendiliğinden belirir. Bu zoraki perspektif değişikliği, çok yumuşak bir performans ortaya çıkarabilir. Hatta şarkı sözleri bile fısıltıyla söylenir çünkü bundan daha yükseği duyulara fazla gelir. Tam tersi şekilde, birini daha yüksek sesle, daha enerjik bir şekilde şarkı söylemeye teşvik etmek için kulaklıklarındaki vokal sesini kısmalarını isteyebilirim ki müziğin seslerini bastırdığını duyabilsinler. Durum ne olursa olsun, bir görevi yerine getirmek zorluysa istediğiniz performansı doğal yollarla teşvik edecek ortamı hazırlamanın bir yolu çoğu zaman vardır.

Konserlerde ışıklandırmayı sanatçının kalabalığı ve içindeki yüzleri görebileceği ya da hiç kimseyi göremeyeceği şekilde ayarlamak, performansı değiştirecektir. Müzisyen kulak içi monitör kullandığı için sadece müziği işitiyor ve seyircinin tepkisini duymuyorsa kalabalığın çığlıklarının müziğe karıştığını duyduğu senaryodan çok farklı çalacaktır. Farklı senaryolar deneyip ortaya çıkan sonuçları gözlemlemek, arzuladığınız performansa ulaşmak için son derece faydalı olabilir.

Başkası İçin Yazın

Genellikle kendi şarkılarını kendi yazan bir müzisyen söz konusu olduğunda, "En sevdiğin sanatçının, bir sonraki albümü için senden bir şarkı yazmanı istediğini hayal et. Nasıl bir şarkı yazardın?" diye sorarım.

En sevdiğiniz sanatçının seslendirmesini duymaktan heyecan duyacağınız bir şey yaratmak, süreci kişisel olmaktan uzaklaştırır ve bestecinin kendinden uzaklaşmasını sağlayabilir. Kadın güçlenmesinin en önemli şarkılarından biri olan "(You Make Me Feel Like) A Natural Woman" Carole King ve Gerry Goffin tarafından yazılmıştır. King –ve sonradan tabii ki Aretha Franklin– tarafından seslendirilmiştir. Sözleri Goffin'in, müziği ise King'in yazdığını öğrendiğimde şaşırmıştım.

Bazen müzisyenlerden, zaman içinde kariyerlerinde oluşabilecek tekdüzelikten kaçınmanın bir yolu olarak, şarkı sözleri ve bakış açısı kendilerininkinden çok farklı olan bir sanatçıyı seçmelerini isterim. Gösterişçi, yırtık bir sanatçı için daha yumuşak ruhlu, tatlı dilli bir söz yazarı seçebiliriz. Şarkılarınızı belirli bir tarzda yazmaya eğilimliyseniz, o tarza tam zıt bir sanatçıyı seçmek ilginç olabilir. Tabii bu, şarkının mutlaka iyi olacağı anlamına gelmez. Önemli olan, işin nereye varacağını görmektir. Bazen sizi tam da gitmek istediğiniz yere götürür.

Diğer alıştırmalar gibi, bu da herhangi başka bir sanat dalına uygulanabilir. Eğer bir ressamsanız en sevdiğiniz sanatçının tarzında orijinal, yeni bir eser yaratmak bir kanal açıp ilginç sonuçlar doğurabilir. Birçok sanatçı, gördüklerinden yola çıkarak öne çıkan yeteneklerinin hangileri olduğuna

dair fikirler oluşturur ve bu fikirler nihayetinde onları sınırlar. Bu nedenle kendinizden sıyrılıp bir başkasının yetenek alanına girmek faydalı olacaktır.

İmgelem Kullanın

Albümü üzerinde çalıştığım grup klavye solosunda sorun yaşıyordu. İstenen hava yakalanamamıştı. Daha görkemli bir şey istiyorduk. Bu yüzden müzikal bir referans yerine bir sahne hayal ettik. Muharebe sonrası oluşmuş bir manzarayı tasvir ettik. "Şöyle bir sahne hayal edelim: Nefes kesici güzellikte ağaçlar ve bitkilerle kaplı yeşil, şahane bir tepede bir muharebe yeni sona ermiş. Duman yavaşça yükseliyor ve tepeye dağılmış, yardım gelmesini bekleyen yaralı askerler görülüyor." Sahneyi çok canlı bir şekilde tasvir ettik, sonra, "Soloyu böyle çal," dedik ve kayda girdik. Klavyeci çok güzel çalmaya başladı.

İmgelem kullanma, o zamandan beri uygulamaya devam ettiğimiz bir teknik oldu. Çoğu zaman, imge ile duymak istediğimiz şey arasında nasıl bir bağlantı kurulduğunu bile bilmeyiz. Belirli bir imgeyi veya hikâyeyi ya da bir film müziği yaptığınızı hayal edip çalmaya başlamak, nereye gideceği kestirilemeyen bir melodiye daha güçlü bir yön duygusu verecektir.

Bilgiyi Kısıtlayın

Şarkı yazarları gruplara stüdyoda kaydetmeleri için bir parçanın demosunu gönderdiğinde, müzisyenlerin demoda yapılan müzikal seçimlerden herhangi bir şekilde etkilenmelerini

istemem. Bu yüzden genellikle başka bir müzisyene, çoğu zaman da bir gitariste şarkıyı dinletirim. Müzisyen akorları öğrenir, notaları çıkarır ve bu notalar gruba verilir.

Daha sonra gitarist ve şarkıcı, çalma hızı dışında ritim hakkında hiçbir fikir vermeyecek şekilde şarkıyı icra edebilirler.

Harika müzisyenlerle çalıştığınızda bu yöntem, şarkıya kendilerinden daha fazla katmaları için onları özgürleştirir. Demonun iyi kabul edilecek bir versiyonunu kaydetmek yerine, yaratıcılıklarını ve karar verme yeteneklerini sonuna kadar kullanarak şarkıyı yeni ve genellikle beklenmedik bir yere taşırlar. Farklı yaklaşımlar denendikten sonra harika sonuçlar çıkmazsa, bu noktada her zaman orijinal demoyu dinleyebilirler, ancak bu durum nadiren gerçekleşir.

Temel ilke, koruyucu bir tavır takınmak ve birlikte çalıştığınız kişilerin yaratıcı süreçleri önünde engel teşkil edebilecek şeyleri deneyimlemelerine izin vermemektir. Sanatçıları en kaba taslağı aşmayacak kadar bilgilendirin. Yaratıcı kişilerin bir işe tüm benliklerini katmalarını istiyorsanız yaratıcılıklarını en özgür biçimde ortaya koymalarını sağlayın. Bir senariste senaryoya dönüştürmesi için kitap, konu özeti ya da cümle vermenize bağlı olarak her birinden çok farklı bir senaryo ortaya çıkacaktır.

Bu alıştırmaların değişmez, kesin kuralları yoktur. Amaç, farklı bakış açıları veya koşullar oluşturarak sizin veya işbirlikçilerinizin nereye varacağını görmektir. Bu denemeleri kendinize uyarlamayı düşünün. Ya da bu belirtilen denemeleri uyguluyorsanız, üzerinde oynamalar yapmaktan ya da zamanı geldiğinde bambaşka değişkenlere yönelmekten

kaçınmayın. Burada asıl önemli olan, alıştırmalar değildir. Amaç, alışılagelmiş yönteminizin ötesine geçmenizi ve sizi daha ileri taşıyacak yeni yollar bulmanızı sağlayacak bir altyapı oluşturmaktır.

Tamamlama

Eser, Üretim aşaması boyunca geliştikçe, elinizdeki tüm seçeneklerin yeterince irdelendiği bir noktaya geleceksiniz.

Tohum tam anlamıyla ifade bulmuş ve siz de onu tatmin edici bir şekilde budamışsınızdır. Ekleyecek, çıkaracak hiçbir şey kalmamıştır. Eserin özü açıkça belirmiştir. Bu durum insana belli bir tatmin duygusu yaşatır.

Bu noktada, yaratıcı sürecin son aşamasına geçeriz.

Tamamlama aşamasında, keşif ve inşa sürecini geride bırakırız. Elimizde bulunan yeterli miktarda işlenmiş malzemeye nihai biçimini verip onu en incelikli haliyle dünyaya sunarız.

Her projenin son rötuşları ve ince ayarları farklıdır. Bunlar resmi çerçevelemek, filmin rengini düzenlemek, şarkının

son miksini yapmak ya da doğru terminoloji kullanıldığından emin olmak için metni yeniden okumak kadar basit olabilir.

Yaratıcı sürecin diğer evreleri gibi, Tamamlama aşaması da hep ileri doğru gittiğiniz bir yolda belirli bir noktayı aşmak değildir. Çalışmanızı paylaşmaya hazırlandığınız süreçte, yapılması gereken daha çok şey olduğunu fark edebilirsiniz. Düzeltme, ekleme, çıkarma ya da başka bir değişiklik gerekebilir. Böylece Üretim veya Deneme aşamalarına geri döner ve bulunduğunuz noktadan tekrar ilerlemeye çalışırsınız.

Tamamlama aşamasını montaj hattındaki son durak olarak düşünebiliriz. Tamamlanmış eseri en yüksek standartlarınıza uyup uymadığını görmek için gözden geçirirsiniz. Eğer bu standartları karşılamıyorsa, üzerinde daha fazla çalışılması için geri gönderilir. Standartları karşılıyorsa onayınızı verir, onu serbest bırakır ve hayatınızda yeni bir sayfa açıp, bir sonraki projeniz üzerinde çalışmaya başlarsınız.

⊙

Tamamlanmasına az kaldığını düşündüğünüzde eserinizi bakış açıları farklı kişilerle paylaşmak faydalı olabilir.

Burada temel amaç, eleştiri ve görüşleri toplamak değildir. Eser sizin eseriniz, ifade sizin ifadenizdir. Görüşleri önemli olan tek izleyici sizsinizdir. Burada asıl amaç, eseri bambaşka bir biçimde deneyimlemenizi sağlamaktır.

Müziği başka birine dinlettiğimizde, onu kendi başımıza dinlediğimizden farklı bir şekilde duyarız. İkinci bir çift kulak ödünç alırız adeta. Burada illa dışarıdan bakıldığında

eserimizin nasıl göründüğünü anlamaya çalışmayız. Asıl derdimiz, kendi bakış açımızı genişletmektir.

Bir makale yazıp bir arkadaşımıza verdiğimizde, henüz onun bakış açısını bile duymadan, eserle olan ilişkimiz değişir. Makaleyi bir akıl hocasına verdiğimizde ise bakış açımız farklı bir şekilde değişir. Eserimizi başkalarına sunarken kendimizi sorgularız. Oluştururken kendimize sormadığımız soruları sorarız. Eseri böyle bir sınırlı kapasitede paylaşmak, altta yatan şüphelerimizi su yüzüne çıkarır.

Birisi çıkıp görüşlerini paylaşırsa, eseri değil kişiyi anlamak için dinleyin. İnsanlar bir sanat eseri hakkındaki görüşlerini paylaşırken size eserden çok kendilerine dair bir şeyler söyler. Her birimiz benzersiz bir dünya görürüz.

Bazen bir yorum tam on ikiden vurur. Zihnimizin bir köşesinde yankı bulur ve esere dair geliştirebileceğimiz bir yön keşfetmemize sebep olur. Diğer zamanlarda ise bir eleştiri sinirimize dokunur ve kendimizi eseri savunurken ya da ona olan inancımızı yitirirken buluruz.

Böyle anlarda, eserden biraz uzaklaşıp ardından tazelenmiş ve önyargılarından sıyrılmış bir zihinle geri dönmek faydalı olabilir. Eleştiri, bize eserimizle yeni bir ilişki kurma fırsatı sunar. Eleştiriye katılabilir ya da en baştaki hislerimize daha da sıkı sarılabiliriz.

Bazen bir meydan okuma, eserin belirli bir yönüne odaklanmamızı ve bunun daha önce düşündüğümüzden daha önemli olduğunu fark etmemizi sağlar. Bu süreçte, eser ve kendimiz hakkında daha derin bir kavrayışa ulaşırız.

Geri bildirim toplarken önerilen çözümler her zaman faydalı görünmeyebilir. Ancak onları tamamen göz ardı

etmeden önce, belki de altta yatan ve fark etmediğiniz bir soruna işaret edip etmediklerini görmeye çalışın.

Örneğin, bir şarkının köprü kısmının çıkarılması yönünde bir öneri geldiyse, bunu "köprüyü tekrar gözden geçirmeye değer" olarak yorumlayabilir ve onu şarkının bütünü bağlamında ele alabilirsiniz.

Gerçekten yenilikçi bir eser yarattıysanız muhtemelen kimilerinin ilgisini çekerken bir o kadarını da itecektir. En iyi sanat eserleri, izleyicileri bölendir. Herkes eserinizi beğeniyorsa muhtemelen yeterince ileri gitmemişsinizdir.

En nihayetinde, eseri beğenmesi gereken tek kişi sizsiniz. Bu eser sizin içindir.

⊙

Esere ne zaman tamamlanmış diyebiliriz?

Bu sorunun cevabını bulmak için bir formül ya da yöntem yoktur. Sezgiseldir:

Eser, tamamlandığını hissettiğinizde tamamlanmıştır.

Sürecin ilk aşamalarında zaman sınırı koymaktan kaçınırken, Tamamlama aşamasında, belirlenmiş bir teslim tarihi, zamanı odak noktasına almanıza ve işi tamamlamanıza yardımcı olabilir.

Sanat eseri, mesai yapıyormuş gibi çalışarak ortaya çıkarılmaz. Fakat mesai yaparak tamamlanabilir.

Bazıları için bu aşama sürecin en zor kısmıdır. *Tamam, bitti*, dememek için büyük bir inatla direnirler. Bu noktaya kadar eserin hamuru hâlâ yumuşaktır. Her şey değişebilir.

Ancak bir kere kalıcı biçimini aldı mı, kontrol elimizden çıkar. Kalıcılığa karşı olan bu çekinmeye, bağlılık korkusu denir ve sanatın ötesinde de yaygındır.

Son bölüm bitmek üzereyken bahaneler üreterek eseri tamamlamayı erteleyebiliriz.

Bunun sebebi, esere duyduğunuz inancı aniden kaybetmek, artık yeterince iyi olmadığına kanaat getirmek olabilir. Gerçekte var olmayan kusurlar buluruz. Önemsiz değişiklikler yaparız. Yapabileceğimizi henüz keşfedemediğimiz daha iyi, daha yaratıcı bir değişiklik bizi bekliyormuş, çalışmaya devam edersek belki bir gün karşımıza çıkacakmış gibi gelir.

Ürettiğiniz eserin tek başına sizi sonsuza dek tanımlayacağını düşünürseniz artık nihai halini aldığına ikna olup onu dünyaya sunmak zor gelir. Kusursuzluğa ulaşma arzusu üzerinizde çok büyük bir baskı yaratır. Adeta donup kalır, ilerleyebilmek için tek yolun, eseri toptan çöpe atmaktan geçtiğine inanabilirsiniz.

Yalnızca bu engelleri aşabilen sanatçıların eserleri dünyayla buluşur. Muhtemelen bilmediğimiz başka çok büyük sanatçılar da vardır ama onlar bu büyük adımı atıp engeli aşamadığı için tanınmıyorlardır.

Hiçbir eserin tek başına bizi tam olarak yansıtmayacağını, ürettiğimiz eserin sadece o andaki halimizi yansıttığını hatırladığımızda o eseri dünyaya sunmak daha kolay olur. Beklersek eser artık gününün yansıması olmaktan çıkar. Bir yıl sonra belki de tamamen farklı bir eser yaratma eğiliminde oluruz. Çalışmalarınız zamana duyarlıdır. Mevsimlerin geçişi bile eserin bizim için taşıdığı değeri azaltabilir.

Çalışmanıza sıkı sıkıya tutunmak, bir günlüğe yıllarca hep aynı hikâyeyi yazmak gibidir. Kaçırılan anlar ve fırsatlar

söz konusudur. Sonraki çalışmalar hayata geçme olanağı bulamaz.

Şüpheler ve sonu gelmeyen endişeler yüzünden yaratıcı süreciniz sekteye uğradığı için daha kaç sayfa boş kalacak? Bu soruyu aklınızın bir köşesinde tutun. Daha özgürce ilerlemenizi sağlayabilir.

Hiçbir şeyin kalıcı olmadığı bir ortamda, durağan eserler üretiriz. Ruhumuzun yadigârlarıdır bunlar. Sonsuza kadar yaşayacaklarını, uzun yıllar boyunca yankı uyandırmaya devam edeceklerini umarız. Bazıları uyandırabilir, çoğu uyandırmaz. Bunu bilmek imkânsızdır. Biz sadece üretmeye devam edebiliriz.

Çalışmanızla uyumlandığınızda, onu dünyayla paylaşıp yolunuza devam etme zamanı gelir.

Her yeni proje, sizin aracılığınızla açığa çıkanları aktarmak için yeni bir fırsattır. Yeni bir deneme, bağlantı kurmak için başka bir fırsattır. İç dünyanızın günlüğünde doldurulan başka bir sayfadır.

⊙

Belki de bir eseri dünyayla paylaşma konusundaki endişeler, daha derin kaygılardan kaynaklanıyordur. Bunlar, yargılanma, yanlış anlaşılma, görmezden gelinme ya da beğenilmeme korkusu olabilir. Aklınıza yeni fikirler gelecek mi? Gelirse bu kadar iyi olacak mı?

Kimsenin umurunda olacak mı?

Sizin ya da eserinizin nasıl karşılanacağına dair kaygılardan kurtulmak, eseri serbest bırakma sürecinin bir parçasıdır. Sanat yaparken, izleyici en son sırada gelir. Eser

tamamlanana ve biz onu sevgiyle karşılayana kadar izleyici tarafından nasıl karşılanacağını ya da onu dünyaya sunma stratejimizi düşünmeye başlamamalıyız.

Bunun bir eserin mükemmel olup olmamasıyla alakası yoktur. Katkıda bulunduğumuz her eseri incelediğimizde kusurlarını görürüz. Eser tamamlandığı anda fark edememiş olabiliriz ama sonradan dönüp baktığımızda genellikle gözümüze çarparlar. Her zaman yapılacak değişiklikler vardır. "Doğru" versiyon diye bir şey yoktur. Her sanat eseri yalnızca bir sürümden ibarettir.

Sanat icra etmenin en büyük ödüllerinden biri, ortaya çıkan eseri paylaşabilmektir. Hiçbir alıcısı olmasa bile bir şeyi yaratma ve dünyayla paylaşma becerimizi geliştiririz. Eserlerimizi tamamlamak, geliştirilmesi faydalı, iyi bir alışkanlıktır. Özgüveni artırır. Güvensizliklerimize rağmen eserlerimizi tamamlayıp yayınlamayı ne kadar başarırsak güvensizliklerimizin üzerimizdeki etkisi o kadar azalır.

Aşırı düşünmekten kaçının. Çalışmanızdan memnun olduğunuzda ve bir arkadaşınızla paylaşma arzusu duyduğunuzda, eseri dünyayla paylaşmanın da zamanı gelmiş olabilir.

Bu son aşama, yeni tohumların ekilmesi için verimli bir zamandır. Bundan sonra olacakların heyecanı, mevcut çalışmayı sona erdirmek için gereken enerjiyi yaratabilir. Yeni fikirler aklınıza gelmeye başladığında elinizdeki projeye odaklanmakta zorlanabilirsiniz. Aslında bu, getirisi olan bir zorluktur. Sıradaki projenin yaşam enerjisiyle dolmak bizi sıkı sıkıya tutunduğumuz mevcut eserden koparır. Çalışmamızı tamamlamak için sabırsızlanırız çünkü bizi çağıran ve heyecanlandıran başka bir fikir vardır.

Bir sonraki projeye başlama zamanını
saat ya da takvimler mi belirler
yoksa sıradaki eserin kendisi mi
zamanının geldiğini söyler?

Bolluk Zihniyeti

İçimizden bir içerik nehri akar. Çalışmalarımızı ve fikirlerimizi paylaştığımızda içerik yenilenir. Hepsini içimizde tutarak akışı engellersek nehir akamaz ve yeni fikirlerin ortaya çıkması yavaşlar.

Bolluk zihniyetinde nehir hiç kurumaz. Fikirler durmadan akmaya devam eder. Sanatçı, daha fazlasının geleceğine olan inancıyla fikirlerini rahatça yayabilir.

Kıtlık zihniyetinde yaşarsak harika fikirleri istifleriz. Bir komedyen, yeni yazdığı ve çok sevdiği bir espriyi anlatmak için mükemmel bir fırsat bulsa bile daha prestijli bir ortamda anlatmak için bekleyebilir. Sanatsal içeriklerimizi kullandığımızda, yerine yeni fikirler gelmeye devam eder. Ne kadar çok paylaşırsak becerilerimiz o kadar gelişir.

Kıtlık zihniyetini seçmek durgunluğa neden olur. Eğer sürekli tek bir proje üzerinde çalışırsak yeni bir projeye başlama şansımız olmaz. Kuraklık korkusu ve mükemmeliyetçilik dürtüsü bizi ilerlemekten alıkoyar ve nehrin akışını engeller.

Her iki zihniyet de evrensel bir kuralı çağrıştırır: Neye odaklanırsak onu elde ederiz.

Zihnimiz, yeterince değerli fikir veya içeriğimiz olmadığı düşüncesiyle sınırlı bir dünya yaratırsa evrenin bize sunduğu ilhamı göremeyiz.

Böylece nehir yavaşlar.

Bolluk dünyasında, eserlerimizi tamamlama ve dünyayla paylaşma kapasitemiz daha yüksektir. Sayısız fikir ve yaratılacak pek çok harika sanat eseri mevcutken üretmeye, paylaşmaya ve ilerlemeye zorlanırız.

Eğer yapacak tek bir çalışmamız varsa ve bu çalışma tamamlandığında yenisine başlama niyetimiz yoksa elimizdekini bitirmeye yönelik bir dürtümüz olmayabilir. Tek bir eserin hayatımızı tanımladığını düşünürsek, gerçekçi olmayan bir mükemmellik idealiyle, üzerinde çalıştığımız eseri durmadan gözden geçirip sürekli üzerinde değişiklikler yaparız.

Bir müzisyen, şarkıların yapabileceğinin altında kaldığını düşünerek albümünü yayınlamayı erteleyebilir. Oysa bir albüm belirli bir zaman diliminin kaydıdır, sanatçının o dönemdeki varoluşunun bir yansımasıdır. Ve hiçbir gün tek başına tüm hayat hikâyemizi anlatamaz.

Hayat boyu yaptığımız çalışmalar, tek herhangi bir projeden çok daha büyük bir anlam taşır. Üzerinde çalıştığımız projeler tüm çalışmalarımızın hikâyesinde olsa olsa birer bölüm sayılabilir. Her zaman yeni bir bölüm başlayacak ve ardından bir başkası gelecektir. Bazıları diğerlerinden daha iyi

olabilir ama bu, odaklanmamız gereken bir nokta değildir. Asıl hedefimiz, bir bölümü tamamlayıp bir sonrakine geçebilme kararlılığını göstermek ve bunu bizi mutlu ettiği sürece devam ettirebilmektir.

Eski çalışmalarınız illa yeni çalışmalarınızdan daha iyi olacak diye bir kural yok. Yeni çalışmalarınızın da eski çalışmalarınızdan daha iyi olacağının garantisi yok. Bir sanatçının hayatında inişler ve çıkışlar olacaktır. Altın çağınızın geride kaldığı düşüncesi, sadece siz öyle olduğuna inandığınız sürece doğru olabilir. Başarabileceğimiz tek şey, her an, her yeni bölümde elimizden gelenin en iyisini yapmaktır.

Geliştirilebilecek daha pek çok nokta, eserin ortaya çıkarılabilecek daha birçok versiyonu hep olacaktır. Bir eser üzerinde iki yıl daha çalışmaya devam edersek, ortaya bambaşka bir sonuç çıkacaktır. Ancak bu sonucun daha iyi mi yoksa daha kötü mü olacağını bilemeyiz, sadece farklı olacağı kesindir. Tıpkı sizin de zaman geçtikçe değişeceğiniz gibi. Yıllarca emek verdiğiniz projeyle artık bağ kurmakta zorlanabilirsiniz. Sizi yansıttığını düşündüğünüz eserdeki yansıma belirginliğini yitirebilir. Eser, aynadan yansıyan anlık görüntü yerine eski bir fotoğraf gibi durabilir. Sizi artık yansıtmadığını düşündüğünüz ve bağınızı yitirdiğiniz bir eseri tamamlamak ve dünyayla paylaşmak, moral bozucu olabilir.

Bolluğun farkına varmak, en parlak fikirlerimiz ve en büyük eserimizin henüz ortaya çıkmadığına dair bizi umutla doldurur. Yaratıcı enerjiyle dolup taşar, sürekli bir şeyler üretip tamamına erdirecek ve hemen ardından bir sonraki projeye geçecek gücü buluruz. Tamamladığımız her yeni çalışmayla deneyim kazanır, işçiliğimizi geliştirir ve kendimize biraz daha yaklaşırız.

Deneyciler ve İş Bitiriciler

Sanatçılar genellikle iki kategoriye ayrılır: Deneyciler ve İş Bitiriciler.

Deneyciler hayal kurmaya ve eserlerinin üzerinde oynamaya düşkündür, eserlerini tamamlamayıp dünyayla paylaşmak onlara daha zor gelir.

İş Bitiriciler için ise durum bunun tersidir. İşi hemen netleştirip son noktaya hızlıca ulaşırlar. Deneme ve Üretim aşamalarının sunduğu olasılık ve alternatifleri keşfetmekle pek ilgilenmezler.

Her iki grup için de diğerinden bir şeyler öğrenmek faydalı olabilir.

İş Bitiriciler ilk aşamalarda daha fazla zaman harcamaktan, minimum gereksinimden daha fazlasını yazmaktan

farklı malzeme, fikir ve bakış açılarıyla denemeler yapmaktan, süreç içinde doğaçlama ve sürprizlere açık olmaktan fayda sağlayabilirler.

Deneyciler ise eserlerinin belirli bir kısmını baştan sona tamamlamaya yönelmenin faydasını görebilirler. Söz konusu bir çizim, şarkı veya kitap bölümü, hatta çalışma için temel teşkil edecek bir kararı vermek bile olabilir.

Örneğin bir albümü ele alalım. Müzisyenseniz ve on şarkı üzerinde uğraşıyorsanız odağınızı daraltıp iki şarkıyla ilgilenin. Elimizdeki iş, odaklanması ve üstesinden gelmesi daha rahat bir ölçekte ele aldığımızda kolaylaşır. Küçük bir kısmı bile tamamlamak güveninizi artırır.

İkiden üçe varmak, sıfırdan ikiye varmaktan daha kolaydır. Eğer üçüncü adımda takılırsanız onu atlayıp dördüncü ve beşinci adımları tamamlayın.

Projenin olabildiğince çok unsurunu takılıp kalmadan tamamlaya çalışın. İş yükü azaldığında takıldığınız kısımlara geri dönmek çok daha kolay olacaktır. Çoğu zaman diğer kısımları tamamlarken edindiğimiz bilgi, daha önceki engellerin üstesinden gelmenin anahtarı haline gelir.

Geçici Kurallar

Yaratıcı süreç büyük ölçüde kuralları görmezden gelmeyi, önemsememeyi, reddetmeyi ve uyduğumuzun farkında bile olmadığımız kuralları ortaya çıkarıp kökünü kazımayı içerir. Öte yandan bazı kurallar koymanın, belirli bir projenin sınırlarını tanımlayacak araç olarak kuralları kullanmanın gerektiği yerler de vardır.

Malzeme, zaman ve bütçe kısıtlamaları olmadığında, seçenekleriniz sınırsızdır. Sınırlamaları kabul ettiğinizde ise seçenek yelpazeniz daralır. İster tasarım ister zorunluluk tarafından dayatılsın, sınırlamaları fırsat olarak görmek faydalıdır.

Bunu, her projeye özel bir renk paleti belirlemek gibi düşünebilirsiniz. Bu kısıtlamalar altında, problemleri çözmek için çok spesifik yollara başvurmak gerekir ve en aşikâr

çözümler seçenekler dahilinde bulunmayabilir. Bu kısıtlamalar çalışmanıza kendine has bir nitelik ve çığır açıcı sonuçlar ortaya çıkarma potansiyeli kazandırıp geçmiş çalışmalarınızdan ayırabilir. Alışılmışın dışında kalan problemler, özgün çözümler doğurur.

Georges Perec, Fransız alfabesinin en sık kullanılan harfi olan "e" harfini hiç kullanmadan bir kitap yazmıştı. Bu kitap, modern edebiyatın en ünlü deneysel eserlerinden biri haline gelmiştir.

Ressam Yves Klein paletini tek bir renkle sınırlamaya karar vermişti. Kararı, mavinin daha önce hiç kimsenin görmediği bir tonunu keşfetmesine yol açtı. Tonun kendisi birçok kişi tarafından doğrudan sanat olarak görüldü ve daha sonra "Uluslararası Klein Mavisi" olarak adlandırıldı.

Yönetmen Lars von Trier, film yapımında yapaylığı azaltmayı amaçlayan Dogma 95 Saflık Yemini adlı on kural belirlemişti. Bu kurallar şu şekildeydi:

1. **Çekimler gerçek mekânda yapılmalı, sahne dekoru ya da mekânın doğal parçası olmayan unsurlar kullanılmamalıdır.**
2. **Sadece öykü evreninden ve mekândan kaynaklanan sesler kullanılmalı, herhangi bir dış ses veya sahnede yer almayan müzik kullanılmamalıdır.**
3. **Kamera elde taşınmalıdır. Hareketlilik ve durağanlık elde taşınan kamera ile elde edilmelidir.**
4. **Film renkli olmalıdır, özel ışıklandırma kullanılamaz. Doğal ışık çekim için yetersizse kameraya tek bir ışık takılabilir.**
5. **Görsel hilelere başvurmak ve kamera filtresi kullanmak yasaktır.**

6. **Gerçek dışı, etkileyicilik amaçlı sahnelere yer yoktur (sahnelenmiş cinayetler, gösterişli aksiyonlar, dublör kullanımı, vs.).**
7. **Coğrafi yabancılaştırma kesinlikle yasaktır, film şimdide ve bulunulan yerde geçmelidir.**
8. **Tür filmleri çekilemez.**
9. **Filmler sadece 35 mm formatında çekilebilir.**
10. **Yönetmenin adı belirtilmemelidir.**

Bu manifesto açıklandıktan üç yıl sonra, Thomas Vinterberg tarafından yönetilen ilk resmî Dogma 95 filmi yayınlandı. *Festen* (Şölen) adlı film, yayınlanır yayınlanmaz eleştirmenlerden tam not aldı ve 1998 Cannes Film Festivali'nde Jüri Ödülü'nü kazandı.

Klavyeci Money Mark, Lars von Trier'den esinlenerek, müziğe uygulanabilir bir dizi benzer kural oluşturdu ve en çok beğenilen albümlerinden birini bu kurallara göre kaydetti.

Beyzbol ya da basketbolun kuralları oyunu belirler ve nadiren değiştirilir. Yenilikler sadece bu kurallar içinde getirilir. Biz sanatçılarsa her seferinde yeni bir dizi kural oluştururuz. Bir keşif bizi zorladığında veya dikkatli bir değerlendirmenin ardından ya da projenin ortasında bu kuralları çiğnemeyi seçebiliriz. Bu değişiklikleri yapmak kolay olsa da eğer ciddiye alınmazlarsa kurallar pek bir işe yaramaz.

Kuralın iyisi kötüsü yoktur. Sadece uygun durumda sanatsal fayda sağlayan ya da sağlamayan kural vardır. Amaç mümkün olan en güzel eseri yaratmaksa bu amaca gerçekten hizmet eden talimatlar hangileriyse kullanılması gereken kurallar onlardır.

⊙

Kurallarla kısıtlanmak en çok da deneyimli sanatçılar için değerlidir. Eğer belirli bir alanda kendinizi kanıtlamışsanız geçici kurallar belirli kalıpları kırmak için yararlı olabilir. Sizi kendinizi daha da geliştirmeye, yenilik getirmeye ve kendinizin veya çalışmalarınızın yeni bir yönünü ortaya çıkarmaya zorlayabilirler.

Bazı virtüöz sanatçılar daha az aşina oldukları enstrümanlara veya mecralara geçmeyi tercih ederler çünkü bu meydan okuma onların teknik hünerlerinin ötesinde nasıl bir sanatçı olduklarını ortaya çıkarmalarını sağlar.

Sizi konfor alanınızın dışına çıkmaya zorlayacak değişiklikler yapın. Hep dizüstü bilgisayarda yazıyorsanız not defteri kullanmayı deneyin. Normalde sağ elinizi kullanıyorsanız sol elinizle resim yapın. Melodilerinizi enstrümantal parçalar üzerine kuruyorsanız çalgı eşliği olmadan melodi yazmayı deneyin. Profesyonel ekipman kullanarak çekim yapıyorsanız koca bir filmi sadece telefonunuzun kamerasıyla çekmeye çalışın. Bir oyuncu olarak rolünüze daima önceden araştırma yaparak hazırlanıyorsanız doğaçlama yapmayı deneyin.

Neyi seçerseniz seçin, normal ritminizi bozacak bir yol belirleyip sizi nereye götüreceğini görün. Koyduğunuz kısıtlamaların doğası gereği, ortaya çıkacak çalışma mutlaka öncekilerden farklı olacaktır. Daha iyi olup olmayacağının pek bir önemi yoktur. Amaç kendinizi keşfetmektir.

Genellikle kısa paragraflar yazıyorsanız uzun paragraflarla denemeler yapabilirsiniz. Ortaya çıkan yeni biçim o kadar hoşunuza gitmeyebilir, ancak bu süreçte kısa paragraflarınızı geliştirecek bir şeyler öğrenmeniz muhtemeldir.

Kuralları çiğneyerek, geçmişteki seçimlerinizi daha iyi anlamaya başlarsınız.

Bazı başarılı sanatçılar tarz veya yöntem değişikliğine gitmeyi düşünürken takipçilerinin vereceği tepkiden endişe ederler. Kendilerine şunu sorarlar: *Takipçilerim bu yolculukta bana eşlik edecek mi?*

Yeni ufuklar keşfederken bazı hayranlarınızı kaybedebilirsiniz. Yeni hayranlar da kazanabilirsiniz. Her ne olursa olsun çalışmalarınızı aşina olduğunuz sınırlar içinde sürdürdükçe hem kendinize hem de takipçilerinize haksızlık edersiniz. Sürekli aynı yörüngede dolandığınızda merak ve keşif duygunuz kaybolup yaratıcılığınız körelebilir.

Kurallar bilinci biçimlendirmenin bir yoludur.

Büyüklük

Bir dağın tepesinde sonsuza dek tek başınıza yaşayacağınızı hayal edin. Hiç kimsenin ziyaret etmeyeceği bir ev inşa ediyor, kimse görmeyecek olsa da günlerinizi geçireceğiniz mekânı şekillendirmek için zaman ve çaba harcıyorsunuz.

Parkeler, tabaklar, yastıklar, hepsi muhteşem. Her şey zevkinize göre özenle seçilmiş.

Büyük bir sanat eseri yaratmanın özünde işte bu yatar. Ne tür kısıtlamalar söz konusu olursa olsun, her bir projeye tüm benliğimizi katarak kendi güzellik anlayışımızı ortaya koyarız. Bir eser yaratmanın tek gerçek amacı budur. Bunu bir adak sunmak, bir ibadet olarak düşünebilirsiniz. Kendi zevkimiz uyarınca, elimizden gelenin en iyisini yaparız, başkalarını dikkate almayız.

Sanat eserlerini sadece kendimiz için yaratırız.

Büyüklük ve seçkinlik anlayışı, bizzat sanat anlayışı gibi, kişiden kişiye değişir. Standart bir ölçütü yoktur. İzleyici kitlemiz tek kişiden oluşur.

"Ben beğenmiyorum ama başkası beğenecektir," diye düşünüyorsanız, kendiniz için sanat yapmıyorsunuz demektir. Bu düşünce ticarete atıldığınızı gösterir. Bunda yanlış bir şey yoktur, sadece yaptığınız şey sanat olmayabilir. Bu ikisini birbirinden ayıran keskin bir çizgi yoktur. Ortaya koyduğunuz eser ne kadar basmakalıpsa, popülerliğin sığ sularında yüzüyorsa muhtemelen sanattan da o kadar uzaklaşmış demektir. Doğrusu, bu yaklaşımla sergilenen yaratıcılık çoğu zaman kendi hedeflerine ulaşmakta bile başarısız olur. Bir başkasının neyi sevebileceğini tahmin etmek için bizim de aynısını sevmemizden daha geçerli bir ölçüt yoktur.

Eleştirilme korkusu... Ticari bir sonuca bağlılık... Geçmiş çalışmalarla rekabet... Zaman ve kaynak kısıtlamaları... Dünyayı değiştirme arzusu... "Ne olursa olsun, yapabileceğimin en iyisini yapmak istiyorum" düşüncesinin dışındaki her şey, seçkinlik arayışını baltalayan etkenlerdir.

Eserinizin getirisine odaklanmak yerine, kendinizi hiçbir şekilde sınırlamadan, sanatınızı mümkün olan en iyi noktaya taşımak için ona neler katabileceğinize odaklanın.

Maksimum hıza ulaşmak için tasarlanmış bir araba gibi yalnızca işlevsel amaca yönelik bir şey yaratıyorsanız diğer niyetler önemli olabilir. Ancak projeniz tamamen sanatsal amaç taşıyorsa iç sesinizi saf yaratıcı niyete odaklanacak şekilde yönlendirin.

Sadece büyük bir eser yaratmak amacıyla hareket ettiğinizde bir dalgalanma etkisi oluşur. Yaptığınız her şey için bir

çıta belirlenir ve bu çıta işinizi yeni zirvelere taşımakla kalmaz, aynı zamanda tüm hayatınızın enerjisi ve titreşimini de yükseltebilir. Hatta başkalarına da elinden gelenin en iyisini yapmaları için ilham verebilir. Büyüklük büyüklüğü doğurur. Bulaşıcıdır.

Başarı

Başarının ölçüsü nedir?

Başarı popülerlik, para veya eleştirel saygınlık değildir. Ruhun mahremiyetinde ortaya çıkar. Tek bir görüş bile sunulmadan önce, çalışmanızı tamamladığınıza karar verdiğiniz anda gelir. Eserinizin tüm potansiyelini ortaya çıkarmak için elinizden geleni yaptığınızda. Memnuniyet duyduğunuz ve onu serbest bırakmaya hazır olduğunuzda.

Başarı sizden başka hiçbir değişkenle ilgili değildir.

İlerlemek de bir başarıdır. Bir eseri tamamlayıp dünyayla paylaştığımız ve yeni bir projeye başladığımızda bu başarıyı elde etmiş oluruz.

Bu sessiz sedasız başarı hissinden sonra yaşanacak her şey piyasa koşullarına bağlıdır. Bizim kontrolümüzün dışındaki koşullara yani. Bizim görevimiz, yeteneklerimizi sonuna kadar zorlayarak güzel eserler yaratmaktır. Bu eserler bazen alkışlanır ve ödüllendirilir, bazen de olumlu karşılık görmez. Başkalarının neyi seveceğini tahmin etmeye çalışarak içgüdülerimizi ikinci plana atarsak en iyi eserimizi asla ortaya çıkaramayız.

⊙

Popüler başarı, çalışmayı ve değeri ölçmek için yeterli değildir. Bir eserin ticari başarı elde edebilmesi için zamanlama, dağıtım ağı, kültürel atmosfer ve çalışmanızın güncel olaylarla ilgisi gibi birçok koşulun elverişli olması gerekir, ki bunların hiçbirinin projenin ne kadar iyi olduğuyla ilgisi yoktur.

Bir eserin yayınlandığı gün küresel bir felaket yaşanırsa eser gölgede kalabilir. Üslubunuzda bir değişiklik yaptıysanız hayranlarınız ilk başta buna olumlu yaklaşmayabilir. Başka bir sanatçının merakla beklenen bir eseri aynı gün piyasaya sürülürse sizin eseriniz aynı etkiyi yaratmayabilir. Değişkenlerin çoğu tamamen kontrolümüz dışındadır. Elimizde olan tek şey, yapabileceğimizin en iyisini yapmak, yaptığımızı paylaşmak, bir sonrakine başlamak ve arkamıza bakmamaktır.

⊙

İçimizdeki bir boşluğu dolduracağı umuduyla dışsal başarıyı arzulamak olağan bir durumdur. Bazıları başarının yetersizlik hissine şifa olacağını umar.

Takdire dayalı başarı için gayretle çalışan sanatçılar, işin gerçeğiyle karşılaştıklarında genellikle hazırlıksız yakalanırlar. Popülerlik birçok yönden sanıldığı gibi değildir. Sanatçılar popülerliği yakaladıktan sonra da genellikle kendilerini boşlukta hissetmeye devam ederler, hatta muhtemelen öncekinden de daha fazla.

Başarının sancılarınızı dindireceğini düşünüyorsanız işe yaramaması umutsuzluğa yol açabilir. Hayatınızın çoğunu peşinde koşarak geçirdiğiniz şeyin güvensizliklerinizi ve kırılganlıklarınızı gidermediğinin farkına varmanız bunalıma girmenize neden olabilir. Dahası, artık kaybedecek daha çok şeyiniz olduğundan, üzerinizdeki baskı daha da artar. Bu müthiş hayal kırıklığıyla nasıl başa çıkacağımız bize hiç öğretilmez.

Sadık bir dinleyici kitlesi, özgürlüğünüzü kısıtlıyormuş gibi gelmeye başlayabilir. Bir müzisyen, sadece sevdiği için belirli bir tür üzerinde çalışmaya başlayabilir ve bu türde büyük başarı elde edebilir. Sonradan başka bir türde müzik yapmak istese bile artık ticari başarılarında pay sahibi olan menajerler, basın danışmanları, temsilciler ve asistanlar gibi başka taraflar da söz konusu olduğu için başarıyı yakaladığı türün dışına çıkmakta zorlanabilir. Kişisel düzeyde kendi kimliğini bile alışık olduğu tarzla özdeşleştirebilir.

İçinizde değişmek ve gelişmek için bir istek uyandığında, hislerinize kulak vermek akıllıca olur. Yoksa, elinizdekileri kaybetme korkusu sizi bir çıkmaza sokabilir. Sizi doğru yansıtmayan bir çalışmayı sürdürme mecburiyetinde kalmak hem keyif vermez hem de o çalışmaya olan inancınızı kaybetmenize neden olur. Sonuçta, anlamını yitiren bir çalışmanın insanları etkilemesi de zaten mümkün değildir.

Başarıyı eserlerinizin tarzı sayesinde yakaladığınızı düşünmek yerine, o tarzda eser verirken sergilediğiniz tutkunun sizi başarılı kılmış olabileceğini göz önünde bulundurun. Dolayısıyla tutkunuz başka bir yöne kayarsa onu takip edin. İnsanları etkileyen şey, sezgilerinize duyduğunuz güven ve heyecanınızdır.

Bir eser bir bakış açısından büyük bir başarı olarak görülebilirken başka birinde feci bir başarısızlık sayılabilir. Sanatçının kendi başarı algısı kariyerinin şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir. Birçok ölçüte göre başarılı olan bir eserin başarısızlıkla yaftalanması, sanatçının kariyerinde ilerlemesini zorlaştırabilir.

Bu yüzden kişisel başarı anlayışınızı korumak esastır. Hakkınızdaki kamuoyu algısı nasıl olursa olsun, her yeni eserinizi, kamuoyu algısının etkisinde kalmadan, kaybedecek bir şeyiniz yokmuş gibi yaratmalısınız.

Sonucu önemsemeden
yaratıp paylaşmayı başarabilirsek
eserin özüne en sadık biçimde
ortaya çıkma olasılığı da artar.

Kendine Dışarıdan Bakma
(Olasılıklar)

Hayatınızda olup bitenlere tam da yaşandıkları anlarda dışarıdan bakmayı deneyin.

Yıllardır üzerinde çalıştığınız romanın taslağı yangında kül oldu, romantik ilişkiniz iyi gittiğini düşündüğünüz anda bitti ya da sevdiğiniz bir işi kaybettiniz diyelim. Ne kadar zor görünse de bu gibi olayları bir film kahramanının aşılmaz görünen bir zorlukla karşı karşıya kaldığı çarpıcı sahneyi izlermiş gibi deneyimlemeye çalışın.

İzlediğiniz hem sizsiniz hem değilsiniz.

Kalp kırıklığının acısına, işten çıkarılmanın stresine ya da bir kaybınızın ardından kedere gömülmek yerine kendinize dışarıdan bakmak şu tepkiyi vermenizi sağlayabilir:

Hikâyedeki bu sürpriz gelişmeyi hiç beklemiyordum. Acaba kahramanımızın başına bundan sonra ne gelecek?

Sahne her zaman değişir; ayrıca bir sonraki sahne güzelliklerle dolu ve tatmin edici olabilir. Belki de yaşanan zor zamanlar, bu yeni olasılıkların ortaya çıkmasını sağlamak içindir.

Son, aslında son değildir. Ne karanlık ne de aydınlık, hikâyenin bitiş noktasıdır. Birbirlerine bağımlı bir döngü içinde durmadan devam ederler. İyi ya da kötü olarak nitelendirilemezler, sadece var olurlar.

Yaşadığınız bir deneyimi hikâyenizin tamamı olarak görmemek, soğukkanlı ve tüm olasılıklara açık bir tavır sergilemenize yardımcı olacaktır. Kötü olaylar, yoğun bir şekilde odaklandığımızda gözümüzde büyüyüp felaket gibi görünebilir. Ancak bunlar yaşamınızın sadece küçük bir kesitidir. Bir deneyim, ne kadar uzaklaşıp dışarıdan bakarsınız o kadar önemsizleşir.

Seçim sizin: Mesafe koyamayıp kafaya takabilir ya da uzaklaşıp dışarıdan bakabilirsiniz.

Bir çıkmaza girdiğimizde, umutsuzluğa kapılabiliriz. Kendimizi olaylardan soyutlama ve bakış açımızı yeniden ayarlayarak bir zorluğun içinde ve etrafında yeni yollar görme becerisi sınırsız fayda sağlayacaktır.

Bu ilkeyi yaşamımızda uygulamayı başardığımızda hayal gücümüz bizi belirli hikâyelere, kişisel ve kültürel koşullanmışlıklarımıza bağlı kalmaktan kurtarır. Sanat bizi saplanıp kaldığımız durumdan çıkarma, zihnimizi olasılıklara açma ve her şeyin içinde bulunan sonsuz enerjiyle yeniden bağlantı kurmamızı sağlama gücüne sahiptir.

Coşku

Hiç müzik dinlerken büyülenmiş gibi kendinizi kaptırdığınız oldu mu? Peki ya kitap okurken ya da bir tabloya bakarken?

Yaratıcı çalışmalara yönelmenizin asıl nedenlerinden biri de duyusal hazzın, olgunluğunun zirvesinde bir meyveyi ısırmışsınız gibi damağınızda bıraktığı tat olabilir.

Bir eserin kusursuz dengeyi yakalamadan önce geçtiği tüm evreleri düşünün. Sonuçsuz kalan tüm denemeleri, hiçbir yere varmayan fikirleri, verilen zor kararları, her şeyi değiştirecek gibi görünen küçük dokunuşları…

Bir sanatçı yaratıcı süreçteki bu kritik anların değerlendirmesini nasıl yapar? Eserin ve çalışmalarınızın iyi ve doğru yönde ilerlediğini nasıl anlarsınız? İlerlediğinizin işareti nedir?

İsterseniz bu işarete bir his deyin. İçinizden gelen bir ses. Sizi güldüren sessiz bir fısıltı. Odaya girip bedeninizi ele geçiren bir enerji. İsterseniz haz, neşe, mutluluk deyin. Sizi birdenbire ele geçiren uyum ve tatmin duygusu.

İşte bu, coşkudur.

Coşku bize doğru yönü gösteren pusulamızdır. Yaratım sürecinin doğal bir parçasıdır. Çalışıp çabalarken aniden bir şeylerin değiştiğini fark eder, bir aydınlanma yaşarsınız. Ufak bir düzeltme yaparsınız ve önünüzde nefes kesici yeni bir yol belirir.

Sanatçı yaratma sancısı çekerken eser gözüne son derece sıradan görünebilir. Sonra birdenbire bir şeyler değişir, belki bir aydınlanma yaşanır ve aynı eser artık olağanüstü görünür.

Sıradan bir eserin büyük bir esere dönüşmesi için çok ufak bir dokunuş yeterli olmuştur. Bu sıçramanın nasıl gerçekleştiği her zaman anlaşılamayabilir ama gerçekleştiğini açıkça bilir ve heyecan duyarsınız.

Bu değişim, projenin herhangi bir noktasında meydana gelebilir. Bir süredir hiçbir yere varmayan bir yolda ilerlerken yeni bir notaya basar ve bir anda büyülenirsiniz. Kendinizi kaptırırsınız. Dürtülür, dualarınız kabul olmuş gibi enerjiyle dolup taşarsınız.

Bu duygu, doğru yolda olduğunuzun onayıdır. Devam etmeniz için bir hatırlatmadır. Büyük bir eser yaratma yönünde çalıştığınızın, eserin sağlam bir temele dayandığının ve içinde derin bir gerçek yattığının işaretidir.

Bu, aydınlanma yaratıcılığın özüdür. Tüm bedenimizle hissederiz. Dikkatimizi canlanmaya, kalp atışlarımızı hızlanmaya, bizi de beklenmedik bir şaşkınlıkla gülmeye sevk eder. Var olduğunu bile bilmediğimiz yeni olasılıkların kapısını

aralar ve daha büyük bir ideale dair fikir verir. Bu deneyim o kadar heyecan vericidir ki işin tüm zorlu ve daha az ilgi çekici kısımları bile yapmaya değer hale gelir.

Noktaların birleştiği, tüm resmin net bir şekilde ortaya çıktığı o anları dört gözle bekleriz. Bu tamamlanmışlık, bize büyük bir tatmin duygusu sağlar.

⊙

Coşku, özünde ilkel bir duygudur. Zihinsel değil, daha çok bedensel bir tepkidir. Her zaman mantıklı bir açıklaması olmasına veya tam olarak anlaşılmasına gerek yoktur. Bizim için önemli olan, coşkunun bizi yönlendirmesine izin vermektir.

Zihinsel becerilerimiz, eserimizi tamamlamamıza ve geriye dönüp baktığımızda bizi tatmin eden şeyin ne olduğunu anlamamıza yardımcı olabilir; ancak bir sanat eseri yaratmak, zihnin sınırlarının ötesine geçmeyi gerektirir. Genellikle nasıl yaratabildiğimizi tam anlamıyla kavrayamadığımız, kendimizi şaşırtacak kadar büyük eserler ortaya çıkarmak da yaratmanın büyüsünün bir parçasıdır.

Ruhumuzun derinliklerinde gizli kalıp keşfedilmemiş duygu ve düşüncelerimiz, şarkı sözleri, film sahneleri ve tuvallerde karşımıza çıkabilir. Birçok sanatçı, eserleri yayınlandıktan uzun bir süre sonra, bunun aslında iç dünyalarının derinliklerinin gayriihtiyari ve şifreli bir ifşası olduğunu anlar. Benliklerinin bir parçası bir çözüme ulaşmaya ya da sesini duyurmaya çalışıyordur.

Eserimizin derinliğinin çok da bir önemi yoktur. Ama sezgilerinizi ve bedensel tepkilerinizi dinleyip peşlerinden

giderseniz normalde ulaşamayacağınız derinliklere erişme ihtimaliniz oldukça yüksektir.

Coşku farklı biçimlerde tezahür edebilir. Bazen, yanıtını bilmediğinizi düşündüğünüz bir soru sorulduğunda ve sezgisel bir kavrayışla soruyu kusursuzca yanıtladığınızda, rahatlamayla karışık bir heyecan biçiminde ortaya çıkar. Vücudunuz dingin bir enerjiyle dolar ve özgüven patlaması yaşarsınız.

Bazen de sizi şaşırtacak derecede güçlü duygular hissedersiniz ve gerçeklik algınız altüst olur. Karşı yönde akan bir trafiğe girmiş gibi, yaşananlara inanamayıp adeta donup kalırsınız.

Coşkunun üçüncü bir tezahürü daha vardır: Farkında olmadan yavaşça gerçeklikten uzaklaşırsınız. Bir şarkıyı dinlerken, gözlerinizi kapattığınızda kendinizi bambaşka bir yerde bulursunuz. Şarkı sona erdiğinde, bir anlık bir rüyadan uyanmış gibi tekrar bedeninize dönersiniz ve bu durum sizi şaşırtır.

Yaratıcı çalışmalarınızda bu duygularla bağlantı kurun. İçinizden gelen tepkileri dikkatle izleyin. Coşkunun sizi yönlendirmesine izin vermek, yaratıcı sürecin en etkili ve kıymetli kısmıdır.

Referans Noktası

Uzun süredir takip ettiğiniz bir sanatçı bazen alışılmadık, yenilikçi bir parça yayınlar.

İlk dinlediğinizde tuhaf gelir. Tanıdık gelmez. Aklınızda bir yere yerleştiremezsiniz. Hoşunuza gitmeyebilir. Hatta onu reddedebilirsiniz.

Ancak parçayı tekrar tekrar dinlemek için kendinizi zorlarsınız. Zihninizde yeni bir kalıp oluşmaya başlar. Başta tuhaf gelen, biraz daha aşina gelir. Önceki parçalara nasıl bağlandığını görmeye başlarsınız. Hoşunuza gitse de gitmese de zihninizde yer edinir.

Gün gelir, onsuz yaşayamayacağınızı fark edersiniz.

Sevdiğimiz bir sanatçının beklentilerimizi boşa çıkarması ya da yeni bir sanatçının yerleşik standartlara meydan

okuması kafa karıştırıcı olabilir. Bu tür çalışmalar ilk başta hoşumuza gitmeyebilir ya da hiç ilgimizi çekmeyebilir. Yeni palete alışma sürecini atlattıktan sonra, bunlar en sevdiğimiz eserlerden birine dönüşebilir. Buna karşın, hemen hoşumuza giden eserler ileride aynı etkiye sahip olmayabilir.

Aynısı kendi üretim sürecimizde de gerçekleşebilir.

Bir soruna çözüm ararken ya da yeni bir projeye başlarken, ortaya çıkan seçeneğe güçlü bir olumsuz tepki verebilirsiniz. Bu, fikir çok yeni olduğu için herhangi bir bağlama sahip olmadığınızdandır. Elinizde bir bağlam olmadığında, yeni fikirler yabancı ya da tuhaf gelebilir.

Bazen beklentilerimizle en az örtüşen fikirler en yenilikçi olanlardır. Doğaları gereği, devrimci fikirlerin ait olduğu bir bağlam yoktur. Kendi bağlamlarını kendileri yaratırlar.

Kökten yeniliği ilk kez deneyimlediğimizde, ilk tepkimiz onu elimizin tersiyle itmek ve *bu bana göre değil*, demek olabilir. Olmayabilir de. Bazen de bu yenilik en kalıcı iz bırakan ve önemli çalışmalarımızın ortaya çıkmasına yol açar.

Güçlü tepkilerin farkına varıp üzerlerinde durun. Bir deneyimden hemen soğuduysanız nedeni incelemeye değerdir. Güçlü tepkiler genellikle daha derin anlam katmanlarına işaret eder. Bunları keşfederken, belki de yaratıcılık yolculuğunuzun bir sonraki adımına yönlendirileceksinizdir.

Rekabet Etmeme

Sanat eseri, onu yaratan kişiyi yansıtır.

Amacı, kim olduğumuzu ifade etmektir.

Bu da rekabeti anlamsız kılar. Her sanatçının oyun alanı kendine özgüdür. Siz sizi en iyi temsil eden eseri yaratırsınız, başka bir sanatçı da kendisini en iyi temsil eden eseri yaratır. İkisi birbiriyle kıyaslanamaz. Her sanat eseri, onu ortaya çıkaran sanatçının aracılığıyla kültüre sunduğu benzersiz katkı üzerinden değerlendirilir.

Bazıları rekabetin bizi büyük eserler ortaya çıkarmaya teşvik ettiğini savunabilir. Başkalarının elde ettiği başarılara meydan okumak, bizi yaratıcılığımızın sınırlarını zorlamaya itebilir. Ancak çoğu durumda bu rekabet enerjisi daha düşük bir titreşimde salınır.

Başka bir sanatçıdan daha iyi performans gösterme veya daha iyi bir eser ortaya koyma isteği nadiren gerçekten büyük bir eser üretmekle sonuçlanır. Bu yaklaşım yaşamın geri kalan kısımlarında da olumlu bir etki sağlamaz. Theodore Roosevelt'in belirttiği gibi, kıyaslama neşeyi öldürür. Ayrıca, bir başkasını küçültmek amacıyla bir şeyler yaratmak istemenin ne anlamı var?

Ancak seçkin, büyük bir eserin bizi de büyük eserler yaratmak için harekete geçirmesinin altında farklı bir enerji yatar. Alanımızda çıtanın yükseldiğini görmek bizi daha da yükseğe çıkmaya teşvik edebilir. Yükseklere ulaşmaya odaklı enerji, alt etmeye odaklı enerjinden oldukça farklıdır.

Brian Wilson, Beatles'ın *Rubber Soul* albümünü ilk dinlediğinde mest olmuştu. "Hayatta tek bir şey başaracaksam o da bunun kadar iyi bir albüm yapmak olacak," diye düşünmüştü. "Albümü dinlediğimde o kadar mutlu oldum ki hemen gidip 'God Only Knows'u yazmaya başladım," diye de açıkladı.

Bir başkasının yarattığı muhteşem bir eser karşısında mutluluk duymak ve bu eserden ilham alarak kendi sanatımızı aynı seviyeye çıkarmayı istemek rekabet değil, işbirliğidir.

Paul McCartney, Beach Boys'un *Pet Sounds* adlı albümünü dinlediğinde aynı şekilde çok etkilenmiş ve gözyaşlarına boğulmuş, "God Only Knows"u yazılmış en iyi şarkı ilan etmişti. Beatles, bir diğer başyapıt olacak *Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band*'i yaratırken büyük bir heyecanla *Pet Sounds*'u tekrar tekrar çaldı. Beatles'ın prodüktörü George Martin, "*Pet Sounds* olmasaydı *Sgt. Pepper* ortaya çıkmazdı," diyecekti. "*Pepper, Pet Sounds* kadar büyük bir albüm yapma girişimiydi."

Yaratıcı süreçteki bu karşılıklı etkileşim, ticari rekabete değil, karşılıklı sevgiye dayanıyordu. Birbirlerini muhteşem eserler yaratmaya doğru bu şekilde ileriye taşımaları hepimizin yararına olmuştur.

Yaratıcısını en iyi yansıtan eserin hangisi olduğunun sıralamasını yapabilecek bir sistem mevcut değil. Büyük, seçkin sanat eserleri, tüm yaratıcıları daha yüksek ve daha derin seviyelere ulaşmaya çağıran birer davettir.

⊙

Sonsuz kazanç sağlayabilecek başka bir tür rekabet türü daha var: gelişmesi sanatçının hayatı boyunca devam eden bir hikâye. Bu, kişinin kendisiyle rekabet etmesidir.

İnsanın kendisiyle girdiği rekabeti, ilerleme ve gelişim arayışı olarak düşünün. Amacımız diğer çalışmalarımızı alt etmek değildir. Çalışmalarımızı daha ileri taşımak, üstünlük sağlamak yerine gelişimi hedeflemektedir.

Becerilerimiz ve zevklerimiz değişip gelişebilir ve zaman içinde farklı nitelikte eserler ortaya çıkarabiliriz, ancak bunların hiçbiri bir diğerinden daha fazla veya daha az olarak değerlendirilemez. Bu eserlerin her biri o anda kim olduğumuzu yansıtan şipşak fotoğraflar gibidir. Hepsi yaratıldıkları andaki en iyi eserimizdir.

Her yeni projede, belirli bir zaman diliminde iç dünyamızı en güzel şekilde yansıtmak için kendimizi zorlarız.

Kendinizle rekabet ruhu içinde, kendinizi daha ileri gitmeye ve beklenmedik olanı yapmaya zorlayın. Büyük bir eser yaratmayı başarmak bile sizi durdurmasın. Daha da ileri gidin.

Öz

Ne kadar karmaşık olursa olsun yarattığımız her eserin temelini oluşturan bir öz vardır. İskeletin kasları desteklemesi gibi, eser de bir ana kimlik veya temel yapıya dayanır. Kimileri buna "benlik" de der.

Bir çocuk, ev resmi çizdiğinde bu evin penceresi, çatısı ve kapısı olabilir. Pencereyi silip resme baktığınızda, gördüğünüz hâlâ bir evdir. Kapıyı silerseniz yine bir evdir. Çatıyı ve dış duvarları silip pencereyi ve kapıyı bırakırsanız çizimin hâlâ bir ev olup olmadığı artık net değildir.

Aynı şekilde, her sanat eserinin de kimliğini oluşturan benzersiz, can veren bir özelliği vardır. Bu özellik, tema, düzenleyici ilke, sanatçının bakış açısı, performansın kalitesi, malzemeler, aktarılan duygu veya unsurların bir

kombinasyonu olabilir. Bunlardan herhangi biri özün oluşmasında rol oynayabilir.

Bir heykel, heykeltıraşın onu taştan mı yoksa kilden mi yaptığına bağlı olarak çok farklı iki deneyim sunar. Ancak taştan bir eser ile kilden bir eser aynı öze sahip olabilir.

Öz hep eserin içinde bulunur. Üretim aşamasındaki görevimiz, onun karanlıkta kalmamasını sağlamaktır. Bir eserin özü, esere başladığınız andan onu tamamlayana kadar her an değişebilir. Siz esere eklemeler yaparak ve parçaların yerini değiştirerek onu geliştirdikçe yeni, farklı bir öz ortaya çıkabilir.

Eser üzerinde çalışırken bazen özünü henüz kavrayamamış olabilirsiniz. O sırada denemeler yapıp eserin üzerinde oynamakla meşgulsünüzdür. Eserin özünü belki ancak sonunda hoşunuza giden bir şey elde ettiğinizde kavrayabilirsiniz.

Bir eseri, mümkün olduğunca özüne yaklaştırmak için sadeleştirmek, faydalı ve bilgilendirici bir uygulamadır. Oluşturduğunuz eser, artık oluşturduğunuz eser olmaktan çıkmadan önce ne kadarını atabileceğinizi görmeye çalışın.

Eserinizi süslemelerden mümkün olduğunca arınmış, en yalın halini alacak ama aynı zamanda bütünlüğünü koruyacak şekilde sadeleştirin. Gereksiz hiçbir unsur içermemesini sağlayın. Süslemeler bazen faydalı olabilir ama çoğu zaman getirileri yoktur. Daha az, genellikle daha çoktur.

Birleştirmek istediğiniz iki öğe varsa ister iki cümle ister bir şarkının iki bölümü olsun, bunu birinden diğerine geçiş yaptıracak başka unsurları kullanmadan yapmak çok daha büyük bir etki yaratabilir. Görüşlerinizi minimum bilgiyle ifade etmenin en basit, en zarif yolunu bulmaya çalışın.

Bir unsurun esere hizmet edip etmediğine dair aklınızda

herhangi bir soru işareti varsa, ondan vazgeçmek iyi bir fikir olabilir. Bazı sanatçılar eserlerinden bazı unsurları çıkarırlarsa projenin gözlerinin önünde buharlaşıp yok olacağına inanırlar adeta. Bu yüzden, eserden çıkarılan herhangi bir şeyin gerektiğinde sonradan geri konulabileceğini hatırlamakta fayda var.

> Kusursuzluğa artık eklenecek bir şey kalmadığında değil, çıkarılacak bir şey kalmadığında ulaşılır.
> —Antoine de Saint-Exupéry, *Wind, Sand and Stars*

Nihayetinde,
her bir eserimizin özü
birleşince bir ayna görevi görebilir.
Her bir eserin gerçek özüne
ne kadar çok yaklaşırsak,
kendi özümüze dair sağlayacakları
ipuçlarına da o kadar çabuk ulaşırız.

Asılsız Hikâyeler

Her sanatçının hayran olduğu kişiler vardır.

Bunlar çalışmalarıyla bağ kurduğumuz, yöntemlerine öykündüğümüz, sözlerine değer verdiğimiz yaratıcılardır. Bu müstesna yetenekler insanüstü, mitolojik bir figür gibi görünebilirler.

Uzaktan bakıldığında, neyin gerçek olduğunu bilebilir miyiz?

Sevdiğimiz bir eserin yaratım sürecine bizzat tanık olmadan işin aslını bilmek imkânsızdır. Süreci kendi gözlerimizle görsek bile ona dair anlatacaklarımız en iyi ihtimalle dışarıdan bir yorum olur sadece.

Eserlerin nasıl yaratıldığına ve onları yaratan sanatçıların ritüellerine ilişkin hikâyeler genellikle abartılı ve çoğu zaman da tamamen uydurmadır.

Bir sanat eseri kendiliğinden, doğal bir şekilde ortaya çıkar. Altta yatan fikrin nereden geldiğini ve her bir tekil unsurun böyle bir şaheseri ortaya çıkarmak için nasıl birleştirildiğini merak edebiliriz. Ama bunların nasıl ve neden gerçekleştiğini kimse, çoğu zaman eserin yaratıcısı bile bilemez.

Sanatçının bunları bildiğini düşündüğü durumlarda dahi getirdiği yorum doğru veya eksiksiz olmayabilir.

Belirsizliklerle dolu gizemli bir dünyada yaşıyoruz ve bu belirsizlikleri açıklamak için sürekli olarak varsayımlarda bulunuyoruz. Doğal halimiz olan kafa karışıklığından kurtulmak ve hayatta kalmak için insani deneyimin karmaşıklığına ayak uydurmamız gerekir.

Getirdiğimiz açıklamalar genellikle tahminlerden ibarettir. Bu muğlak varsayımlar zihnimizde gerçekmiş gibi yer edinir. Zihnimiz bir yorumlama makinesi gibi çalışır. Bu etiketleme ve gerçekten koparma işlemi verimli olsa da hatasız değildir. Bizler kendi deneyimlerimizin güvenilmez anlatıcılarıyız.

Dolayısıyla bir sanatçı görünmez bir el tarafından bir araya getirilen bir eser yarattığında ve süreç daha sonra analiz edildiğinde, elde ettiğimiz şey daha çok hikâyedir. Sanat tarihi dediğimiz budur. Gerçeklik ise sonsuza dek bilinmez kalmaya mahkûmdur.

Bu hikâyeler ilginç ve üzerinde düşünmesi eğlenceli olabilir. Ancak bir eserin kalitesini belirli bir yönteme borçlu olduğuna inanmak yanıltıcıdır. Özellikle de bu inanç benzer bir sonuç elde etme umuduyla o süreci tekrarlamanıza neden oluyorsa.

Sanatta ve tarihte efsane mertebesine yükselmiş kişiler bazen ilahlaştırılır. Kendimizi onlarla kıyaslamak anlamsızdır

çünkü onlar hiçbir zaman anlatıldığı gibi var olmamışlardır. Tıpkı bizim gibi tipik insani zaafları ve kusurları olan varlıklardır.

Her sanatçının kendine özgü güçlü ve zayıf yönleri mevcuttur. Övgüye değer güçlü yönler ya da romantikleştirilmiş öz yıkıcı davranışların daha iyi sanat yapmak anlamına geleceğini söyleyen bir kural yoktur. Önemli olan tek şey, kendinizi ifade etmektir.

Her sanat eseri bir tür şiirdir. Eserler hep değişim gösterir, asla sabitlenmez. Yarattığımız eserin ne anlama geldiğini bildiğimizi düşünebiliriz ancak zaman içinde bu yorumumuz değişebilir. Yaratıcı, eserini bitirdiğinde yaratıcı olmaktan çıkar. Artık izleyicidir. İzleyici de bir esere en az yaratıcı kadar kendi anlamını katabilir.

Bir eserin gerçek anlamını asla bilemeyiz. Bizim kavrayışımızın ötesinde güçlerin iş başında olduğunu hatırlamakta fayda vardır. Biz sanatımızı yapalım yeter. Bırakalım, hikâyeleri başkaları yazsın.

Sanat yaparken büyülü bir âleme dalıyoruz.
Kimse işlerin nedenini ya da nasılını bilmiyor.

Duymazdan Gelmek
(Dikkat Dağıtıcı Sesleri)

İlk projemizi oluşturmak yıllar, hatta onlarca yıl alabilir. Bu süreç genellikle dünyadan kopuk, sıradan bir şekilde ve çoğunlukla içsel bir diyalog içinde gelişir.

Projenizi dünyayla paylaştıktan sonra, dış etkilere açık olursunuz. İster arkadaş çevrenizden ister hiç tanımadığınız insanlardan oluşsun, ürettiklerinizi tüketecek bir kitle ortaya çıkar. Ticari çıkarları olan kişi ve şirketler de cabasıdır. Bir sonraki projemiz üzerinde çalışmaya başladığımızda, dışarıdan yükselen sesler yaratıcılığımızı farklı yönlere çekmeye çalışabilir. Kalite kaygısı gütmeden, işi hemen teslim etmenizi talep edebilirler.

Bu sesler sanatçının zihnini meşgul ettiğinde, son teslim tarihleri, sözleşmeler, satışlar, medya ilgisi, toplumsal imaj,

personel, sabit giderler, tüketici kitlesini genişletme, mevcut hayran kitlesini koruma gibi konulara dair endişeler çalışmanın sanatsal boyutuna odaklanmayı zorlaştırabilir. Böylelikle, sanat icra etmenin amacı, kendini ifade etmekten kendi kendini idame ettirmeye, yaratıcılıkla ilgili kararlardan ticari kararlara dönüşebilir.

Sanatsal yolculuğun bu evresinde yol almanın anahtarı, dış sesleri duymazdan gelmeyi, dış baskıların içsel sürecimizi etkilemesini ve saf yaratıcılık halini baltalamasını önlemeyi öğrenmektir.

İlk eserinizi ortaya çıkaran ve başlangıçta başarının gerçekleşmesini sağlayan zihin açıklığını hatırlamak faydalı olacaktır.

Yalnızca ticari kaygıları değil, dış seslerin talep ve fikirlerini de bir kenara bırakın. Elinizden gelen en iyi eseri ortaya koymaya çalışıp dış sesleri zihninizden uzak tutun.

Tamamen yaratıcılığa odaklanıp huzur içinde çalışmayı başarırsanız faydasını herkes görür ve tüm öncelikler karşılanmış olur.

⊙

Kariyerinizin herhangi bir aşamasında kafanızın içindeki eleştirmenin sesi yükselebilir. Yeterince yetenekli olmadığınızı, fikrinizin yeterince iyi olmadığını, sanatın zamanınıza değecek bir yatırım olmadığını, ortaya koyacağınız eserin iyi karşılanmayacağını ve başarısızlığa mahkûm olduğunuzu tekrarlar durur.

Ya da tam tersine, yaptığınız her şeyin mükemmel olduğunu ve dünyanın gördüğü en harika sanatçı olacağınızı söyleyebilir.

Çoğu zaman bu sesler, yaşamın erken dönemlerinde içselleştirdiğimiz dış seslerdir. Çok eleştiren ya da üzerimize titreyen bir ebeveynin, öğretmenin veya akıl hocasının sesidir belki. Bize ait değildir. Biz sadece başka birinin yargısını içselleştirmişizdir. Böylece öylesine diğer konuşmalar gibi onlara da kayıtsız kalabiliriz.

Çalışmanızla ilgili hissettiğiniz her türlü baskı –içeriden ya da dışarıdan– kendinizi gözden geçirmeniz için bir işarettir. Sanatçının hedefi saf ve bağımsız kalmaktır. Stresin, sorumluluğun, korkunun ve belirli bir sonuca bel bağlamanın dikkatinizi dağıtmasına izin vermemektir. Dikkatiniz dağılırsa da zihninizi sıfırlamak için hiçbir zaman geç değildir.

Zihninizi temizlemenin ilk adımı kabullenmektir. Özeleştirinin ağırlığını veya beklentilere uyma baskısını hissettiğinizi fark edin. Ticari başarının tamamen kontrolünüz dışında olduğunu unutmayın. En önemlisi, sevdiğiniz bir şeyi, elinizden gelen en iyi şekilde, burada ve şu anda yapmaktır.

İç seslerden kurtulmaya çalışmak bir tür meditasyon gibidir. Bir süreliğine tüm endişelerinizi bir kenara bırakın ve kendi kendinize şunu söyleyin: Tek bir şeye odaklanacağım, harika eserler yaratmaya.

Bu süre zarfında dikkatinizi dağıtan herhangi bir şey olursa ne onları görmezden gelin ne de onlara odaklanın. Onlara hiç enerji harcamayın. Bırakın, bir dağın etrafındaki dağılan bulutlar gibi geçip gitsinler.

Bunu alışkanlık haline getirdiğinizde hayatınızın her kısmında kullanabileceğiniz bir beceri geliştirmiş olursunuz: odaklanmış niyetle hareket etme becerisi. Er geç, dikkat dağıtıcı sesleri susturmak ve kendinizi işinize vermek, çaba

göstermeniz gereken bir şey olmaktan çıkıp kazanılmış bir beceri haline gelecektir.

Öz Farkındalık

Çocukken çok azımıza duygularımızı anlamamız ve önemsememiz öğretilir. Eğitim sistemi duyarlılığını ön plana çıkaran bireyler yerine toplumsal beklentilere göre hareket eden itaatkâr bireyler yetiştirmeyi hedefler. Doğuştan gelen bağımsız ruhumuz ehlileştirilir, özgür düşünce kısıtlanır. Bizi kim olduğumuzu ya da neler başarabileceğimizi keşfetmekten uzaklaştıran bir dizi kural ve beklentiye maruz kalırız.

Sistem, bizim yararımıza çalışmaz. Kendi varlığını sürdürebilmek için bireyselliği dizginler. Bu durum bilhassa bağımsız düşünce ve özgür ifadeye zarar verir. Biz sanatçılara düşen, genelgeçer düşünceye uyum sağlamamak ve boyun eğmemektir. Amacımız, kendimizi ve etrafımızdaki dünyayı

daha iyi anlamaya çalışıp bu çabamızı el üstünde tutmak olmalıdır.

Öz farkındalık, düşüncelerimizle, duygularımızla ve duygularımızın yoğunluğuyla, araya girebilecek dış unsurlardan etkilenmeden uyumlanma, dış dünyayı nasıl algıladığımızı fark etme becerisidir.

Keskin bir öz farkındalık geliştirme becerisi iç dünyamızı yansıtan eserler yaratmanın anahtarıdır. Bir eserin yeterli denebilecek farklı versiyonlarını yaratabiliriz. Peki muazzamlığa ulaştığımızı nasıl anlarız?

Öz farkındalık, bedenimizi dinleyerek bizi yolumuzda ilerleten ya da geri adım attıran enerji değişimlerini fark etmemizi sağlar. Bunlar bazen belli belirsiz, bazen çok daha yoğundur.

Sanatçılar olarak öz farkındalık tanımımız, dışarıdan nasıl algılandığımızla değil, doğrudan iç dünyamızla nasıl uyumlandığımızla ilgilidir. Kendimizi başkalarının bizi nasıl algıladığıyla ne kadar çok özdeşleştirirsek iç dünyamızla olan bağlantımız o kadar kopar ve yaratıcı enerjiden o kadar az faydalanırız.

Kısıtlayıcı bir benlik algısına bağlanmayı bıraktığımızda daha yüksek bir bilinç düzeyine ulaşırız. Kendimizi bir tanımlamanın içine hapsetmek yerine, sınırsız potansiyelimizle uyumlanmaya ve evrenle olan bağımızı pekiştirmeye odaklanmalıyız.

Öz farkındalık bir aşkınlık halidir. Egodan sıyrılmak, kendini bırakmaktır.

Bu düşünceyi anlamak ilk başta zor gelebilir zira bir yandan benliğimizle uyumlanmayı, diğer yandan da

benliğimizden sıyrılmayı içerir. Ancak bu ikisi göründüğü kadar çelişkili değildir. Bizler sanatçılar olarak hep kendine daha çok yakınlaşmaya, kendini daha iyi tanımaya çalışarak aslında evrenle aramızda derin bir bağ kurabilmek için çalışıyoruz. Böylelikle gitgide birinin nerede başlayıp diğerinin nerede bittiğinin belli olmadığı bir noktaya ulaşmayı hedeflediğimiz, buradan şimdiye uzanan uzun bir metafizik yolculuğun içindeyiz.

Üzerinde çalıştığınız projenin sizden daha büyük olduğu düşüncesiyle hareket etmek faydalıdır.

Gözümüzün Önünde

Sanatçılar zaman zaman bir çeşit durgunluk, tıkanma yaşar. Nedeni yaratıcılık akışının durmuş olması değildir. Zaten durmaz da. Yaratıcılığın üretken enerjisi kesintisizdir. Sadece onunla bağlantı kurmayı seçmiyor olabiliriz.

Sanatsal bir çıkmazı başka tür bir yaratım olarak düşünün. Önünüzde kendi yarattığınız bir engel vardır. Bilinçli ya da bilinçsiz, her an elimizin altında olan üretken enerji akışına katılmama kararı veriyoruzdur.

Tıkanıklık hissettiğimizde kendimizi akışa bırakarak önümüzü açmaya çalışabiliriz. Analitik düşünceden vazgeçerek akışla daha kolay uyumlanabiliriz. Düşünmek ve denemek yerine, var olabilir ve yapabiliriz. Geleceği beklemek yerine şimdiki zamanda yaratabiliriz.

Kendimizi akışa bıraktığımız her sefer, aradığımız yanıtın gözümüzün tam önünde olduğunu görebiliriz. Yeni bir fikir ortaya çıkar. Odadaki bir eşya ilham verir. Bedenimizdeki hisler güçlenir.

Kendimizi sıkışmış hissettiğimiz, yolumuzu kaybettiğimiz ya da artık elimizden bir şey gelmediğini düşündüğümüz durumlarda kendi kendinize, "Ya işin aslı böyle değilse?" diye sormak faydalı olabilir.

Ya hep ya hiç zihniyetine kapıldığınız için bir projeyi hemen bir kenara atmamaya dikkat edin. Birçok sanatçının başladıkları projeyi tam da bu nedenle çöpe attığını gördüm. Eser yaratırken bir parçasındaki kusuru fark ederek tüm çalışmayı gözden çıkarmak kolaydır. Bu tepki hayatın her alanında görülür.

Çalışmanızı incelerken olumsuz önyargıya kapılmadan ortada gerçekte ne olduğunu görmeye çalışın. Zayıflıklara odaklanmak ve çalışmanın güçlü yanlarını göz ardı etmek yerine hem güçlü hem de zayıf yanlarını görmeye açık olun. Çalışmanın yüzde sekseninin yeterince iyi olduğunu ve kalan yüzde yirmilik kısmın yerli yerine oturduğunda ortaya harika bir iş çıkacağını fark edebilirsiniz. Bu yaklaşım, küçük bir parça yüzde yüz uymadığı için çalışmayı çöpe atmaktan çok daha iyidir. Bir parçadaki zayıflığı kabul ettiğinizde, tüm çalışmayı silip atmadan önce muhakkak o parçanın nasıl geliştirilebileceği ya da çıkarılabileceği üzerinde düşünün.

Ya yaratıcılığın kaynağı hep yanı başımızdaysa ve sabırla algımızın kapılarını çalıp kilitleri açmamızı bekliyorsa?

Açık olur ve olanlara farkındalıkla yaklaşırsanız aradığınız yanıtlar açığa çıkacaktır.

Gaipten Bir Fısıltı

Bir sanatçının fikirlerinin önemini sorgulaması yaygın bir durumdur.

Beş yıl süren bir yaratıcı süreç, görülen bir rüyayla ya da otoparkta kulak misafiri olunan bir sözle başlamış olabilir. Geriye dönüp baktığımızda, bizi dolambaçlı bir yola sokan küçük tohum önemsiz görünebilir. Tohumun yeterince büyük olup olmadığını ya da gittiğimiz yönün yolculuğa devam etmek için yeterince önemli olup olmadığını sorgulayabiliriz.

Çalışmalarımıza başlamak için tohum toplarken, kendimizi projeye adamadan önce karşımıza büyük bir işaret çıkmasını, mesela doğru yolu bulduğumuza delalet etmek için şimşek çakmasını isteyebiliriz. Bu aşamada çok önemsiz

görünen fikirleri ya da yeterince büyük ve etkili görünmeyen tohumları eleyebiliriz.

Ancak boyut önemli değildir. Bir fikrin değeri, büyüklüğüyle ölçülemez.

Kaynak malzemenin değerini üzerimizde yarattığı ilk etkiye göre tartamayız. Bazen en küçük tohum en büyük ağaca dönüşür. Son derece basit bir fikir çok etkili bir metne dönüşebilir. Önemsiz görünen içgörüler yepyeni engin dünyaların kapılarını açabilir. Cılız bir mesaj çok büyük bir önem taşıyabilir.

Bir tohumun bir anlığına öylesine gözümüze çarpması, onu tesadüfen fark etmemiz, beklenmedik bir anda zihnimizde belirmesi ya da hatıramızda canlanması bile yeterlidir.

Çoğu zaman, Kaynak'tan gelen ilham verici ve yönlendirici ipuçlarını algılamak güçtür. Uzay boşluğunda yol alan cılız sinyaller gibidirler. Bir fısıltı gibi sessiz ve belli belirsiz…

⊙

Fısıltıları duymak için zihnin de sessiz olması gerekir. Pür dikkat kesilmeli, antenlerimizi hassas bir şekilde ayarlamalıyız.

Algılamamızı artırmak, çoğu zaman gösterilen çabanın hafifletilmesini gerektirebilir. Bir problemi çözmeye *çabalamak* işimizi zorlaştırabilir. Çırpınmak berrak suyu bulandırır. Zihnimizi rahatlattığımızda, fısıltıyı daha net duyma şansımız artar.

Meditasyonun yanı sıra, bir soruyu zihnimizin uzak bir köşesinde tutup yürüyüşe çıkabilir, yüzebilir ya da arabayla dolaşabiliriz. Böylelikle soruyu çözmek için çaba göstermez,

sadece ona dair farkındalığımızı canlı tutarız. Soruyu evrene usulca yöneltir ve kendimizi gelecek yanıta açarız.

Fısıltı bazen dış dünyadan, bazen de içimizden yükselir. Bilgi hangi kanaldan akarsa aksın, çaba sarf ederek değil, kendimizi ona açık tutarak bize ulaşmasını sağlarız. Fısıltıyı zorla meydana getiremeyiz, yalnızca açık bir zihinle içeri buyur edebiliriz.

Sürprizlere Hazır Olun

Dikkat edersek en çarpıcı sanatsal tercihlerimizin bazen kazara ortaya çıktığını fark edebiliriz. Bu, eserle tam bir uyum halinde olduğumuz, kendimizi unuttuğumuz anlardan doğar. Bazen bu durumlar hata gibi görünür.

Bu hatalar bir nevi yaratıcı bir Freudyen dil sürçmesi gibidir, bilinçaltının problem çözme sürecine aktif olarak dahil olduğunu gösterir. Zihnimizin derinlikleri bilinçli niyetimizin önüne geçip parlak bir çözüm sunar. Bu çözüme nasıl ulaştığınız sorulduğunda, belki de bilmediğinizi söylersiniz. Sadece o an içinizden öyle gelmiştir.

Zamanla, bilinçli bir niyet olmaksızın esere tam da ihtiyaç duyduğu şeyi sunduğunuz, çözümün siz hiçbir müdahalede

bulunmadan sanki kendiliğinden ortaya çıktığı, açıklanması güç anları yaşamaya alışırız.

Zamanla bilinmeyene güvenmeyi öğreniriz.

Bazı sanatçılar yaratıcı süreçlerinde sürprizlerle pek karşılaşmazlar. Ancak davetkâr bir tutum takınarak kendimizi sürprizlere açık tutma becerimizi geliştirmek mümkündür.

Bunun bir yolu, kontrolü elden bırakmaktır. Ortaya çıkacak esere dair tüm beklentileri bir kenara bırakmak. Sürece alçakgönüllülükle yaklaşırsanız beklenmedik çözümler daha sık karşınıza çıkar. Birçoğumuza yaratıcı süreçte kontrolün tamamen elimizde olması gerektiği öğretilmiştir. Teslimiyeti seçersek aracılığımızla ortaya çıkmayı bekleyen fikirlere engel olmayız.

Bu, kitap yazarken ayrıntılı bir taslağa uymaya benzer. Taslağı bir kenara bırakın, elinizde bir plan olmadan yazın ve ortaya neler çıkacağına bakın. Başlangıç noktanız bambaşka bir şeye, planlayamayacağınız ve belirli bir senaryoyu takip etmeye kilitlenmiş olsaydınız asla ortaya çıkmayacak bir şeye dönüşebilir.

Niyetiniz belli ve varış noktanız bilinmezken bilinçli zihninizi salın gitsin, yaratıcı enerjinin azgın akışına kapılın ve beklenmedik şeylerin tekrar tekrar ortaya çıkışını izleyin.

Her küçük sürpriz bir diğerine yol açarken, çok geçmeden en büyük sürprizle karşılaşacaksınız:

Evrende, evrenle birlikte, daha yüksek bir bilgeliğe açılan eşsiz bir kanal olarak kendinize güvenmeyi öğrenirsiniz.

Bu bilgelik, kavrayışımızın ötesinde ancak onu nazikçe kabul etmeye açık olan herkes için erişilebilir bir lütuftur.

Keşfetmeye hazır yaşamak
varsayımlara bağlı yaşamaktan
daha iyidir her zaman.

Büyük Umutlar

Yeni bir projeye başlarken genellikle içimizi bir endişe kaplar. Ne kadar deneyimli, başarılı ya da iyi hazırlanmış olursak olalım, neredeyse hepimiz bunu yaşarız.

Henüz ortaya hiçbir şey çıkmamışken iki zıt duygu arasında gider geliriz. Büyük bir eser ortaya çıkarma ihtimalinin heyecanını yaşarken bir yandan da bunu gerçekleştirememe endişesi taşırız. Esasen ortaya çıkacak sonuç kontrolümüzün dışındadır.

Beklentilerimiz, üzerimizde büyük bir baskı oluşturmaya başlayabilir. Keza elimizdeki işin altından kalkamayacağımız endişesi, "Ya bu sefer başaramazsak?" düşüncesi de.

Sürece güvenmek bu endişeleri uzakta tutmaya ve ilerlememize yardımcı olur.

İşin başına oturduğunuzda, ortaya çıkacak sonucun kontrolünüz dışında olduğunu hatırlayın. Topladığımız tüm bilgileri yanımıza alarak, bilinmeyene doğru her adımımızı cesaret ve kararlılıkla atmaya hazır olursak, nihayetinde gideceğimiz yere ulaşırız. Varış noktamız önceden seçtiğimiz yer olmayabilir. Ancak muhtemelen daha ilginç bir yerdir.

Bu, körü körüne kendinize inanmak demek değildir. Deneysel sürece inanmakla ilgilidir.

Mucizelere bel bağlamak ya da bir vahiy gelmesini beklemek yerine, bir bilimci gibi değişkenleri sınar, ayarlar ve yeniden sınarsınız. Denemeler yapar ve eserinizi sonuçların üzerine inşa edersiniz. Bu sürece bağlılığınız, belki de hür beceri ve yeteneğinizden daha çok ödüllendirilir.

Sonuçta, körü körüne bir güven duygusu söz konusu olmadan sanatsal yaratıcılığımızı nasıl layıkıyla ortaya koyabiliriz? Var olmayan bir şeyin ortaya çıkmasını sağlamak için öncelikle ona inanmamız gerekir.

⊙

Nereye gittiğimizi henüz bilmesek bile durup beklemek yerine karanlıkta ilerlemeliyiz. Denediğimiz hiçbir şey herhangi bir ilerleme sağlamazsa, inancımıza ve irademize güvenmeliyiz. İlerleyebilmek için geriye doğru birkaç adım atmayı deneyebiliriz.

On deneme yapmışsak ve hiçbiri işe yaramamışsa önümüzde iki seçenek vardır. Yenilgiyi içselleştirip kendimizi başarısız biri olarak görebilir ve sorunu çözme becerimizi

sorgulayabiliriz ya da işe yaramayan on yolu elediğimizi ve böylece çözüme çok daha fazla yaklaştığımızı düşünebiliriz. İşi olasılıkları test etmek olan sanatçı için başarı, işe yarayan bir çözüm bulmak kadar, bir yandan da belirli bir çözümü eleyebilmektir.

Deneme sürecinde hata ve becerisizlik yapmamız, çok ileri gitmemiz, sonra daha da ileri gitmemiz için kendimize izin veririz. Başarısız olmak diye bir şey söz konusu değildir, çünkü attığımız her adım, yanlış adımlar da dahil olmak üzere, hedefimize ulaşmak için gereklidir. Her deneme, ondan bir şeyler öğrendiysek bizim için değerlidir. Değerini anlamasak bile her bir deneme sanatımızı icra etmemize ve ustalığa biraz daha yaklaşmamıza olanak sağlar.

Sarsılmaz bir inançla, sorunun zaten çözülmüş olduğunu varsayarak çalışırız. Cevap oradadır, belki de apaçık ortadadır. Sadece henüz onunla karşılaşmamızdır.

Zamanla, daha fazla proje tamamladıkça, deneysel sürece olan bu inanç artar. Beklentilerinizi yüksek tutmayı, sabırla ilerlemeyi ve ortaya çıkacak sürprizlere güvenmeyi başarır, bu sürecin sizi gideceğiniz yere (artık neresi olursa) götüreceğini bilirsiniz. Bir eserin doğuşunun büyüleyiciliği karşısında nefesimiz kesilmeye hep devam eder.

Bazen bir eseri etkileyici kılan şey,
hatalardır. İnsanlık hatalarla var olur.

Açık Fikirlilik

Zihnimiz kurallara ve sınırlara ihtiyaç duyar. Belirsizliklerle dolu, engin bir dünyada yol almaya çalışırken, bize tutarlı bir çerçeve sağlayan, seçenekleri daraltan ve sahte bir kesinlik duygusu veren inançlar geliştiririz.

Medeniyetten önce, doğal dünya çok daha tehlikeliydi. İnsanların hayatta kalabilmek için etraflarında olup bitenleri hızlıca değerlendirmesi ve bilgiyi hızlıca işlemesi gerekiyordu.

Hayatta kalma içgüdüsü günümüzde de devam ediyor. Elimizde çok fazla miktarda bilgi bulunması nedeniyle sınıflandırmaya, etiketlemeye ve kestirme yollara başvurmaya her zamankinden daha çok bel bağlıyoruz. Çok azımız her yeni seçeneği tamamen açık ve önyargısız bir zihinle değerlendirecek zamana ve uzmanlığa sahibiz. Dünyamızı

küçülterek daha yönetilebilir hale getirmek, aynı zamanda bir emniyet hissi de sağlar.

Sanatçı ise güvenli ve küçük olmaya değer vermez. Paletimizi kısıtlayıcı inançlarımızın sınırlarına sığdıracak şekilde küçültmek, çalışmalarımızın baskı altında kalmasına sebep olur. Yeni yaratıcı olasılıkların ve ilham kaynaklarının görüş alanımıza girmesi engellenir. Bir sanatçı sürekli aynı notayı çalarsa sonunda dinleyici ilgisini kaybeder.

Tekdüzelik sıkıcıdır. Yaratıcının yolculuğunun belirli bir noktasında, zihin yeni yöntemlere veya yeni ifade biçimlerine karşı daha dirençli hale gelebilir. Bir zamanlar faydalı olan bir rutin, zamanla dar görüşlü ve sabit bir çalışma yöntemine dönüşebilir. Böyle bir zihinsel tutumdan çıkmak için, katı olduğumuz noktaları yumuşatmamız, daha geçirgen olmamız ve daha fazla ışığın içeri girmesine izin vermemiz gerekir.

Sanatsal çalışmalarınızın gelişip değişmeye devam etmesini sağlamak için yaratıcılığınızın kaynağı olan haznenizi sürekli tazeleyin. Bunun yanında bakış açınızı genişletmek için çaba harcayın.

Farklı inançları kabul etmeye çalışın ve önyargılarınızın ötesine bakmaya gayret edin. Bilinçli olarak zevkinizin sınırlarını zorlayan denemeler yapın. Yüksek kültür veya popüler kültür saydığınız için reddedebileceğiniz yaklaşımları inceleyin. Bu zıtlıklardan ne öğrenebiliriz? Ne gibi sürprizler bizi bekliyor olabilir? Çalışmalarınızda hangi kapılar açılabilir?

Bu yaklaşımı, ilişkilerinize de uygulamayı deneyin. İşbirliği yaptığınız bir kişinin görüşleri veya yöntemi ilk bakışta kuşkulu görünse ve sizin düşüncelerinizle çelişse bile, bunu heyecan verici bir fırsat olarak yeniden değerlendirebilirsiniz. Kendi görüşlerinizi savunmak yerine, onların

perspektifinden bakmaya ve düşüncelerini anlamaya çalışın. Elinizdeki sorunu çözmenin yanı sıra, kendiniz hakkında yeni bir şeyler keşfedebilir ve sizi sınırlayan engellerin farkına varabilirsiniz.

Açık fikirliliğin özü meraktır. Merak taraf tutmaz veya bir işi yapmanın tek bir yolunda ısrar etmez. Tüm bakış açılarını keşfeder. Her zaman yeni yöntemlere açıktır ve her zaman özgün içgörülere ulaşmaya çalışır. Kesintisiz bir genişlemeyi arzulayarak zihnin dış sınırlarını hayretle ve hayranlıkla inceler. Yanıltıcı olarak çizilmiş sınırları açığa çıkarmaya ve yeni ufuklara doğru ilerlemeye çabalar.

⊙

Sanatsal bir sorunla karşılaştığımızda, bunun bir sorun olmasının nedeni, genellikle neyin mümkün olup neyin mümkün olmadığına dair kabul ettiğimiz inançlarla çatışması ya da ne olması gerektiğine dair beklentilerimize ters düşmesidir.

Bir şarkı, ait olduğu kabul edilen türden sapmalar göstermeye başlayabilir. Bir ressamın kullandığı belirli bir boya türü tükenebilir. Bir yönetmenin sette kullandığı bir ekipman arızalanabilir.

Bir şey plana uygun gitmediğinde, durumu düzeltmeye çalışmak ya da pürüzü sürece dahil etmek gibi iki seçeneğimiz vardır.

Projeyi durdurmak ya da hüsrana uğramak yerine, elimizdeki malzemelerle başka neler yapılabileceğini düşünebiliriz. Doğaçlama hangi çözümler üretilebilir? Akış nasıl yeniden yönlendirilebilir?

Elimizdeki meselenin altında faydalı bir amaç yatıyor, evren bizi daha da iyi bir çözüme yönlendiriyor olabilir.

Bunu bilmenin bir yolu yoktur.

Biz sadece karşımıza çıkan zorlukları kabul ederek kendimizi onlarla akışa bırakabilir ve hiçbir önyargımız, bağlı kaldığımız hiçbir hikâye olmadan açık bir zihinle hareket edebiliriz. Nötr bir noktadan başlayıp sürecin kendiliğinden gelişmesine ve değişim rüzgârlarının bizi yönlendirmesine izin veririz.

İnsan kendini duvarların arasına sıkışıp kalmış gibi hissedebilir.
Ancak bazen duvarlar, engellerin üzerinden ve etrafından farklı bir bakış açısı sağlar.

Şimşek Çakması

İlham verici anlarda bir bilgi patlaması yaşanır. Zihnimizde çakan bu şimşeklere bağımlı kalmaktan nasıl kurtulabiliriz? Bazı sanatçılar fırtına avlıyormuşçasına yaşar ve büyük bir heyecan yaşama arzusuyla şimşeğin çakacağı sıradaki o belirsiz ânı bekler.

Şimşeğin çakma ânından çok, öncesine ve sonrasına odaklanmak daha faydalı bir strateji olacaktır. Öncesine çünkü gerekli önkoşullar sağlanmadıkça şimşek çakmaz. Ve sonrasına çünkü elektrik yakalanıp kullanılmazsa dağılır. Bir aydınlanma yaşadığımızda önümüzdeki olasılıklara dair algımız keskinleşip genişler. Zihnimiz açılır, yeni bir gerçekliğe adım atarız. Bazen bu aydınlanma halinden çıktıktan sonra

bile bu deneyimin izlerini ve etkilerini taşımaya devam ederiz. Bazen de bu aydınlanma hali geçicidir.

Eğer bir şimşek çakarsa ve bu bilgi esîr aracılığıyla bize ulaşırsa bundan sonra yapılacak şey, yoğun bir çalışmadır. Şimşeğin ne zaman çakacağını belirlemek elimizde olmasa da öncesi ve sonrasını kontrol edebiliriz. Bunu, şimşek çakmadan önce hazırlık yaparak ve sonrasında ona karşı olan sorumluluğumuzu yerine getirerek başarabiliriz.

Eğer şimşek çakmazsa çalışmayı geciktirmeye gerek yoktur. Bazı fırtına avcılarına göre ilham, yaratımdan önce gelir. Ancak bu her zaman geçerli değildir. Şimşek çakmadan da çalışabiliriz, bu da çalışmadır nihayetinde. Marangoz gibi her gün işimizin başına geçer ve yapmamız gerekeni yaparız. Heykeltıraş kil yoğurur, atölyenin zeminini süpürür ve geceleyin kapıyı kilitleyip gider. Grafik tasarımcı masa başında oturup görselleri seçer, yazı tipine karar verir, tasarımı düzenler ve *kaydet* tuşuna basar.

Nihayetinde sanatçılar da birer zanaatkârdır. Bazen fikirler aklımıza şimşek çakar gibi gelir. Diğer zamanlarda ise sadece çaba, denemeler ve işçilik sayesinde ortaya çıkar. Çalışırken bazı bağlantıları fark eder, sırf çalışıp çabalayarak ne harika işlerin ortaya çıkabileceği karşısında şaşkına döneriz. Bir bakıma, bu küçük a-ha! anları da şimşek çakması gibidir. Daha az parlak olabilir ama yine de yolumuzu aydınlatırlar.

⊙

Şimşek çakması gelip geçici bir olgu, kozmik potansiyelin anlık bir ifadesi olabilir. İlham verici her fikir illa büyük bir

sanat eserine dönüşecek diye bir kaide yoktur. Bazen şimşek çakar ama hiçbir işimize yaramaz. Anlık bir ilham bizi heyecanlandırıp fikrimizi nasıl somutlaştırabileceğimize dair uzun bir keşif yolculuğuna çıkmamıza neden olabilir, ancak bu yolculuğun sonunda kendimizi çıkmaz bir sokakta da bulabiliriz.

Bunu öğrenmenin tek yolu, kendimizi çalışmaya tüm kalbimizle adamaktır. Çaba olmadan, ilham tek başına genellikle dişe dokunur sonuçlar doğurmaz. Bazı projelerde ilham minimal düzeyde söz konusu olabilir, böyle projelerde çaba devreye girer. Diğerlerinde ise ilham şimşeği çakar ve projenin tüm potansiyelini ortaya çıkarmak için ihtiyaç duyulan çaba bir türlü gösterilemez.

Büyük bir sanat eseri yaratmak her zaman büyük bir çaba gerektirmeyebilir, ancak çaba sarf etmeden bunu asla bilemeyiz. Eğer ilham gelirse tükenene kadar gösterdiği yoldan gideriz.

Bu yolculuk uzun sürmeyebilir. Yine de sunduğu fırsat için minnettar kalırız. İlham yol göstermeye gelmezse de biz yine işimizin başına geçeriz.

Elinizdekilerle yapabileceğinizi yapın.
Daha fazlasına gerek yok.

7/24
(Kendinizi Vermek)

Sanatçının işi asla tam anlamıyla bitmez.

Birçok meslekte eve döndüğümüzde işimizi ofiste bırakırız. Sanatçı ise hep nöbettedir. İşin başından sanatımız üzerine saatlerce çalıştıktan sonra kalsak bile mesaimiz devam ediyordur.

Bunun nedeni, sanatçının iki türlü işinin olmasıdır:

Yaparak gerçekleştirdiği işler.

Var olarak gerçekleştirdiği işler.

Yaratıcılık sadece yaptığınız bir şey değil, aynı zamanda olduğunuz bir şeydir. Her gün, her dakika dünyayla nasıl etkileşim kurduğunuzla ilgilidir. Eğer gerçekçi olmayan bir adanmışlık seviyesine sahip değilseniz sanat sizin için uygun yol olmayabilir. Sanatçının işi büyük ölçüde dengeyle ilgilidir,

dolayısıyla bu yaşam biçiminin dengeye çok az yer bırakması da biraz ironiktir.

Yaratıcı yaşamın taleplerine boyun eğdiğinizde, yaratıcılık bir parçanız haline gelir. Projelerin ortasında bile her gün yeni fikirler arayıp bulmaya devam edersiniz. Her an, yapmakta olduğunuz işi yarıda bırakıp bir not almak, bir çizim yapmak ya da uçucu bir düşünceyi yakalamak için hazırsınızdır. Bu artık bir alışkanlık haline gelir. Günün her saati kendinizi buna verirsiniz.

Kendini vermek, kendinizi çevrenizde olup bitene açık tutmak anlamına gelir. Dikkat etmek ve dinlemek; dış dünyada bağlantılar ve ilişkiler görmeye çalışmak; güzelliği aramak, hikâyelerin peşinden koşmak… Neyi ilgi çekici bulduğunuzu, neyin dikkatinizi canlandırdığını fark etmek… Ve çalışmanızın başına bir sonraki oturuşunuzda, ham verileri biçimlendirirken tüm bunları kullanabileceğinizi bilmek anlamına gelir.

Sıradaki harika hikâyenin, resmin, yemek tarifinin ya da girişimci iş fikrinin nereden çıkacağı belli olmaz. Tıpkı bir sörfçünün dalgaları kontrol edememesi gibi, sanatçılar da doğanın yaratıcı ritimlerinin merhametine kalmıştır. İşte bu yüzden her zaman farkında ve hazır olmak, izlemek ve beklemek büyük önem taşır.

Belki de en iyi fikir,
bu akşam aklınıza gelecek fikirdir.

Kendiliğindenlik
(Özel Anlar)

Tek seferde, son haliyle zihinde beliren bir şarkı.
Jackson Pollock'ın dürtüsel darbeleri.
Dans pistine hayat veren doğaçlama bir dans hareketi.

Sanatçılar doğaçlama bir akış içinde meydana gelen eserleri, daha saf ve özel olduğunu düşündükleri için özenle düşünülüp tasarlanmış eserlere yeğleyebilirler.

Peki, zihinde kendiliğinden beliren bir eser ile önceden üzerine düşünülerek meydana getirilmiş bir eser ayırt edilebilir mi? Bu ayrımın bir önemi var mıdır?

Doğaçlama, neredeyse bilinçsiz yaratılan bir eser ile üzerinde emek harcanıp ter dökülerek yaratılan bir eser birbirinden daha değersiz ya da daha değerli değildir.

Bir eserin ortaya çıkmasının aylar ya da dakikalar sürmesinin bir önemi yoktur. Nitelik, harcanan zamanın miktarına bağlı değildir. Ortaya çıkan sonuç bizi memnun ettiği sürece, çalışma amacına ulaşmış demektir.

Kendiliğindenlik ya da doğaçlama yanıltıcı bir niteleme olabilir. Sanatçının doğaçlama bir eser ya da performans öncesinde yaptığı alıştırma ve hazırlıkları görmeyiz. Her bir eser sanatçının yaşamı boyunca kazandığı tüm tecrübeleri içinde taşır.

Bazı büyük sanatçılar çoğu zaman eserlerinin çabasız görünmesine uğraşır. Bir eserin bir günde ya da bir anda yapılmış gibi görünmesi için yıllarca titizlikle üzerinde çalışıp didindikleri olur.

Öte yandan, bazıları da planlama ve önceden hazırlanmayı yüceltir. Onlara göre, doğaçlama bir eser daha az sanatsal değere sahiptir. Sanatçının yeteneğinden ziyade şansının yaver gitmesinin bir ürünüdür.

Bu konuya tarafsız bir bakış açışıyla yaklaşmayı deneyin. Sadece işinizi yapın ve ortaya ne çıkacağını görün. Ortaya çıkan sonuç hoşunuza giderse ister aniden, kendiliğinden ister uzun ve zorlu, ustaca bir çalışmanın ardından ortaya çıkmış olsun memnuniyetle kabul edin.

Bazı sanatçılar eser üretirken hiç zorlanmaz. Bir şarkıyı yazmak Leonard Cohen'in yıllarını alabilirken Bob Dylan dakikalar içinde bitirebilir. Biz de bu şarkıları eşit derecede sevebiliriz.

Bu esrarengiz sürecin bağlı olduğu bir kalıp ya da mantık yoktur. Hiçbir proje, hiçbir sanatçı diğeriyle aynı değildir. Bizi yönlendiren, projenin kendisidir. Her projenin kendine has koşulları ve gereklilikleri söz konusudur.

⊙

Düşünsel temelli çalışmalar yürüten bir sanatçıysanız doğaçlamayı sanatınıza ve kendinize dair yeni keşifler yapmak için bir araç olarak kullanmanız faydalı olabilir.

Tek bir yaratıcı sürece bağlı kalmak, kendiliğindenliğe açılan kapıyı kapatabilir. Kısa bir süre için bile olsa bu kapıyı aralık bırakmak fayda sağlayacaktır. Şaşırtıcı keşifler yapmamıza olanak sağlayan zihinsel bir açıklıkla çalışmayı deneyebiliriz.

Hiçbir hazırlık yapmadan veya önceden üzerinde düşünmeden yazmaya otururursanız bilincinizi devre dışı bırakıp bilinçdışından yararlanabilirsiniz. Ortaya çıkan sonucun akılcı yöntemlerle üretemeyeceğiniz bir etkiye sahip olduğunu görebilirsiniz.

Bazı caz türlerinin özünde bu yaklaşım yer alır. Müzisyenler doğaçlama bir parça çalarken, ne çalacaklarına dair önceden tasarlanmış fikirler performansı olumsuz yönde etkileyebilir. Amaç anda kalmak ve riskleri kabul ederek müziğin kendiliğinden ortaya çıkmasına izin vermektir. Müzisyenlerin performansı iyi geçen bir gecede iyi, kötü geçen bir gecede ise kötü olacaktır. En iyi caz müzisyenleri belki de istikrarlı bir şekilde özel anlar yaratma becerisine sahip olanlardır. Doğaçlama becerileri bile alıştırma yaptıkça gelişir.

Harika bir fikrin o ânın kendiliğindenliği içinde kaybolabileceği ya da gözden kaçabileceğinden endişe edebilirsiniz. Bir sanatçıyla çalışırken bunu önlemek için sonsuz sayıda not alırım. Sürece dahil olmayan kişiler stüdyoya geldiklerinde, çoğu zaman her şeyin ne kadar ciddi göründüğüne inanamazlar. Çalışmaların büyük bir parti gibi geçtiğini hayal

ederler ama biz çalışırken sürekli olarak odak noktaları ve denenecek fikirler hakkında ayrıntılı notlar alırız. Hemen hemen söylenen her şeyi not ederiz. İki hafta sonra, aramızdan birinin çıkıp şöyle bir soru soracağı illa olur: Beğendiğimiz şarkı sözü hangisiydi? Bu şeyin önceki versiyonu nasıldı? İkinci nakarattaki geçişin en iyi kaydı hangisiydi? İşte bu anlarda, tuttuğumuz notlara bakarız.

Yaratıcı süreçte durmadan çok büyük miktarda malzeme üretilir. Kendimizi kaptırdığımız anlarda hepsini hatırlamamız imkânsızdır, saniyeler önce olan bir şeyi bile unutabiliriz. Mesela şarkının sonuna geldiğimizde, ben dinlemeye dalmışımdır ve bütün düşünceler uçup gitmiştir. Sürece dahil bir gözlemci tarafından özenle tutulan notlar, özel anların o ânın heyecanı içinde kaybolmasını önler.

Bazen,
en sıradan anlardır,
olağanüstü bir sanat eserini ortaya çıkaran.

Nasıl Seçmeli?

Her sanat eseri, ağaç gibi dallanıp budaklanan bir dizi seçimden oluşur.

Çalışmalarımız, anafikrin gövdesini filizlendiren bir tohumla başlar. Bu tohum büyüdükçe, verdiğimiz her karar yeni bir yöne doğru ayrılan bir dal haline gelir. Çalışmamız ilerledikçe çok daha incelikli detaylar iyice belirginleşir ve büyüme devam eder.

Her çatallanmada, birçok farklı yöne gidebilir ve seçimimizle nihai sonucu değiştirebiliriz. Bu değişim genellikle köklü olur.

Hangi yöne gideceğimize nasıl karar veririz? Hangi seçimin bizi çalışmanın mümkün olan en iyi versiyonuna götüreceğini nasıl bilebiliriz?

Bunun yanıtı, evrensel bir ilke olan "ilişkili olma" durumunda yatar. Bir şeyin nerede olduğunu, sadece onu başka bir şeye göre konumlandırdığımızda anlarız. Bir nesneyi ya da ilkeyi de yalnızca onu başka bir şeyle karşılaştırabileceğimiz bir durumda değerlendirebiliriz. Yoksa bu, değerlendirmenin ötesinde bir mutlaklık haline gelir.

Bu ilkeden faydalanarak A/B testi yoluyla yaratımlarımızı geliştirebiliriz. Referans noktası olmadan bir eseri ya da seçimi tek başına değerlendirmek zordur. İki seçeneği yan yana koyar ve doğrudan bir karşılaştırma yaparsak yapmamız gereken tercih netleşir.

Mümkünse her test için seçeneklerimizi ikiye düşürürüz. Daha fazlası süreci bulandırır. Yemek pişirirken, hangisini kullanacağımıza karar vermeden önce aynı malzemenin iki farklı çeşidini tadabiliriz. Aynı monoloğu okuyan iki oyuncuyu, bir rengin iki tonunu ya da bir apartman dairesinin iki farklı yerleşim planını karşılaştırdığınızı düşünün mesela.

Onları yan yana koyar, geri çekilir ve doğrudan karşılaştırırız. Çoğu zaman iki seçenekten biri bizi net bir biçimde kendine çeker.

Ortada böyle bariz bir çekim yoksa hangisine doğru hafiften meylettiğimizi görmek için zihnimizi dinginleştirip kendimizi dinleriz. Bedenimizin verdiği doğal tepkileri takip ederek içimizde en ufak bir coşku uyandıran seçeneğe yöneliriz.

Mümkün olduğunda A/B testini körlemesine gerçekleştirin. Adil bir karşılaştırma yapmanın önüne geçebilecek önyargıları ortadan kaldırmak için her bir seçenek hakkında mümkün olduğunca çok ayrıntıyı gizleyin. Örneğin, bazı müzisyenler analog ya da dijital kayıt yöntemlerinden birini

tercih eder. Her iki yöntemi kullanarak kayıt yaptıktan sonra hangisinin hangisi olduğunu bilmeden daha iyi olanı seçmenin iyi bir yöntemi olabilir. Bazen sanatçılar bu yöntem sonucunda yaptıkları tercihlere kendileri bile şaşırıp kalırlar.

Bir A/B testinde kararsız kaldıysanız yazı tura yöntemine başvurabilirsiniz. Hangi seçeneğin ne olacağına karar verip yazı tura atın. Madenî para havada dönerken, muhtemelen yazı ya da tura gelmesini diğerinden daha çok dilediğinizi fark edeceksinizdir. Hangisinin gelmesini istiyorsanız seçmeniz gereken seçenek odur. Kalbinizden geçendir. Test, para yere düşmeden önce sonuçlanmıştır.

Testi yaparken, seçim kriterleriniz üzerine fazla düşünmeyin. Burada asıl aradığınız, herhangi bir düşünce sürecinden önce gelen ilk içgüdüsel tepkidir. İçgüdüsel çekim genellikle en saf ve duru olanıdır; çünkü ikinci, daha akılcı olan düşünce analiz sürecinden geçerken çoğunlukla özünden uzaklaşır.

Amaç, bilinçli zihni devre dışı bırakmak ve dürtülerimizi takip etmektir. Çocuklar bu konuda son derece başarılıdır. Çok kısa bir süre içinde, yargılamadan ya da takılı kalmadan birkaç farklı duygu arasında hızla geçiş yapabilirler. Büyüdükçe, bize bu tepkileri saklamamız ya da bastırmamız öğretilir. Bu da içsel duyarlılığımızı köreltir.

Eğer çıkarılacak tek bir ders varsa o da gerçek doğamıza göre hareket etmemizi engelleyen her türlü inançtan, yükten ya da dogmadan kurtulmamız gerektiğidir. Kendimizi bir çocuk gibi özgürce ifade edebilmeye ne kadar yaklaşırsak, testimiz o kadar saf sonuç verir ve eserimiz o kadar iyi olur.

⊙

Bir eseri tamamladığımızda, uygulayacağımız hiçbir test mümkün olan en iyi versiyonu ortaya çıkardığımızı garanti edemez. Bu özelliklerin ölçümü mümkün değildir. Biz yalnızca eldeki seçenekler arasında hangisinin en iyi versiyon olduğunu belirlemek için test yaparız.

Hangi yolu izlerseniz izleyin, yolculuğu tamamladığınızda aynı hedefe ulaşırsınız. Bu varış noktası, dünyayla paylaşmayı dört gözle beklediğimiz, geriye dönüp baktığımızda nasıl olup da bizden çıktığına hayret ettiğimiz eserimizdir.

Tonlar ve Ölçüler

Bir sanat eseri yaratırken, oranlar aldatıcı olabilir.

Parlak fikirler içeren iki ayrı tohum tıpatıp aynı gibi görünse de biri çok verimli sonuçlar üretirken diğerinden neredeyse hiç verim alınmayabilir. Büyük beklentiler doğuran ilham verici bir fikir beklentileri karşılayamazken, mütevazı bir kıvılcım müthiş bir başyapıta dönüşebilir.

Bir eser üzerinde çalışırken harcadığımız zaman ile elde ettiğimiz sonuçlar nadiren doğru orantılı olur. Bazen çok kısa sürede büyük bir aşama kaydederken bazen küçük bir ayrıntı üzerinde günlerce çalışabiliriz. Her ikisinin de eserin alacağı nihai biçim üzerinde nasıl bir etkisi olacağını kestirmek mümkün değildir.

Bu sürecin bir başka şaşırtıcı yönü de en küçük ayrıntıların eser üzerinde ne kadar belirleyici bir rol oynayabileceğidir. Eserin ne derece etkili olacağını, tamamlanıp tamamlanmadığını bile bu küçük ayrıntılar belirleyebilir. Ufak bir fırça darbesi veya ince bir ayar, yarım kalmış bir eserin birdenbire tamamlanmasını sağlayabilir. Böyle olduğu anlar size mucize gibi gelir.

Nihayetinde bir eseri büyük eser mertebesine çıkaran şey, en küçük ayrıntıların toplamıdır. Baştan sona her aşamada her bir öğe farklı tonlarda ve ölçülerde kullanılır. Sabit bir ölçek yoktur. Olamaz da zaten, çünkü bazen en küçük ayrıntılar en büyük etkiyi yaratır.

Eserde beş hata varsa
henüz tamamlanmamıştır.
Sekiz hata varsa tamamlanmış olabilir.

Gizli Anlamlar
(Amaç)

Bazen kendinize sorabilirsiniz: Bunu neden yapıyorum? Tüm bunların amacı ne?

Bu gibi sorular bazıları tarafından erkenden ve sık sık sorulur. Bazıları ise hayatları boyunca bu tür soruları hiç kafalarına takmaz. Belki de eseri yaratan kişiyle sorulara açıklama getirecek kişi aynı kişi olduğunda bile her zaman farklı kişiler olduklarını biliyorlardır.

Nihayetinde bu tür soruların pek bir önemi yoktur. Bizi bir şeyi yaratmaya yönlendiren belirli bir amaç olması gerekmez. Üzerinde biraz daha kafa yorduğumuzda bu görkemli fikrin aslında hiçbir işimize yaramadığını bile görebiliriz. Bilebileceğimizden daha fazlasını bildiğimizi ima eder.

Yarattığımız şey hoşumuza gidiyorsa nedenini bilmek zorunda değiliz. Nedenler bazen açıktır, bazen değildir. Ayrıca zamanla değişebilirler. Binlerce farklı nedenden herhangi biri bizi harekete geçirmiş olabilir. Hoşumuza giden bir şey ortaya çıkardıysak görevimiz tamamlanmış demektir. Anlamaya çalışmamız gereken hiçbir şey yoktur.

Kendinize şunu söyleyin:
Ben sadece yaratmak için buradayım.

Özgürlük

Sanatçı, topluma karşı sorumlu mudur?

Bu fikri benimseyenler, sanatçıları bu doğrultuda eser yaratmaya teşvik etmek isteyebilirler.

Ancak böyle düşünen kişilerin, sanatın toplumsal işlevini ve başlıca toplumsal değerini tam anlamıyla kavrayamamış olduğu söylenebilir.

Sanat eseri, yaratıcısının sosyal sorumluluk kaygısından bağımsız bir amaç taşır. İnsanların bir konu hakkındaki düşüncelerini değiştirme veya toplumsal bir etki yaratma arzusu, eserin kalitesi ve saflığına engel olabilir.

Bu, eserlerimizin arzuladığımız etkiye sahip olamayacağı anlamına gelmez, ancak genellikle bu etkiyi planlayarak

yaratamayız. Yaratıcı süreçte çoğu zaman belirli bir hedefe doğrudan odaklanarak ulaşamayız.

Anafikrinizi önceden belirlemiş olmak, en iyi sonucun ortaya çıkacağını garanti etmez. Eser, heyecan verici bir fikrin peşinden gidildiğinde anlam kazanır.

Bir eserin anafikrini keşfetmek için tamamlanmasını beklemek en iyisidir. Belirli bir anlam içermeye zorlamak, çalışmanızı sınırlandırır.

Açıkça mesaj verme kaygısı taşıyan eserler genellikle umulan etkiyi yaratamazken, toplumsal bir soruna değinme amacı taşımayan bir eser devrimci etki yaratabilir.

Sanatın etkisi, bizim sanat aracılığıyla yaratmayı planladığımız etkiden çok daha güçlüdür.

⊙

Sanat sorumsuz olamaz. İnsanlık halini tüm yönleriyle ele alır.

Her birimizin toplumsal normlarca hoş karşılanmayan yanları, paylaşamayacağımız kadar karanlık düşünce ve duyguları vardır. Bunların sanatsal ifadelerini gördüğümüzde, kendimizi daha az yalnız hissederiz.

Daha gerçek, daha insani görürüz kendimizi.

Bu, sanat yapmanın ve sanatsal tüketimin sağaltıcı gücüdür.

Sanat, hakkında yargı belirtilebilecek bir şey değildir. Bir eser ya size hitap eder ya da etmez.

Sanatçının tek sorumluluğu eserin kendisine karşıdır. Yerine getirmesi gereken başka hiçbir gereklilik yoktur. İstediğinizi yaratmakta özgürsünüz.

Eserinizin arkasında durmanız veya onunla özdeşleşmeniz gerekmez; aynı şekilde eserinizin de belirli bir yükümlülüğü yoktur. Eserinizin sizi temsil etmesi ya da sizin eseri temsil etmeniz gibi bir zorunluluk söz konusu değildir. Eseriniz, sizin hakkınızda hemen hemen hiçbir şey bilmeyen kişiler tarafından kendi bakış açılarına ve algılarına göre tekrar tekrar yorumlanacaktır.

Arkasında durmanız gereken bir şey varsa o da yaratıcı özerkliktir. Sadece dış sansüre karşı değil, aynı zamanda kafanızın içinde neyin kabul edilebilir olduğunu içselleştirmiş olan seslere karşı da. Dünya ancak sanatçılara sağladığı özgürlük kadar özgürdür.

Ne anlatacağımızı,
hangi şarkıyı söyleyeceğimizi,
hangi resmi yapacağımızı
biz seçeriz.

Tek sorumluluğumuz
bizzat sanata karşıdır.
Son söz sanatındır.

Mustaripler

Sanatçılar filmlerde ve kitaplarda genellikle ıstırap çeken dâhiler olarak tasvir edilirler. Açlık çeker, kendine zarar verir, deliliğin eşiğinde gezinirler.

Bu durum, ancak ruhu yaralananların sanat yapabileceği veya sanatın muazzam gücünün onu icra eden kişiye hasar verdiği inancını yaygınlaştırmıştır.

Her iki genelleme de doğru değildir. Bu kavramsal yanılgılar sanatçı adayları üzerinde cesaret kırıcı bir etkiye sahiptir. Bazı sanatçılar derin bir karanlıkla boğuşurken, bazıları sanat hayatlarında rahatça ve coşkuyla ilerliyordur. Bu iki uç arasında geniş bir mizaç yelpazesi yer alır.

Sanatı kendine görev edinen ve aşırı duyarlılıkla mücadele eden kişiler için yaratıcı süreç sağaltıcı bir güce sahip

olabilir. Derin bir bağlantı hissi sunmakla beraber dile getirilemeyecek kadar kötü şeyleri dile getirebilecekleri ve iç dünyalarını açabilecekleri güvenli bir alan sağlar. Sanat bu özelliğiyle, sanatçıyı çöküşe sürüklemek yerine sağaltır.

Istırap çeken sanatçı tiplemesinin gerçeklikten ziyade bir mit olması sanatın kolay bir iş olduğu anlamına gelmez. Büyük eserler yaratmak saplantılı bir arzu gerektirir. Tabii bu uğraş acı verici olmak zorunda değildir. Neşelendirici ve canlandırıcı da olabilir. Etkisi tamamen size bağlıdır.

Sanat yapmak sizin için ister güçlü bir tutku ister ıstırap verici bir zorunluluk olsun, bunlardan biri ya da diğeri sanatınızı daha iyi ya da daha kötü yapmaz. Eğer bu iki yol arasında bir seçim yapma şansınız varsa daha sürdürülebilir olanı tercih edin. Sanatçı, sadece kendini ifade ederek ve kendi yolunda, kendi hızında çalışıp ilerleyerek sanatçı unvanını kazanır.

Sizin İçin İşe Yarayan Şey
(İnanmak)

Tüm şarkılarını eski bir ofis binasındaki aynı dağınık odada besteleyen bir şarkı yazarı tanıyorum. Otuz yıldır hiç dokunulmamış odanın temizlenmesine asla izin vermez. İşin sırrının o oda olduğunu söyler.

Yazar buna inanıyor, inanması işine de yarıyor.

Charles Dickens kuzeye bakarak uyuduğundan emin olmak için yanında bir pusula taşırmış. Doğal elektrik akımlarıyla hizalanmanın yaratıcılığını artırdığına inanıyormuş. Dr. Seuss'un ise birbirinden değişik yüzlerce şapkayı sakladığı gizli kapılı bir kitaplığı varmış. Editörüyle birer şapka seçer ve ilham gelene kadar birbirlerine bakarlarmış.

Bu hikâyeler tamamen doğru olabilir de olmayabilir de. Bunun bir önemi yok. Eğer bir ritüel ya da batıl inanç

sanatçının çalışmaları üzerinde olumlu etkiye sahipse sürdürülmeleri faydalı olacaktır.

Sanatçılar mümkün olan her şekilde –kaos ve düzenin kutuplarında ve aynı anda farklı yöntemlerin buluşma noktasında– yaratırlar. Doğru zaman, doğru strateji ya da doğru malzeme diye bir şey yoktur.

Daha tecrübeli sanatçılardan tavsiye almak faydalı olabilir, ancak tavsiyeleri direktif olarak değil, bilgi olarak kabul etmelisiniz. Farklı bir bakış açısından bakmanızı ve nelerin mümkün olduğuna dair daha geniş bir görüş kazanmanızı sağlayabilirler.

Tanınmış sanatçılar genellikle kişisel deneyimlerinden yola çıkar ve kendileri için işe yarayan çözümleri önerirler. Bunlar onların kendi yolculuklarına özgüdür, sizinkine değil. Unutmamak gerekir ki onlarınki seçilebilecek *tek* yol değildir.

Sizin yolunuz benzersizdir, onu sadece siz takip edebilirsiniz. Büyük sanat eserleri üretmenin tek bir yolu yoktur.

Kendi yolunu takip etmek, başkalarının bilgeliğini görmezden gelmek demek değildir. Bilgeliği ustalıkla kabul edin. Deneyin ve size uyup uymadığına bakın. İşinize yarayan bilgileri kullanın. Gerisini boş verin. Kaynak ne kadar güvenilir olursa olsun bilgiyi test edip kendinize uyarlayın ve sizin için neyin işe yaradığını keşfedin.

Sizin için önemli olan tek yol, sizin istikrarla sürdürebildiğinizdir, başka bir sanatçının işine yarayanlar değil. Yaratıcılığınızı en çok artıran yöntemi bulun, uygulayın ve artık işe yaramadığında bırakın. Sanat icra etmenin yanlış bir yolu yoktur.

Adaptasyon

Alıştırma yaptığımızda tuhaf bir şey olur.

Örneğin, öğrenmeye çalıştığımız bir müzik parçasını tekrar tekrar çaldığımızı düşünelim. Parçayı çalmak biraz kolaylaşır, sonra biraz zorlaşır ve ardından tekrar biraz kolaylaşır. Alıştırma yapmayı bırakıp bir iki gün sonra yeniden çalmaya başladığımızda parçanın çok daha doğal akıp gittiğini görürüz. Parmaklarımız artık daha kıvraktır. Zor bir düğüm kendiliğinden çözülmüştür.

Bu olgu çoğu öğrenme biçiminden farklıdır. Bilgiyi okuyup sonradan hatırlamak gibi değildir. Daha gizemli bir süreçtir. Bir sabah uyandığınızda kendinizi uyumadan öncekinden daha fazla beceriye sahip olduğunuz yeni bir gerçekliğin içinde bulursunuz. Bedeniniz değişmiş, kendisine

verilen göreve uyum sağlamış ve bu görevin altından kalkmayı başarmıştır.

Alıştırma yapmak bizi belirli bir noktaya kadar getirir. Sonrasında, bu alıştırmanın beden tarafından özümsenmesi için belli bir süre geçmesi gerekir. Buna dinlenme evresi diyebiliriz. Ağırlık antrenmanı yaparken kaslarımız yıkılır ve dinlenme evresinde kaslar eskisinden daha güçlü bir şekilde yeniden inşa edilir. Pasif dinlenme evresi de en az aktif alıştırma yapmak kadar önemlidir.

Sanatınızda ustalaşmak için durmadan çalışmak gerektiği genel bir kanıdır. Bu doğrudur. Ancak çalışmak işin sadece yarısıdır. Ara vermek, biraz uzaklaşıp çalışmaya geri dönmek de faydalı olabilir. İster enstrümanınızı daha iyi çalmak için alıştırma yaparken ister sanat kariyerinizin herhangi bir noktasında olsun uygun zamanda çalışmaya ara vermek daha büyük sıçramalar sağlayacaktır.

Bu alıştırma ve adaptasyon döngüsü çok yönlü bir gelişim sağlar. Konsantrasyon ve odaklanma becerileriniz gelişir, öğrenme beceriniz artar, daha verimli ve kolay bir şekilde öğrenmeye başlarsınız.

Sonuç olarak, diğer becerileriniz de gelişir. Piyano çalmayı öğrenmek muhtemelen işitme duyunuzu da geliştirecektir. Matematiksel becerileriniz dahi gelişebilir.

⊙

Adaptasyon sürecinin öğrenmenin ötesinde daha önemli bir işlevi vardır. Evrenin bizim aracılığımızla açığa çıkışının bir parçasıdır. Yaşam arzusudur.

Fikir enerji toplar, yüklenir ve kucaklanmayı bekler. Onu

duyar, görür, belki de hayal ederiz ama tam anlamıyla kavramaya hâlâ bir adım uzak olabiliriz. Biz fikir üzerinde çalışmaya devam ettikçe ayrıntılar giderek belirginleşir ve kendimizi onu hayata geçirmeye adarız.

Kapasitemiz genişleyip esner ve Kaynak'ın sunduğu fikre dokunacak hale gelir. Bize verilen bu sorumluluğu şükranla kabul eder, önemser ve koruruz. Fikrin bizden öte geldiğini, bizden daha önemli olduğunu, sadece bizim için olmadığını ve onun hizmetinde olduğumuzu tevazuyla kabul ederiz.

İşte tam da bu yüzden buradayız. İnsanlık adaptasyon dürtüsünün peşinde evrim geçirir. Evrenin gönderdiği sinyalleri alabilmek için uyum sağlar ve gelişiriz. Doğuştan gelen beceriler, insanların ve tüm canlıların sürekli değişen bir dünyada milyonlarca yıl boyunca var olmasını ve ilerlemesini sağlamış, bir yandan da yaratım döngüsünün gelişiminde önceden belirlenmiş rolümüzü oynamamızı mümkün kılmıştır. Yani, yeni ve daha karmaşık formların doğuşuna destek olmamıza vesile olmuştur. Tabii, döngüye katılmayı seçtiğimiz takdirde.

Çeviri

Sanat bir çözümleme eylemidir. Kaynak'tan aldığımız bilgiyi, seçtiğimiz sanat dalının diliyle yorumlarız.

Her alanın kendine özgü farklı dil seviyeleri vardır. Beceri düzeyimiz, tıpkı kelime dağarcığının iletişimi etkilediği gibi, Kaynak'ın çevirisini en iyi şekilde ifade etme yeteneğimizi etkiler.

Ancak doğrudan bir ilişki yoktur, değişkenlik gösterir. Yeni bir dil öğrenirken, soru sormayı, ezberden güzel sözler ya da kazara esprili bir şeyler söylemeyi becerebilirsiniz. Diğer yandan, daha ciddi düşünceleri, daha incelikli duyguları ve kim olduğunuzu tam olarak ifade edemeyeceğinizi hissedebilirsiniz.

Becerilerimizi ne kadar geliştirip kesinleştirir ve kapsamını genişletirsek sanatın dilini o kadar akıcı kullanırız. Yaratıcı bir eylemde bulunurken daha özgür olur, tekdüzelikten daha kolay sıyrılırız. Fikirlerimizin en iyi versiyonunu hayata geçirme becerimizi büyük ölçüde geliştirebiliriz.

Sanatımızı geliştirmeye devam etmek, hem çalışmalarımız hem de kendi keyfimiz için çok önemlidir. Her sanatçı alıştırma, inceleme ve araştırma yaparak yaratıcı sürecin her aşamasında kendini geliştirebilir. Sanatsal beceriler, doğuştan gelen beceriler olmaktan ziyade öğrenilebilir ve geliştirilebilir becerilerdir. Kendimizi her daim geliştirebiliriz.

Arn Anderson'ın dediği gibi, "Ben hem öğretmen hem de öğrenciyim. Öğrenciliği bırakırsanız artık kendinize öğretmen deme hakkınız olmaz."

Bir notayı doğru çalamadığınız ya da bir resmi layıkıyla çizemediğinizi düşünüyorsanız sorunun bunu yapamamanızdan değil, *henüz* yapmamış olmanızdan kaynaklandığını hatırlamanız faydalı olacaktır. Herhangi bir şeyin sizin için olanaksız olduğunu düşünmekten kaçının. Belirli bir proje için ihtiyacınız olan bir beceri ya da bilgi parçası varsa, araştırma yapıp zamanla edinmek için çalışabilirsiniz. Kendinizi her konuda geliştirebilirsiniz.

Bu yaklaşım becerilerinizi geliştirse de büyük bir sanatçı olmanızı garanti etmez. Çok karmaşık sololar atabilen bir gitaristin son derece etkileyici bir çalış tekniği olmasına rağmen soloları sizde hiçbir duygu uyandırmayabilir. Öte yandan amatör bir müzisyen, üç akorlu basit bir şarkı çalarak sizi gözyaşlarına boğabilir.

Diğer yandan, teorik bilginizi geliştirmekten çekinmenize de gerek yok. Bu bilgiler sanatsal ifadenizin saflığını

bozmayacaktır, tabii siz izin vermediğiniz sürece. Bilgi sahibi olmanız çalışmalarınıza zarar vermez. Ancak bilgiyi *nasıl* kullandığınız zarar verebilir. Yeni araçlar edinmeniz onları kullanmak zorunda olduğunuz anlamına gelmez.

Öğrenmek, fikirlerinizi daha etkili bir şekilde aktarmanın yollarını artırır. Yapabileceklerimiz artarken en basit, en zarif seçeneği seçmek hâlâ elimizdedir. Örneğin Barnett Newman, Piet Mondrian ve Joseph Albers gibi ressamlar klasik eğitim almalarına rağmen kariyerlerini basit, monokrom, geometrik şekiller üzerinde çalışarak geçirmeyi seçtiler.

Sanatsal hünerinizi içinizde yaşayan bir enerji olarak düşünün. O da diğer canlılar gibi evrim döngüsünün bir parçasıdır. Gelişip serpilmek, çiçek açmak ister.

Hünerinizi geliştirmek yaratıcılığı onurlandırmaktır. Alanınızın en iyisi olup olmamanızın bir önemi yoktur. Kendinizi geliştirmek için uğraştığınızda bu gezegendeki nihai amacınızı yerine getirmiş olursunuz.

Temiz Bir Sayfa Açmak

Bir eser üzerinde binlerce saat çalıştıktan sonra, onu tarafsız bir gözle değerlendirmek zordur. Eseri ilk kez deneyimleyen birisi sadece iki dakika içinde eser hakkında sizden daha berrak bir görüşe sahip olabilir.

Hemen hemen her sanatçı, çalışmalarına dışarıdan bakma yetisini zamanla yitirir. Üzerinde durmadan çalıştıkça esere berrak bir bakış açısından bakmak mümkün olmaz. Bir tür körleşme baş gösterir. Sanatçı yarattığı eserden şüphe duymaya, nasıl ilerlemesi gerektiği hakkında kafa karışıklığı yaşamaya başlayabilir. Sağlıklı değerlendirmeler yapmak giderek zorlaşır.

Üzerinde çalıştığımız eserle aramıza mesafe koymayı, ondan gerçekten kopup zihnimizi arındırmayı, bambaşka şeylere odaklanmayı başarabilirsek belki...

Yeterince uzun bir süre uzak kaldıktan sonra çalışmaya geri döndüğümüzde, eseri ilk kez karşılaşıyormuş gibi görebiliriz.

Buna temiz bir sayfa açmak denir. Nasıl bir eser ortaya çıkarmak istediğinize dair yürüttüğünüz fikirlerin yükünden kurtulmayı ve eseri onunla ilk kez karşılaşıyormuşsunuz gibi deneyimlemeyi ve yaratmaya devam etmeyi başarmanız gerekir. Burada amaç, anda kalmak ve esere tüm önyargılardan arınmış bir şekilde yaklaşmaktır.

Temiz bir sayfa açmaya somut bir örnek verelim. Miks, kayıt sürecinin son aşamasıdır. Bu aşamada ses mühendisi, malzemeyi en iyi şekilde sunmak için farklı enstrümanların ses seviyelerini dengeler.

Yapılan miksi dinlerken notlar alırım: Geçiş bölümündeki vokal yeterince yüksek değil. Son nakarattan önceki davul solosunu daha fazla öne çıkarmak iyi olabilir. Ya da başka bir aksiyon eklemek için girişteki belirli bir enstrümanın sesini kısmak gerekebilir.

Yaygın olarak izlenen yol, bu notlardaki değişiklikleri yapmak, bunları elimizdeki listede işaretlemek ve ardından listeyi akılda tutarak şarkıyı tekrar çalmaktır. *Bakalım, geçiş bölümündeki vokaller istediğim kadar yüksek mi? Evet, tamam. Son nakarata geçişteki davul solosu biraz daha ön plana çıkmış mı? Evet, bu da tamam.*

Yapılmasını beklediğiniz değişiklikleri duymaya özellikle odaklanırsınız. Şarkıyı bir bütün olarak dinleyip gerçekten önceki halinden daha iyi olmuş mu görmek yerine, istediğiniz değişikliklerin yapılıp yapılmadığına dikkat kesilirsiniz.

Egonuz devreye girer ve şöyle der: *Böyle olmasını ben istedim, istediğimi elde ettim, yani sorun çözüldü.*

Ancak illa öyle olmayabilir. Evet, değişiklikler yapıldı ama bunlar eseri geliştirdi mi? Yoksa başka sorunlara yol açan bir domino etkisi mi yarattılar?

Sürecin bu aşamasında, bir çalışmanın her unsuru birbirine bağlıdır. Dolayısıyla küçük bir değişiklik bile beklenmedik sonuçlar doğurabilir. Şarkı, listenizdeki değişiklikleri yansıtacak şekilde yeniden mikslendiğinde, ilerleme kaydettiğiniz yanılgısına düşünebilirsiniz.

İşin püf noktası, uygulaması için notlarınızı mümkünse bir başkasına vermek, ardından onları çöpe atıp asla dönüp bakmamaktır. Elden geçirilmiş miks çalındığında, ilk kez dinliyormuş gibi dinleyin ve sıfırdan yeni bir liste yapmaya başlayın. Bu yöntem genellikle her şeyi olduğu gibi duymanıza ve ilerleyişinizi en iyi versiyona ulaşmak için yönlendirmenize yardımcı olur.

Esere onunla her seferinde ilk kez karşılaşıyormuş gibi yaklaşmayı sürdürebilmenin başka bir yolu, eserle çok sık haşır neşir olmaktan kaçınmaktır. Bir bölüm tamamladıktan sonra ya da bir noktada takılıp kaldığınızda projeden bir süre uzaklaşıp bambaşka şeylerle ilgilenmeyi deneyin. Bu süre bir dakika da olabilir, bir hafta veya daha uzun da.

Meditasyon, kendinizi sıfırlamanız için son derece yararlıdır. Ayrıca yoğun fiziksel egzersiz yapmayı, doğada zaman geçirmeyi veya bambaşka türde yaratıcı bir uğraşa gömülmeyi de deneyebilirsiniz.

Berrak bir bakış açısıyla geri döndüğünüzde projenin neye ihtiyaç duyduğunu muhtemelen daha iyi fark edeceksiniz.

Bunun gerçekleşmesini sağlayan şey aradan geçen zamandır. Öğrenmek zamanla gerçekleşir. Tabii, öğrendiklerinizi unutmak da.

Bağlam

Çayırda bir çiçek hayal edin.

Şimdi aynı çiçeği alın ve bir tüfeğin namlusuna yerleştirin. Ya da bir mezar taşının üzerine. Bu farklı senaryoların sizde uyandırdığı duyguları fark edin. Çiçeğin manası ve üzerinizde yarattığı etki değişiklik gösterecektir. Aynı nesne, farklı ortamlarda son derece farklı anlamlar kazanabilir.

Bağlam içeriği değiştirir.

Çalışmalarınızda bu ilkenin etkilerini göz önünde bulundurun. Eğer bir portre çiziyorsanız, arka plan bağlamın bir parçasıdır. Arka planı değiştirmek ön plana yeni bir ışık tutar. Karanlık bir mizansen, aydınlık bir mizansenden farklı bir mesaj içerir. Boğucu bir ortam ferah bir ortamdan farklı duygular uyandırır. Tablonun çerçevesi, asıldığı oda,

yanında bulunan diğer sanat eserleri gibi unsurlar eserin nasıl algılanacağını etkiler.

Bazı sanatçılar tüm bu etkenleri titizlikle kontrol etmeyi tercih eder. Bazıları bunları şansa bırakır. Bazıları da tamamen bağlama bağımlı eserler yaratır. Örneğin, Andy Warhol'un Brillo kutularını hatırlayalım. Süpermarkette karşılaştığınızda, kullanışlı mutfak malzemelerinin çöpe gidecek ambalajları olarak görürsünüz. Bir müzede ise hayranlık ve merak uyandıran nadir nesnelere dönüşürler.

Bir dizi şarkıyı sıralarken, gürültülü bir şarkıyı sakin bir şarkının ardına yerleştirmek, dinleyicinin şarkıları algılayışını etkiler. Sessiz şarkıdan sonra, gürültülü şarkı daha gösterişli gelir.

Müzisyenin birinin en yeni parçasını tüm zamanların en sevilen şarkılarıyla birlikte bir çalma listesine eklediği ve eserinin bu bağlamda kendini gösterip gösteremediğine baktığı söylenmişti bana bir keresinde. Müzisyen istediği sonucu alamadığında, parçayı bir kenara koyar ve büyük bir eser yaratmak için çalışmaya devam edermiş.

Herhangi bir zamanın ve mekânın toplumsal normları, sanatı çerçeveleyen bağlamlardan biridir. İki kişi arasında yaşanan bir ilişkinin hikâyesi Detroit'te, Bali'de, Antik Roma'da ya da farklı bir evrende geçebilir. Hikâye aynı kalsa da her bir ortamda yeni bir anlam kazanabilir.

Eserinizi hangi yıl yayınladığınıza göre anlamı yine değişebilir. Güncel olaylar, kültürel eğilimler, eşzamanlı olarak yayınlanan diğer eserler bir projenin nasıl karşılanacağını etkiler. Zaman, bağlamın başka bir biçimidir.

Bir parça beklentilerinizi karşılamıyorsa bağlamı değiştirmeyi düşünün. Eserin özünü oluşturan unsuru bir kenara

bırakıp onun etrafındaki değişkenleri inceleyin. Farklı kombinasyonlar deneyin. Başka eserlerin yanında yerleştirip nasıl durduğuna bakın. Karşıtlıkların etkilerini görmeye çalışın. Kendinizi şaşırtın.

Birkaç yaygın seçenek şunlardır:

sakin – gürültü
hızlı – yavaş
yüksek – alçak
yakın – uzak
aydınlık – karanlık
büyük – küçük
kavisli – düz
pürüzlü – pürüzsüz
önce – sonra
iç – dış
aynı – farklı

Yeni bir bağlam, ortaya beklediğinizden daha etkileyici, hem de önemsiz gibi görünen bir unsuru değiştirmeden önce hayal bile edemeyeceğiniz kadar etkileyici bir eser çıkarabilir.

Enerji
(Eserdeki)

Bizi büyük bir gayretle çalışmaya iten, bazı eserleri tamamlamaya, diğerlerini tamamlamamaya yönlendiren nedir?

Bunun bizim coşkumuz, kendimizi ifade etme sancıları çekerken içimizden yükselen bir duygu olduğunu düşünmek isteriz.

Bu enerji bizim tarafımızdan üretilmemiştir. Asıl biz onun etkisine kapılırız. Enerji yüklü olan *eserdir* ve bu enerji eserden bize geçer. Bizi ileri çeken, canlandıran, bulaşıcı bir enerjidir bu.

Büyük bir eser olacağının ipuçlarını veren çalışmalar, fırtına öncesinde havadaki statik enerjiye benzer bir enerji taşır. Yaratıcılarına musallat olur, uyanıkken düşüncelerini,

uykudayken de rüyalarını işgal eder. Hatta bazen sanatçının yaşama amacına dönüşürler.

Bu enerji dünyadaki başka bir yaratıcı güce benzer:

Sevgiye.

Rasyonel kavrayışımızın ötesindeki kinetik çekim.

Heyecan duygusu, projenin başlarında hangi tohumun geliştirileceğini seçmemize yardımcı olan içsel bir terazi görevi görür. Bir tohum üzerinden çalışırken, terazinin ondan yana ağırlaşması, tohumun ilginizi ve adanmışlığınızı hak ettiğini gösterir. İlginizi canlı tutma ve harcadığınız çabaya değme potansiyeline sahip bir fikir söz konusudur.

Denemeler yapıp eser üzerinde çalıştığınız sırada, yeni kararlar aldıkça daha fazla enerji yüklenirsiniz. Zamanın nasıl geçtiğini anlamadığınızı, yemek yemeyi unuttuğunuzu, dış dünyadan elinizi eteğinizi çektiğinizi fark edersiniz.

Aksi takdirde süreç bir eziyete dönüşür. Dakikalar geçmek bilmez ve hücre duvarına çentik atan bir mahkûm gibi, eser tamamlanana kadar günleri sayarsınız.

Eserdeki enerjinin her zaman kolayca ulaşılabilir olmayabileceğini unutmayın. Bazen yanlış bir yola saparsınız ve enerji kaybolur. Ya da detaylara öylesine boğulmuşsunuzdur ki büyük resmi göremezsiniz. En büyük eserler üzerinde çalışırken bile heyecanınızın azalıp artması doğaldır.

Eser bir gün sizi heyecanlandırırken, ardından uzun bir süre heyecan vermiyorsa, muhtemelen yanıltıcı bir işaretle karşılaşmışsınızdır. Neşe dolu anların uzak bir hatıra gibi görünmeye ve eser üzerinde çalışmanın miadını doldurmuş bir fikre duyduğunuz yükümlülük gibi gelmeye başladığı durumlar ya fazla ileri gittiğiniz ya da belirli bir

tohumun aslında henüz filizlenmeye hazır olmadığı anlamına gelebilir.

Enerjiniz tükenmişse ya birkaç adım gerileyip tekrar enerji toplayın ya da heyecan yaratacak yeni bir tohum bulun. Sanatçının geliştirdiği becerilerden biri de ne kendisinin esere ne de eserin ona verecek bir şeyi kalmadığını fark edebilme becerisidir.

Tüm canlılar birbirleriyle bağlantılı ve hayatta kalmak için birbirlerine bağımlıdır. Durum sanat eserleri için de farklı değildir. Eser sizde heyecan yaratır. Bu heyecan sizin ilginizi çeker. Sizin ilginiz tam da eserin büyümesi için gereken şeydir. Bu, ahenk ve karşılıklı bağımlılık içeren bir ilişkidir. Yaratıcı ve eser, gelişmek için birbirlerine muhtaçtır.

Sanatçının görevi heyecanın peşinden gitmektir. Heyecanın olduğu yerde enerji vardır, enerjinin olduğu yerde de ışık.

En iyi eser,
sizde heyecan uyandırandır.

Yeni Bir Başlangıç Yapmak İçin Elimizdekini Tamamlamak
(Yenileme)

Carl Jung, içinde yaşamak, düşünmek ve yaratmak için yuvarlak bir kule inşa etmeyi kafasına takmıştı. Kulenin şekli önemliydi çünkü yaşamı, "varoluşun ve sona erişin sürekli döngüsü" olarak görüyordu.

Birbirine bağlı, hiç durmayan bir doğum, ölüm ve yenilenme döngüsünün parçasıyız. Bedenlerimiz toprağa karışıp yeni yaşamı ortaya çıkarırken, şuurumuz başka bir amaçla yeniden kullanılmak üzere evrene geri döner.

Sanat da aynı ölüm ve yeniden doğuş döngüsü içinde var olur. Biz bir projeyi tamamlayıp yeni birine başlayarak bu döngüye katılırız. Hayatta olduğu gibi, sanatta da her bitiş yeni bir başlangıca davetiye çıkarır. Tek bir esere bağlanıp

onu hayatımızın amacı olarak gördüğümüzde, bir sonraki eseri geliştirme olanağı bulamayız.

Sanatçının hedefi büyük bir eser yaratmayı başarmak olsa da aynı zamanda ilerlemektir. Hem bir sonraki projeye hayat vermek hem de elimizdeki projeyi dünyayla paylaşmak için elimizdekini tamamlamamız gerekir.

Sanat icra etmenin bedeli, onu paylaşmak ve zaaflarınızı açığa çıkarmaktır.

Bu deneyim sonucunda yenilenir, bir sonraki projeye ve ardından gelecek diğerlerine başlamak için içinizde taze bir güç bulursunuz.

Her sanatçı, devinip değişen bir tarih, tamamlanmış eserlerden oluşan, canlı bir müze ortaya çıkarır. Art arda eser üretir; başla, tamamla, paylaş. Başla, tamamla, paylaş. Tekrar ve tekrar. Eserler, geçiş anlarımızı yâd eden zaman damgalarıdır. Enerji dolu bu anlar artık bir sanat eserinin içinde sonsuza dek cisimleşmiştir.

Bir sanat eseri kendi başına bir varış
noktası değildir.
Yolculuktaki duraklardan biridir.
Hayat hikâyemizde bir bölümdür.
Her bir eserle bir bölümden diğerine
geçişimizi belgeleriz.

Oyun

Sanat ciddi bir iştir:
Kaynak'tan gelen yaratıcı enerjiyi kullanır,
Fikirleri fiziksel düzleme taşır,
Kozmik yaratım döngüsüne katılırsınız.
Tam tersi de doğrudur. Sanat tamamen bir oyundur.

Her sanatçının içinde, bir kutu boya kalemini yere döküp gökyüzünü çizmek için doğru rengi arayan bir çocuk vardır. Bu renk menekşe, zeytin yeşili ya da koyu turuncu olabilir.

Biz sanatçılar, eserlerimizi üretirken geçtiğimiz ağır süreçler boyunca oyunbazlığımızı korumaya çalışırız. Bir yandan ciddi bir adanmışlıkla hareket eder, bir yandan da üretirken tamamen özgür olmanın getirdiği oyunbazlığı kucaklarız.

Sanatı ciddiye alın fakat ciddiyetle sanat yapmayın.

Ciddiyet, çalışmaya bir ağırlık yükler. İnsan olmanın oyunbaz, eğlenceli yanını, dünyada var olmanın dizginlenemez coşkusunu, sadece zevk almaya bakmanın hafifliğini ıskalar.

Oyunda kaybedecek bir şey yoktur. Sınırlar bulunmaz. Doğru ya da yanlışı, üretkenlik kaygısı yoktur. Ruhunuz sınırsız bir özgürlükle istediği gibi at koşturabilir.

En iyi fikirler en çok, en zahmetsizce bu serbestlik ve rahatlık hali içinde ortaya çıkar.

Çalışmamıza erkenden büyük bir önem atfetmek, bizi ihtiyatlı davranmaya iter. Aksine, gerçekliğin prangalarından kurtulmak ve her türlü yaratıcı kısıtlamadan kaçınmamız gerekir.

Deneme yapmaktan çekinmeyin. Bırakın ortalık batsın, işler karışsın. Gelişigüzelliği kucaklayın. Fakat oyun zamanı sona erdiğinde, yetişkin yanımız devreye girip durumu analiz etmeye girişebilir: *Çocuk yanım bugün ne yaptı acaba? Acaba yaptığı bir şeye benzedi mi? Ne anlama geliyor olabilir?*

Mesele her gün işin başına geçmek, bir şeyler inşa etmek, onları yıkmak, denemek ve kendimizi şaşırtmakla ilgilidir. Dört yaşındaki bir çocuk yaptığı bir şeye ilgisini kaybederse onu tamamlamaya ya da kendini zorlayarak ondan zevk almaya çalışmaz. Doğruca bambaşka bir şey yapmaya, bir başka oyuna yönelir.

İşin bazı yönleri sıkıcı gelebilir. Böyle anlarda, sürecin başında içinde olduğumuz ruh hali yeniden yakalanabilir mi?

Bir keresinde bir sanatçıyla stüdyoda yüksek tempolu bir parça üzerinde çalışıyorduk. Parçayı akustik olarak

denemeye karar verdik, bu da bizi elimizdeki kaydın üzerine ilginç bir ekleme yapmaya yönlendirdi. Sonra kaydettiğimiz ekleme dışında tüm sesleri kıstık ve sadece eklemeyi dinledik, bu da bize yepyeni bir yön gösterdi. Kaydettiğimiz her bir farklı versiyon yeni başka bir versiyona yol açtı ki bunların hiçbiri planlanmış ya da önceden tasarlanmış bir fikre bağlı değildi.

Sonuçta, kafamızdaki orijinal fikirle uzaktan yakından alakası olmayan ve sadece elde mevcut olanın yeni bir olasılık önermesine izin vermemizle mümkün olan, güzel bir kayıt ortaya çıktı. Bir planı takip etmek yerine, körlemesine bir yol izledik.

Bunu her gün yapabilirsiniz. Bir ipucu yakalayın, onu takip edin, daha öncekilere bağlı kalmamaya çalışın. Beş dakika önce verdiğiniz bir karara takılıp kalmaktan kaçının.

Umut dolu bir acemi olduğunuz, sanat yaparken kullandığınız araç ve yöntemlerin size yabancı ve yeni geldiği zamanları düşünün. Öğrenmenin sizi nasıl büyülediğini, kaydettiğiniz ilk ilerlemede duyduğunuz sevinci hatırlayın.

Bu, yarattığınız eseri şekillendiren enerjiyi ve yaratma tutkunuzu korumanın en iyi yolu olabilir.

Bir eseri güle oynaya
veya zorluklarla boğuşarak
ortaya çıkarmanız,
sonucun kalitesini etkilemez.

Sanat Alışkanlığı
(Sangha)

Geçiminizi sanatsal çalışmalarınızdan kazanmayı bekliyorsanız çok şey istiyor olabilirsiniz. Sanata *hizmet etmek* için yaratırız, sanattan elde edebileceklerimiz için değil.

Sizi tatmin etmeyen işinizi bırakıp geçiminizi tutkunuzu gerçekleştirerek sağlamanın bir yolu olduğu için başarıyı arzuluyor olabilirsiniz. Bu makul bir hedeftir. Ancak büyük eserler yaratmak ile geçiminizi sağlamak arasında bir seçim yapacaksanız, önce sanat gelir. Geçiminizi sağlamak için başka bir yol düşünün. Hayatınız buna bağlı olduğunda başarıya ulaşmak daha zordur.

Sanat, çoğu kişi için istikrarsız bir kariyer yoludur. Maddi kazanç bir vardır bir yoktur; o da olursa. Bazı sanatçılar ne yaratmak istediklerine dair bir vizyona sahip olmakla

birlikte, bu vizyonun karın doyurmaya yetmeyeceğini düşünerek kendilerini kısıtlanmış hissedebilir. Yaratıcı alışkanlığınızı sürdürmenizi sağlayan bir işinizin olmasında sorun yoktur. Her ikisini birden yürütmek, sanatsal çalışmalarınızın saflığını korumak için daha iyi bir yoldur.

Sizden zamanınız dışında bir şey talep etmeyen işler mevcut. Zihinsel gücünüzü yaratıcı vizyonunuzu oluşturup geliştirmeye ayırmanızı sağlayan bir meslek seçerek sanatsal çalışmalarınızı koruyabilirsiniz.

Tutkunuzla hiç ilgisi olmayan işlerden bile sanatınız için malzeme devşirebilirsiniz. Harika fikirler genellikle beklenmedik yerlerden çıkar. Unutulmaz pek çok şarkı, sevmedikleri işlerde çalışan kişiler tarafından yazılmıştır.

Bir başka seçenek de tutku duyduğunuz alanda geçiminizi sağlamaya çalışmaktır. Bu bir galeri, kitapçı, müzik stüdyosu ya da film seti olabilir. Eğer çalışmak istediğiniz pozisyonda açık yoksa başka bir işte çalışırken aynı zamanda stajyer olarak görev alabileceğinizi belirtebilirsiniz.

Tutku duyduğunuz alandan kopmamayı seçerek, işin perde arkasını görme fırsatı bulursunuz. Profesyonel sanatçıların günlük hayatını gözlemleyebilir, sektörü ve altyapısını içeriden inceleyip daha iyi kavrayabilirsiniz. İşlerin nasıl yürüdüğünü gördükten sonra, bu yola baş koymak isteyip istemediğinize karar verebilirsiniz.

Başlangıçta maddi kayıp anlamına gelse bile, bu tür bir işi seçmek sonradan beklenmedik fırsatlar doğurabilir.

Sanatı bir hobi, hayatınızdaki en önemli şey olan bir hobi olarak devam ettirirken, size güvence sağlayan ama sanatınızla alakasız bir kariyer yolu da izleyebilirsiniz. Tüm yollar eşit derecede işe yarar.

⊙

Hangi yolu seçerseniz seçin, etrafınızda sizinle benzer düşüncede yol arkadaşlarınızın olması faydalı olacaktır. Tam anlamıyla sizin gibi olmaları gerekmez, kafa dengi olmaları yeterlidir. Yaratıcılık bulaşıcıdır. Sanatsal yönü güçlü kişilerle zaman geçirdiğimizde, bir düşünce tarzını, dünyaya belirli bir bakış açısını özümser ve paylaşırız. Bu sanatsal yol arkadaşlığı grubu bir *Sangha** olarak adlandırılabilir. Gruptaki her kişi, etrafını hayalperest farklı bir gözle görmeye başlar.

Gruptakilerin sanatsal alanlarının sizinkiyle aynı ya da farklı olması önemli değildir. Sanat konusunda hevesli, uzun tartışmalar yapabileceğiniz ve çalışmalarınız hakkında geribildirim alabileceğiniz kişilerden oluşan bir topluluk içinde olmak her koşulda besleyicidir.

Sanatsal bir topluluğun parçası olmak hayattaki en büyük keyiflerden sayılabilir.

* Budist kültürde ortak bir vizyon ve amaç uğruna bir araya gelmiş topluluklara denir. *(e.n.)*

Benlik Prizması

Kişinin gerçek benliğini tanımlaması hiç de kolay değildir. Hatta belki imkânsızdır.

Sürekli değişkenlik gösteren benliğimizin pek çok farklı yüzü vardır. Dolayısıyla kişinin *kendisi olması* muğlak ve kullanışsız bir önermedir. Sanatçı olarak kendiniz olmak başkadır, ailenizle birlikteyken, işteyken ya da arkadaşlarınızın yanındayken kendiniz olmak başkadır. Kriz anlarında kendiniz olmak başkadır, huzur içindeyken başkadır. Ayrıca kendi başınızayken, kendiniz için kendiniz olmak da vardır.

Bu çevresel farklılıklara ek olarak, kendi içimizde de sürekli değişiriz. Ruh halimiz, enerji seviyemiz, inandığımız hikâyeler, önceki deneyimlerimiz, aç veya yorgun olmak gibi değişkenler, her an yeni bir var olma biçimi ortaya çıkarır.

Kiminle birlikte olduğumuza, nerede olduğumuza ve kendimizi ne kadar güvende ya da zorlanmış hissettiğimize bağlı olarak sürekli değişiriz. Benliğimizin farklı yönleri arasında gidip geliriz.

Bir yanımızla daha cesur veya yıkıcı olmak isteyebiliriz ve bu yanımız daha uzlaşmacı, çatışmadan kaçınan benliğimizle mücadele eder. Hayallerimizi gerçeğe dönüştürme becerimizi sorgulayan pragmatik yanımızla çelişen, uçsuz bucaksız, olağanüstü dünyalarda yaşamayı arzulayan hayalperest bir yanımız olabilir.

Benliğimizin farklı yüzleri arasında sürekli bir pazarlık söz konusudur. Benliğimizin belirli bir yönüyle uyumlandığımızda, çalışmalarımızın sonucunu değiştiren farklı seçimler ortaya çıkar.

Bir prizmaya ışık tek bir demet halinde girer ve pek çok renge ayrılır. Benlik de bir prizmadır. Nötr olaylar içeri girer ve his, düşünce ve duyumlara dönüşür. Tüm bu bilgiler benliğin her bir yüzü tarafından farklı işlenir, yaşamın ışığını kendi tarzında kırar ve sanatın farklı tonlarını yayar.

Bu nedenle her eserimiz benliğimizin tüm yüzlerini yansıtamaz. Hatta ne kadar uğraşırsak uğraşalım bu hiç mümkün olmayabilir. Bunun yerine, benlik prizmasını kabullenip gerçekliğin bizim aracılığımızla benzersiz bir şekilde bükülmeye devam etmesini sağlayabiliriz.

Bir çiçek dürbününden bakar gibi, bakış açımızı ayarlayıp ortaya çıkacak sonucu değiştirebiliriz. Bir karaktere bürünür gibi, yaratacağımız esere belirli bir açıdan yaklaşmayı hedefleyebilir ve benliğimizin karanlık ya da en ruhani yüzünden yola çıkan bir eser yaratabiliriz. Bu iki eser birbirinin aynısı

olmayacaktır ama ikisi de bizden çıkacak ve benliğimizin gerçek renklerini yansıtacaktır.

Prizmaya benzeyen doğamızı ne kadar kabullenirsek farklı renklerde yaratma konusunda o kadar özgür olur ve sanat yaparken sahip olduğumuz tutarsız içgüdülere o kadar çok güveniriz.

Bir eserin neden iyi olduğunu, "doğru" kararı verip vermediğimizi veya eserin bizi doğru bir şekilde yansıtıp yansıtmadığını anlamaya çalışmamız gerekmez. Ortaya çıkan sonuç prizmamızın o an doğal olarak yaydığı ışıktır.

Kendinize dayattığınız herhangi bir
çerçeve, yöntem veya etiket,
bir açılım sağlayabileceği gibi,
bir kısıtlamaya da dönüşebilir.

Bırakın, Olduğu Gibi Kalsın

Her şeyden önce, zarar verme.

Bu düstur, hekimlik andının meşhur yol gösterici ilkesidir. Bunu evrensel bir ilke olarak kabul edin. Başka bir sanatçının projesine katılmanız istenirse hassasiyetle ilerleyin.

Bir eserin kabataslağı olağanüstü bir büyü taşıyabilir. Her şeyden önce bu büyü korunmalıdır. Başkalarıyla birlikte çalışırken, zarar vermeme andını aklınızın ön saflarında tutun.

Sadece güçlü yönlerin farkına varılması bile projeyi ileriye taşımak için yeterli olabilir. Geçenlerde bir arkadaşım bana üzerinde çalıştığı parçayı dinleterek fikrimi almak istedi. Bence eklenmesi ya da değiştirilmesi gereken hiçbir şey yoktu. Sadece son miks sırasında, hep yapılan ince ses ayarlarını atlamasını önerdim. Bu standart işlem bir başyapıt

olabilecek parçanın etkisini azaltacaktı. Bazen bir işbirlikçinin yapacağı en değerli dokunuş, hiç dokunmamaktır.

İşbirliği

Benlik prizması, eserimize varlığımızın tek bir yönünü yansıtır. Birden fazla prizma uygulandığında beklenmedik olasılıklar ortaya çıkabilir. Bakış açıları ister birbiriyle çelişsin ister birbirini tamamlasın, yeni bir vizyon yaratmak için birleşirler.

Buna İşbirliği diyelim.

Farkındalık gibi, işbirliği de uygulamayla öğrenilen bir şeydir. Bu konuda ne kadar ustalaşırsak bakış açılarını birleştirmek bizim için o kadar doğal hale gelir.

İşbirliği, bir caz orkestrasının doğaçlama yapışına benzetilebilir. Her biri kendi özgün bakış açısına sahip bir grup müzisyen işbirliği yaparak yeni bir bütünlük yaratır; anlık, sezgisel tepkiler verip anlık, sezgisel kararlar doğrultusunda hareket ederler. Müziği yönlendirebilir ya da yönlendirilmeyi

kabul ederek şaşırtıcı sürprizlerin tadını çıkarabilirsiniz. Eser için en iyi olanı seçerek solo atabilir ya da tamamen geri çekilebilirsiniz.

Yaptığımız her işbirliği, bize farklı çalışma ve sorun çözme yöntemlerini gözlemleme fırsatı sunar ve ilerleyen süreçte yaratıcılığımızın gelişimine katkıda bulunur.

İşbirliği rekabetle karıştırılmamalıdır. İstediğinizi elde etmeye ya da haklı olduğunuzu kanıtlamaya yönelik üstünlük mücadelesi değildir.

Rekabet egoya hizmet eder. İşbirliği ise mümkün olan en iyi sonucu elde etmemize yardımcı olur.

İşbirliğini, yüksek bir duvarın ardını görebilmek için destek almak ya da destek vermek olarak düşünün. Burada üstünlük kurma mücadelesi yoktur. İşbirliği, yeni bir bakış açısına ulaşacak en iyi yolu bulma çabasından ibarettir.

Yaptığımız katkıyı tartmak projeye zarar verir. Bir fikrin sırf *bizim* fikrimiz olduğu için en iyisi olduğuna inanmak deneyimsizlikten kaynaklanan bir hatadır. Ego, esere zarar verme pahasına kendi fikir ve katkılarının ön plana çıkmasını talep eder. Mantığına aykırı görünen yeni yöntemleri reddedebilir ve aşina olduklarına sıkı sıkıya tutunabilir.

En iyi sonuçlar, tarafsız davranıp kendi stratejilerimize bağlı kalmadığımızda elde edilir. Bize ait olsun ya da olmasın, en iyi fikir seçildiğinde bundan hepimiz faydalanırız.

⊙

Birlikte çalıştığım sanatçılarla bir anlaşma yaparız:

Süreci, *hepimiz* eserden memnun olana kadar devam ettiririz. Bu, işbirliğinin nihai amacıdır. Bir kişi eseri beğenirken,

diğeri beğenmiyorsa genellikle altta yatan ve dikkat edilmesi gereken bir sorun vardır. Muhtemelen yeterince ileri gitmediğimiz ve çalışmanın potansiyeline tam anlamıyla ulaşmadığı anlamına gelir.

Eğer işbirliği yapan kişilerden biri A seçeneğini beğenirken diğeri B seçeneğini tercih ediyorsa çözüm, A'yı ya da B'yi seçmek değildir. Çözüm her iki sanatçının da daha iyi olduğunu düşündüğü bir C seçeneği geliştirilinceye kadar çalışmaya devam etmektir. C seçeneği A'dan veya B'den ya da her ikisinden unsurlar içerebileceği gibi hiçbirinden hiçbir şey de içermeyebilir.

İşbirlikçilerden birinin ilerlemek uğruna daha az tercih ettiği bir seçeneğe razı olduğu anda, herkes kaybeder. Büyük kararlar fedakârlık yaparak değil, eldeki en iyi çözümün karşılıklı olarak kabul edilmesiyle alınır.

Eseri mevcut haliyle zaten beğeniyorsanız herkes sonuçtan hoşnut kalana kadar onu daha iyi hale getirmeye çalışmak size bir şey kaybettirmez. Bu, taviz verdiğinizi değil, mevcut versiyondan daha iyisine ulaşmak için birlikte çalıştığınızı gösterir.

⊙

Ortaklaşa bir eser yarattığınız her kişiden aynı verimi alamayabilirsiniz. Son derece yetenekli kişiler bile bir araya geldiğinde, her ne sebeple olursa olsun, birbirleriyle uyum sağlayamayabilirler. Ya da ortaklardan biri işbirliği ruhuna uygun bir şekilde hareket etmeyip rekabetçi ve diğerini ikna etmeye odaklı bir tavır sergileyebilir.

İşbirliği yaptığınız kişiyle hiçbir zaman aynı fikri paylaşmıyorsanız ve eserin birçok faklı versiyonu üzerinde çalıştıktan sonra dahi çarpıcı bir sonuca ulaşamıyorsanız doğru eşleşme içinde olmayabilirsiniz.

İşbirliği yaptığınız kişiyle *her zaman* hemfikir olmanız da yanlış bir eşleşmeye işaret ediyor olabilir. Bizim gibi düşünen, bizim gibi çalışan ve bizimle aynı zevkleri paylaşan birini aramıyoruz. Eğer siz ve işbirlikçiniz her konuda aynı fikirdeyseniz ikinizden birine gerek olmayabilir.

Bir ışık demetini aynı renkteki iki filtreden geçirdiğinizi düşünün. İster ayrı ayrı ister bir arada, aynı tonu üretirler. Oysa iki zıt filtrenin üst üste bindirilmesi yeni bir renk tonu ortaya çıkarır.

En başarılı müzik grupları, kolektifler ve işbirliklerinden birçoğunu bu mertebeye taşıyan formülün bir parçası da üyeler arasında görüş ayrılıkları bulunmasıdır. Yarattıkları büyü, farklı bakış açıları arasındaki gerilimli dinamikten kaynaklanır. Tekil bir sesin ortaya çıkaracağından daha çarpıcı eserler yaratmalarını sağlayan da bu dinamiktir.

Ortaklaşa çalışmalarda sağlıklı gerilim az rastlanan bir şey değildir. Sürtüşme ateşin ortaya çıkmasını sağlar. Her şey bizim istediğimiz şekilde gerçekleşecek diye diretmiyorsak bu sürtüşmeyi memnuniyetle karşılarız. Bu bizi eserin elimizdeki en iyi versiyonuna yaklaştırır.

Bazı işbirlikleri demokrasiden çok diktatörlük ekseninde ilerler. Bu sistem de işe yarayabilir. Böyle çalışmalarda herkes tek bir kişinin vizyonunun peşinden gitmeyi kabul eder ve bu vizyonu gerçekleştirmek için elinden geleni yapar.

Nihai kararın tek bir lider tarafından mı yoksa grupça mı

alındığı fark etmez, bu hâlâ ortaklaşa bir çalışmadır. Katılımcılar, işbirliği ruhuyla ellerinden gelenin en iyisini ortaya koyarlar.

⊙

Verimli bir işbirliğinin temelinde etkili iletişim bulunur.

Geribildirimlerinizi sunarken kişiselleştirmemeye özen gösterin. Yorumlarınızı her zaman çalışmanın kendisi üzerine yapın, ortaya koyan kişi hakkında değil. Eğer işbirliği içinde olduğunuz kişilerden biri eleştiriyi kişisel algılarsa, genellikle içine kapanır ve ortaklaşa çalışmak zorlaşır.

Geribildirimlerinizde mümkün olduğunca belirgin ve net olun. Gözlemlediklerinizin ve hissettiklerinizin ayrıntılarını derinlemesine tartışın. Geribildiriminiz ne kadar somut ve nesnel olursa alıcısı tarafından o kadar iyi anlaşılır ve kabul edilir.

"Bu iki bölgedeki renklerin birbiriyle uyumlu olmadığını düşünüyorum," demek, "Renkleri beğenmedim," demekten daha faydalı olacaktır.

Aklınızda belirli bir çözüm olsa bile, bunu hemen paylaşmaktan kaçının. Karşınızdaki kişi, kendi başına daha iyi bir çözüm bulabilir.

Geribildirim alırken görevimiz, egomuzu bir kenara bırakmak ve sunulan eleştiriyi iyice anlamaya yoğunlaşmaktır. İşbirliği yaptığımız kişi, belirli bir detayın geliştirilebileceğini önerdiğinde tüm çalışmanın sorgulandığını düşünme hatasına düşebiliriz. Egomuz, sunulan yardımı müdahale olarak algılayabilir.

Dilin kusursuz bir iletişim aracı olmadığını akılda tutmak önemlidir. Bir fikir, sözcüklere dökülürken anlam kaybına

veya farklılaşmasına uğrayabilir. Sözcükler bizim süzgecimizden geçerken anlam bir kez daha çarpıtılır, bu da bizi belirsizliklerle dolu bir duruma sokar.

Söylendiğini varsaydıklarınızın ötesine geçmek ve gerçekte ne söylendiğini anlamaya yaklaşmak sabır ve gayret gerektirir.

Geri bildirim alırken bilgiyi teyit etmek faydalı bir uygulamadır. Duyduğunuzla söylenenin aynı olmadığını fark edebilirsiniz. Hatta söylenenler gerçekte kastedilenler bile olmayabilir.

Netlik kazanmak için sorular sorun. İşbirliği yaptığımız kişiler işin hangi yönlerine odaklandıklarını sabırla açıkladığında, vizyonlarımızın birbirine zıt olmadığını fark edebiliriz. Belki de sadece farklı bir dil kullanıyor ya da farklı unsurları fark ediyoruzdur.

Gözlemlerinizi paylaşırken mümkün olduğunca net ve açık olmak daha verimli bir çalışma ortamı yaratır. Duygusal gerginliği hafifleterek üzerinde ortaklaşa çalıştığımız eseri geliştirmeye odaklanmamıza yardımcı olur.

Bir grubun sinerjisi,
en az bireysel yetenekler
kadar önemlidir,
hatta belki
daha da önemlidir.

İçtenlik İkilemi

Çoğu sanatçı içtenliğe gereğinden fazla değer verir.

Kendi hakikatlerini, en otantik yüzlerini ifade eden sanat eserleri yaratmayı hedefler.

Ancak içtenlik muğlak bir özelliktir. Sahip olabileceğimiz diğer hedeflerden ayrışır. Büyük bir eser yaratmayı amaçlamak makul bir hedefken, içtenliğe odaklanmak boşa kürek çekmek gibidir. İçtenliğe ulaşmak için ne kadar çabalarsak ondan o kadar uzaklaşırız. İçtenlik iddiası taşıyan bir eser, bir tebrik kartındaki içi boş bir kafiye gibi hoş ama anlamsız görülebilir.

İçtenlik sanatta bir yan üründür. Birincil amaç olamaz.

Kendimizi bazı nitelikleri taşıyan bazılarını da taşımayan, tutarlı, rasyonel varlıklar olarak düşünmekten hoşlanırız.

Ancak tamamen tutarlı, hiçbir çelişkisi olmayan biri bize samimi gelmez. Yapmacık, sahte gelir.

En içten ve en mantıkdışı yönlerimiz genellikle gizlidir ve ancak bir sanat eseri yaratırken açığa çıkarlar. Ortaya çıkardığımız her bir eser bize kim olduğumuzu anlatır, çoğu zaman da izleyicinin bizden önce fark ettiği bir şekilde olur bu.

Yaratıcılık, içimizde gizli olanı bulmaya yönelik bir keşif sürecidir. Saklananları her seferinde keşfedemeyebiliriz. Keşfetsek bile bir anlam ifade etmeyebilir. Bazen bir tohum, anlamadığımız bir şey içerdiği için bizi kendine çeker ve bu belirsiz çekim, bilmeye en çok yaklaştığımız şeydir.

Benliğin bazı yönleri doğrudan yaklaşılmaktan hoşlanmaz. Dalgalardan yansıyan güneş ışığının tesadüfi anlarda gözümüze çarpıp kaybolması gibi, dolaylı yoldan, kendi yöntemleriyle açığa çıkmayı tercih ederler.

Bu anlık tezahürler sıradan bir dille kolayca ifade edilebilecek kelimelere sığmaz. Sıradanlığın ötesinde, olağandışıdırlar. Bir şiir, düzyazı ya da konuşma yoluyla aktarılamayacak bilgileri aktarabilir.

Sanatın tamamı şiirdir.

Sanat düşünceden daha derine iner. Kendiniz hakkında inandığınız hikâyelerden de daha derinlere. İç duvarları yıkar ve ardındakine ulaşır.

Eğer yoldan çekilir ve sanatın işini yapmasına izin verirsek aradığımız içtenlik sağlanabilir. Ve içtenlik, hiç de beklediğimiz gibi görünmeyebilir.

İzleyicinin
dünyayı sizin gözünüzden
görmesini sağlayan her şey,
yanlış bir görüş sağlasa bile
doğrudur.

İçimizdeki Bekçi

Fikirleriniz nereden gelirse gelsin ya da neye benzerse benzesin önünde sonunda hepsi editör ya da bekçi kimliğinizle sizin süzgecinizden geçer.

Eserin nihai ifadesini, ortaya çıkarılmasında benliğinizin kaç farklı yönünün yer aldığına bakılmaksızın belirleyecek olan, kimliğinizin bu yönüdür.

Editörün görevi, toplamak ve elemektir. Editör, önemli ve gerekli olanı güçlendirir ve fazlalıkları törpüler. Eserin en iyi versiyonunu ortaya çıkaracak unsurları seçer.

Arada sırada editör tarafınız eserde boşluklar bulur ve bizi bu boşlukları doldurmak için veri toplamaya gönderir. Bazen de eserde bol miktarda bilgi bulunur ve editör gereksiz olanları eleyerek eserin nihai halini ortaya çıkarır.

Yaptığımız düzenlemeler beğeni duygumuzun bir göstergesidir. Bu duygu, kulağımıza hoş gelen müzikler ya da tekrar tekrar izlediğimiz filmler gibi hoşumuza giden şeylere işaret ederek ifade edilmez. Beğeni duygumuzu açığa çıkaran, eserimizin nasıl düzenlendiği, nelerin esere dahil edildiği, nelerin edilmediği ve parçaların nasıl bir araya getirildiğidir.

Birbiriyle uyumlu olmayan ritimler, renkler, desenler ve örüntüler size çekici gelebilir, ancak her parça, içinde yer aldığı bütün içinde bir diğerine tam olarak uymalıdır.

Uyum, eserin düzenleyici ilkesidir. Hangi öğelerin esere ait olup olmadığını belirler. Saraya uygun bir mobilya, bir manastırda manasız kalabilir.

Editörün egosunu bir kenara bırakması gerekir. Ego, bir eserin münferit öğelerine gururla bağlanır. Editörün görevi ise bu tutkulu bağlanmayı göz ardı edip birlik, bütünlük ve dengeyi sağlamak için tarafsız kalmaktır. Bir sanatçı yetenekli olmasına rağmen editörlükte beceriksizse yeteneklerinin vaat ettiği potansiyeli gerçekleştiremeyip vasatın altında eserler ortaya çıkarabilir.

Editörün soğuk tarafsızlığını içinizdeki eleştirmenle karıştırmayın. Eleştirmen eserden şüphe duyar, onu baltalar, dar bir açıdan odaklandığı her öğede kusur arar. Editör ise esere geniş açıdan bakar, onu bir bütün olarak ele alır ve potansiyelinin tamamını ortaya çıkarmaya çalışır.

Editör, şairin profesyonel tarafıdır.

⊙

Elimizdeki projenin tamamlanması yaklaştıkça, eseri sadece gerekli olana indirgemek, *acımasız bir düzenleme* yapmak faydalı olabilir.

Yaratıcı süreç bu noktaya kadar büyük ölçüde esere bir şeyler eklemek suretiyle ilerlemişti. Editörün devreye girdiği aşamayı projenin eksiltici kısmı olarak düşünün. Bu aşama genellikle eserin inşası tamamlandıktan ve tüm seçenekler tükendikten sonra gerçekleşir.

Düzenleme çoğunlukla eserde bazı düzeltmeler ve budamalar yaparak onu daha çekici hale getirme işlemi olarak düşünülür. Acımasız düzenlemelerde durum böyle değildir. Eserin özünü kaybetmemesi için hangi unsurların vazgeçilmez olduğuna ve kesinlikle kalması gerektiğine karar veririz.

Amacımız, budama ve çıkarmalar yaparak önceden belirlenmiş nihai bir hedefe ulaşmak değil, hedefin de ötesine geçmektir. Yüzde beşlik bir budamayla çalışmalarınızı hedeflediğiniz noktaya getirebilecek olsanız da daha ileri giderek çalışmalarınızın sadece yarısını veya üçte birini elde tutmayı da deneyebilirsiniz.

Örneğin, on şarkılık bir albüm üzerinde çalışıyorsanız ve yirmi şarkı kaydettiyseniz, hedefiniz bunu on şarkıya indirmek değildir. Beş taneye, sadece vazgeçemeyeceğiniz şarkılara indirmektir.

Üç yüz sayfadan uzun bir kitap yazdıysanız özünü kaybetmeden yüz sayfanın altına indirmeye çalışın.

Acımasız düzenleme süreci, eserin özüne ulaşmamızı sağlamanın yanı sıra onunla olan ilişkimizi de değiştirir. Eserin altında yatan yapıyı anlar ve asıl önemli olanı fark ederiz: oluşturma sürecine bağlanmayı bırakıp eseri olduğu gibi kabul etmek gerektiğini.

Her bir bileşenin eser üzerindeki etkisi nedir? Özünü güçlendiriyor mu, yoksa onu özünden saptırıyor mu? Eserdeki dengeye faydası var mı? Eserin yapısına katkısı ne? Kesinlikle gerekli mi?

Fazlalıkları kaldırdıktan sonra bir adım geri atıp baktığınızda eserin en yalın haliyle bile başarılı olduğunu fark edebilir ya da belirli öğeleri geri eklemenin iyi olacağını düşünebilirsiniz. Eserin bütünlüğünü koruduğunuz sürece, bu kişisel bir tercih meselesidir.

Yeniden eklenen öğelerin eseri gerçekten geliştirip geliştirmediğini anlamak için acele etmeden incelemekte fayda var. Sırf daha fazla şey eklemiş olmak için bir şeyler eklemeye çalışmamalıyız. Sadece daha iyi bir sonuca ulaşacağımızı düşünüyorsak ekleme yapmalıyız.

Amaç, esere baktığınızda, başka bir şekilde düzenlenemeyeceğini anladığınız bir noktaya gelmektir. Eseri dengeli bir hale getirmek, yalın zarafete ulaştırmaktır.

Üzerinde çok fazla zaman harcadığınız ve özenle ilgilendiğiniz unsurları dışarıda bırakmak kolay değildir. Bazı sanatçılar, işledikleri malzemeye o kadar bağlanırlar ki bir unsuru, eserin bütünü onsuz daha iyi olsa bile dışarıda bırakmamakta direnirler.

Charles Mingus'ın dediği gibi, "Herkes basit olanı karmaşıklaştırabilir. Asıl mesele, karmaşık olanı basitleştirebilmek, muhteşem bir şekilde basitleştirmektir. Yaratıcılık dediğin budur."

Sanatçı olmak,
mesele *ne* olursa olsun her zaman,
"Nasıl daha iyi hale getirilebilir?"
diye sormak demektir.
Mesele sanatınız da olabilir,
yaşamınız da.

Neden Sanat Yaparız?

Yaratıcı eylemin derinliklerine indikçe bir çelişkiyle karşı karşıya gelebilirsiniz.

Nihayetinde, kendini ifade etme eylemi aslında sizinle ilgili değildir.

Sanat yapmayı seçenlerin çoğunun başka seçeneği yoktur. Adeta kumsalda yumurtadan çıkan kaplumbağaları denize doğru yönlendiren güç gibi ilkel bir içgüdüyle kendimizi sanata yönelmeye mecbur hissederiz.

İçgüdümüzü takip ederiz. Onu reddetmek, sanki doğa kanunlarını ihlal ediyormuşuz gibi canımızı sıkar. Daha geniş bir pencereden baktığımızda, bu nedensiz dürtünün hep

var olduğunu ve bizi aşarak daha büyük bir amaca yönlendirdiğini görürüz.

Eserin şekillenmeye başladığını hissettiğimiz anda, içimizde dalga dalga duygular kabarır ve bu gizemli duyguları başkalarında da uyandırmak umuduyla paylaşma dürtüsü baş gösterir.

Paylaşma dürtüsü, yaratıcı eyleme geçme amacımıza ve kendimizi ifade etmemize yönelik bir çağrıdır. Kendimizi ifade etmekle hedeflediğimiz şey illa kendimizi anlamak ya da başkaları tarafından anlaşılmak değildir. Başkalarında bir yankı uyandırmak için kendi süzgecimizi, dünyayı görme biçimimizi paylaşırız. Sanat, gelip geçici bir yaşamın yankısıdır.

Biz insanlar dünyadan hızla gelip geçiyoruz ve burada geçirdiğimiz zamanın anıtları olmaları için eserler üretiyoruz. Varoluşumuzu kalıcı olarak tasdikleyen eserler... Michelangelo'nun *Davut*'u, ilk mağara resimleri, bir çocuğun parmak boyasıyla çizdiği manzaralar... Hepsi, bir tuvalet kapısının arkasına çizilmiş grafiti gibi aynı insani çığlığın yankısıdır:

Ben de buradaydım.

Kendi bakış açınızı dünyayla paylaştığınızda, başkaları da bu perspektifi görme fırsatı bulur. Sizin bakış açınız onların süzgecinden geçer, değişir ve başkalarıyla paylaşılır. Bu döngü sürekli ve kesintisiz bir şekilde devam eder. Tüm bu bakış açıları bir araya geldiğinde gerçeklik olarak algıladığımız deneyimi oluşturur.

Her eser, ne kadar önemsiz görünürse görünsün bu büyük döngüde rol oynar. Dünya sürekli değişip dönüşür. Doğa kendini yeniler. Sanat evrimini sürdürür.

Her birimizin dünyayı görme biçiminin farklı olması yalnızlık ve yalıtılmışlık duygusuna yol açabilir. Sanat, bizi dilin sınırlarının ötesinde birbirimize bağlama gücüne sahiptir.

Bu sayede iç dünyamızı dışavurabilir, ayrışmanın sınırlarını ortadan kaldırabilir ve aslında dünyaya gelirken bildiğimiz şeyi hatırlamaya başlarız: Diğer insanlardan ayrı olmak diye bir şey yoktur. Hepimiz biriz.

Hayatta olmamızın sebebi,
kendimizi dünyada ifade etmektir.
Sanat yapmak, belki de bunu
gerçekleştirmenin en etkili ve en güzel
yoludur.

Sanat, dilin ve bireysel yaşamların
ötesine geçer.
Birbirimize ve zamanın ötesine
mesaj göndermemizi sağlayan evrensel
yöntemdir.

Uyum

Matematiğin görünmez iplikleri tüm doğal güzelliklere işlenmiştir.

Deniz kabuklarından galaksilere, taçyapraklardan DNA moleküllerine, kasırgalardan insan yüzünün şekline kadar her şeyde aynı oranları bulabiliriz.

Kesin oranlar ilahi bir dengenin var olduğu hissini yaratır.

Doğa, güzelliğe dair referans noktamızdır. Sanat yaparken doğadaki oranlara rastlamak bizi rahatlatır. Yarattığımız eserler, en çok hayret ve hayranlık duyduklarımızdan ilham alır.

Partenon, Keops Piramidi, Da Vinci'nin *Vitruvius Adamı* çizimi, Brancusi'nin *Boşluktaki Kuş* heykeli, Bach'ın *Goldberg*

Varyasyonları bestesi, Beethoven'ın *5. Senfoni*'si… Bu eserlerin hepsi doğadaki geometrik örüntülere dayanır.

Evrende bir ahenk, müthiş derin bir bağlılık sistemi vardır. Bir süredir üzerinde çalıştığınız projeye belirli bir mesafeden bakıp mümkün olduğunu hiç bilmediğiniz yeni bir simetriyi fark ettiğinizde, dingin bir tatmin duygusu duyarsınız muhtemelen. Özünde huzur duygusu barındıran bir heyecan yaşarsınız. Bir düzen belirmeye, armonik titreşimler duyumsanmaya başlar ve siz de bu karmaşık mekanizmanın bir parçası olursunuz.

Müzikte armoni kuralları formüllerle ortaya konur. Her notanın bir dalga boyu ve her dalga boyunun da diğerleriyle belirli bir ilişkisi vardır. Matematiksel ilkeler takip edilerek, bu dalgalarla uyumlu eşleşmeler hesaplanabilir.

Nesnelerin, renklerin, fikirlerin, evrendeki her şeyin yaydığı bir dalga boyu vardır. Bu dalga boylarını bir araya getirdiğimizde ortaya yeni bir titreşim çıkar. Yeni titreşim bazen diğerleriyle uyumlu olur, bazense ahengi bozar.

Bu titreşimlerden güçlü eserler yaratmak için işin matematiğini anlamamıza gerek yok. Evrendeki matematiği anlamak, bazılarının sezgisel, doğal kavrayışını zayıflatır. Uyumu hissetmek için kendimizle uyumlanırız. Sadece sonrasında durumu açıklamaya çalışırken zihnimizi devreye sokarız.

Bu kavrayışa doğuştan sahip olmayanlar onu zamanla geliştirebilirler. Uyumlanma alıştırmaları yaparak doğal titreşimlere dair farkındalığınızı artırabilir, dengeli ve uyumlu olan ile ilahi oranları fark etme konusunda daha keskin algılara sahip olabilirsiniz. Bunları algılayıp fark etmek, bir eser yaratırken ya da bir eseri tamamlarken çok daha kolaydır: Eserde denge ve uyum varsa armonik bir tını duyumsanır.

Uyum ve bütünlük duygusu hâkim olur, farklı öğeler bir araya gelerek bir bütün oluşturur.

Harika bir eserin ahenkli olması gerekmez. Bazen sanatın amacı dengesizliği göstermek ya da rahatsız etmektir.

Bir şarkıda, uyumsuz bir armoninin aniden uyumlu bir hale geldiğini duymanız sizde hoş bir etki bırakır. İşte bu nedenle, uyumsuz seçimler ilgi çekici olabilir. Gerilim ve ardından rahatlama yaratarak başka türlü fark etmeyebileceğimiz uyuma dikkatimizi çeker.

Sanatımızda temel armonik ilkelerle daha derin bir uyum içine girdikçe, baktığımız her yerde bu ilkeleri fark etmeye başlayabiliriz. Sanatımız özelinde çalışırken, zevklerimiz genel anlamda da daha incelikli hale gelir.

Etrafımıza baktığımızda evrendeki uyumu fark edemiyorsak, nedeni muhtemelen yeterli veri toplayamamamızdır. Bakış açımızı gerektiği kadar genişletir veya daraltırsak evrende var olan her şeyin bağlantılı doğasını net bir şekilde görebiliriz.

Tıpkı bir tuval üzerindeki küçük fırça darbelerinin kenara çekilip resmin bütününü göremeyecek olması gibi, biz de her yönden etrafımızı çevreleyen ilişkiler ve dengeler bütününü algılayamayız.

Evrenin iç işleyişini kavrayamayışımız aslında bizi sonsuzluğuyla daha uyumlu hale getirebilir. Asıl mucize, analiz sürecinde ya da anlama yetimizde değil, bilinmeyen karşısında duyduğumuz hayranlık ve merakta yatar.

Kendinizi sanatçı olarak hangi çerçeve içinde tanımlarsanız tanımlayın, o çerçeve hep dar gelecektir.

Kendimize Anlattıklarımız

Kendimize dair inandığımız hikâyeler var
ama o hikâyelerde anlatılan biz değiliz.
Eserlerimize dair inandığımız hikâyeler var
ama eserlerimiz o hikâyelerde anlatılan değil.

Kendimizi ve sanatımızı anlamaya yönelik tüm çabalarımız bir sis perdesi yaratır. Bu çabalar gerçeği aydınlatmamakla kalmaz, aksine bulandırır. Bizi yanıltır. Neyin önemsiz, neyin önemli olduğunu ya da katkılarımızın ne anlama geldiğini bilmemizin imkânı yoktur.

Kim olduğumuza ve eserin nasıl oluşturulduğuna dair kendimize çeşitli hikâyeler anlatırız. Ama bu hikâyelerin hiçbir önemi yoktur.

Önemli olan tek şey eserin kendisidir. Fiilen ortaya ne çıktığı ve nasıl algılandığıdır.

Siz tek ve biriciksiniz.

Her eser tek ve biriciktir.

Tüketici kitlesindeki her bir birey tek ve biriciktir.

Basit denklemlere veya ortak bir dile indirgenmelerini geçin, hiçbiri tam olarak anlaşılamaz bile.

Milyarlarca veri noktası her an ulaşılabilir halde, bizse sadece küçük bir kısmını topluyoruz. Anahtar deliğinden bir anlık bakışla yorumlama yapıyor ve koleksiyonumuza yeni bir hikâye ekliyoruz.

Kendimize anlattığımız her hikâyeyle diğer tüm olasılıkları reddeder, gerçeklikten uzaklaşırız. Benliğin farklı yüzleri tecrit altına alınır. Gerçek, benimsediğimiz uydurma bir düzen ilkesine uyması için eğilip bükülür.

Sanatçının yapması gereken, bu hikâyeleri bir kenara bırakmak ve kendisini sanatta çizdiği yol boyunca ilerlemeye sevk eden büyülü ve gizemli enerjiye körü körüne inanmaktır.

Evren, benlik prizması, bir fikrin somutlaşmasını sağlayan o büyü ve disiplin gibi tüm unsurlar sanat eserinde bir araya gelir. Bu unsurlardan bazıları sizi şüphe ve çelişkiye düşürse, asla kavrayamayacağınızı düşündüğünüz noktalara ve bilinmezliklere sürüklese bile, bu onların birbirleriyle uyumlu olmadıkları anlamına gelmez.

Algıladığımız karmaşada dahi, belirli bir düzen ve örüntüler vardır. Her şey gizli kozmik bir ip birbirine bağlıdır ve hiçbir hikâye bu bağlantının altında yatan anlamı kavramamıza yetecek kadar kapsayıcı olamaz.

Evren,
nedenini asla açıklamaz.